

สามผู้นำ อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย ร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงเสริมสร้างสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(สศช.) จัดการประชุมระดับรัฐมนตรีและเจ้าหน้าที่อาวุโส ครั้งที่ 11 แผนงานการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (IMT-GT) ระหว่างวันที่ 24-26 ส.ค.47 ณ โรงแรม ซี.เอส.ปัตตานี จ.ปัตตานี โดย **ดร.วิษณุ เครืองาม** รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธานและร่วมลงนามบันทึกข้อตกลง โดยมีผู้นำของอีก 2 ประเทศเข้าร่วมประชุมและลงนาม ได้แก่ **Mr.Theo F. Toemion** ประธานคณะกรรมการความร่วมมือด้านการลงทุนของอินโดนีเซีย และ **Dato' Mustapa Mohamed** รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีของมาเลเซีย ทั้งนี้การสร้างความร่วมมือดังกล่าวของไทยเพื่อจะพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนภาคใต้สู่นานาชาติ โดยภาครัฐฯ ใช้นโยบายส่งเสริมภาคเอกชนเป็นกลไกหลักเพื่อนำการพัฒนาในพื้นที่ IMT-GT ให้สัมฤทธิ์ผล

จีดีพี ไตรมาส 2/47 ชะลอตัวลงในอัตราร้อยละ 6.3 เนื่องจากการระบาดของโรคไข้หวัดนกและราคาน้ำมันสูงขึ้น

นายจักรภพณ์ ผาสุกวนิช เลขานุการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แถลงข่าวแก่สื่อมวลชนเรื่อง **“ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (จีดีพี) ไตรมาสที่ 2/2547”** ว่า เศรษฐกิจไทยยังคงขยายตัวอย่างต่อเนื่องในอัตราร้อยละ 6.3 ชะลอลงเล็กน้อยจากร้อยละ 6.6 ในไตรมาสที่แล้ว ซึ่งเป็นผลมาจากการระบาดของโรคไข้หวัดนกที่ต่อเนื่องมาตั้งแต่ไตรมาสก่อน ประกอบกับราคาน้ำมันปรับตัวสูงขึ้น

ภาวะสังคมไทยไตรมาส 2/47 เกือบทะลุเป้าการพัฒนาแห่งสหัฐวรรษ

รศช.บุญยงค์ เวชมนิศรี รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และคณะผู้บริหาร สศช. ร่วมแถลงข่าว **“รายงานภาวะสังคมไทย ในช่วงไตรมาสที่ 2/2547”** ณ ห้องประชุมเดช สนิทวงศ์ ว่า ปัจจุบันประเทศไทยสามารถดำเนินการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัฐวรรษ (MDGs) ซึ่งเป็นเป้าหมายสากลที่ 189 ประเทศตกลงร่วมกันได้เกือบทั้งหมด โดยเฉพาะการแก้ไขความยากจน ความหิวโหย ความไม่เท่าเทียมทางเพศ โรคเอดส์ และมาลาเรีย ขณะเดียวกัน ด้านสิ่งแวดล้อมก็มีการพัฒนาก้าวหน้าไปในระดับที่น่าพอใจ ส่วนด้านการศึกษา คาดว่าจะบรรลุเป้าหมายได้ในเร็วๆ นี้ โดยเด็กไทยทุกคนจะได้เรียนในระดับประถมศึกษาในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า

สศช.เตรียมปรับตัวเลขเส้นความยากจนใหม่เป็น 1,163 บาท ส่งผลให้คนจนเพิ่มเป็น 8.8 ล้านคน

นายจักรมณฑ์ ผาสุกวนิช เลขาธิการฯ เป็นประธานเปิดการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “การปรับปรุงเส้นความยากจนใหม่” โดยได้รับความช่วยเหลือการสนับสนุนการวิจัยจากโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programs : UNDP) และมอบหมายให้สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ทำการศึกษาและนำเสนอผลเบื้องต้น ซึ่งผลการศึกษพบว่า ตัวเลขเส้นความยากจนที่ปรับใหม่เพิ่มจำนวนจาก 922 บาทต่อคนต่อเดือน เป็น 1,163 บาทต่อคนต่อเดือน ซึ่งส่งผลให้จำนวนคนยากจนเพิ่มขึ้นจาก 5.99 ล้านคน เป็น 8.80 ล้านคน หรือคิดเป็นสัดส่วนคนยากจนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 9.8 เป็นร้อยละ 14.4 ของประชากรทั้งหมดในปัจจุบัน (61 ล้านคน) โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีคนจนมากที่สุดถึง 4.58 ล้านคน รองลงมาคือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และกรุงเทพฯ ตามลำดับ

สศช. จัดเวิร์กช็อป การแปลงผลการศึกษานโยบาย การบูรณาการแผนชุมชนเชื่อมต่อแผนท้องถิ่น และแผนรัฐอย่างป็นรูปธรรม

เมื่อวันที่ 16 ก.ย. 47 นายกิตติศักดิ์ สินธุวนิช รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นประธานเปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการ “การแปลงผลการศึกษานโยบาย การบูรณาการแผนชุมชนเชื่อมต่อแผนท้องถิ่น และแผนรัฐอย่างป็นรูปธรรม” ณ โรงแรมปรีณิชาพาเลซมหานคร กทม. โดยการประชุมครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักการบูรณาการยุทธศาสตร์แผนชุมชน เพื่อนำไปสู่ยุทธศาสตร์จังหวัดและกลุ่มจังหวัด รวมถึงศึกษากระบวนการบริหารแผนงานที่นำไปบูรณาการในระดับพื้นที่ให้ตอบสนองต่อกิจกรรมตามแผนชุมชน และเสนอองค์ความรู้ที่ได้ต่อระดับนโยบายเพื่อขยายผลไปสู่การบริหารการพัฒนาแบบบูรณาการในพื้นที่ทั่วประเทศต่อไป

สศช. จัดสัมมนา “ผู้ประสานงานเครือข่ายอาสาสมัคร อาสาสมัครสมอง”

เมื่อวันที่ 20 ก.ย. 47 กลุ่มงานประสานและอำนวยความสะดวก สมอง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ “ผู้ประสานงานเครือข่ายอาสาสมัคร อาสาสมัครสมอง” ณ โรงแรมรอยัล ซิตี้ กทม. โดยมี ศ.ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต ประธานคณะกรรมการอำนวยความสะดวก สมอง เป็นประธานเปิดการสัมมนา ซึ่งการสัมมนานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้อาสาสมัครสมองได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันก่อนจัดทำแผนงานโครงการในระยะต่อไป

ปราชญ์ชาวบ้าน...

ลึกซึ้งถึงแก่นของเศรษฐกิจพอเพียง

เมื่อคราวที่ผมได้ไปร่วมเสวนากับปราชญ์ชาวบ้านที่จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อ 3-4 เดือนที่ผ่านมา นับเป็นครั้งแรกที่ผมได้มีโอกาสพูดคุยและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ รวมทั้งได้รับรู้ถึงแนวคิดในการดำรงชีวิตของปราชญ์ชาวบ้านทั้ง 4 ท่าน ได้แก่ พ่อคำเดื่อง ภาษี พ่อผาย สร้อยสระกลาง พ่อสุทนต์ นันท์ ปรัชญ-พฤษดิ์ และพ่อบุญเต็ม ชัยลา ซึ่งท่านเหล่านี้ได้นำประสบการณ์ในชีวิตของตนเอง มาถ่ายทอดให้ชาวบ้านได้รับรู้ เข้าใจ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยวิธีการที่ง่าย ๆ

ก่อนที่ผมจะเขียนถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียง ผมขอกล่าวถึงพื้น

ฐานความคิดของคนเราก่อนว่า มาจากหลายส่วนด้วยกัน **ส่วนที่หนึ่ง** มาจากพื้นฐานความเป็นอยู่ที่มาจากครอบครัว **ส่วนที่สอง** มาจากพื้นฐานทางด้านการศึกษา ที่สามารถพัฒนาความคิดขึ้นมา และนำไปต่อยอดได้ และ**ส่วนที่สาม** มาจากประสบการณ์ในชีวิต ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่ต้องลองผิดลองถูก หรือล้มลุกคลุกคลานกันมาแล้ว แต่ในที่สุดก็ประสบความสำเร็จ

ดังนั้น ก่อนที่จะมาเป็นปราชญ์ชาวบ้าน ท่านทั้งหลายจะต้องผ่านร้อนผ่านหนาว ผ่านสิ่งที่เป็นความทุกข์ ความสุข และสิ่งที่ล้มแล้วล้มอีก มาเป็นเวลานาน เช่น การประกอบ

อาชีพที่ล้มเหลว การเป็นหนี้เป็นสินมาก่อน แต่สิ่งที่ปราชญ์ชาวบ้านมีอยู่ในตัวเองคือ ความอดทนและการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อที่จะเอาชนะปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งต้องดูแลครอบครัวเพื่อความอยู่รอดด้วย หรือที่เรียกว่า ไม่ยอมแพ้ต่อชีวิต จึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจ ทำให้ต้องคิด...คิด...และคิดอยู่ตลอดเวลา จะเห็นว่า ปราชญ์ชาวบ้านเกือบทุกท่านมีประสบการณ์ที่แย่มาก่อน คิดอะไรมาครั้งแรกก็ล้มเหลว ต้องลองแล้วลองอีก จากอย่างหนึ่งก็มาเป็นอีกอย่างหนึ่ง หากบังเอิญมาในช่องทางที่ถูกต้องก็กลายเป็นเรื่องของความสำเร็จขึ้นมา แล้วก็สามารถนำความรู้ที่ได้มาต่อยอด และเพิ่มพูนไปเป็นอย่างอื่นเรื่อยๆ

ลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของปราชญ์ชาวบ้านคือ ความสามารถที่พูดแล้วทำให้คนฟังเข้าใจ สามารถเข้าถึงสิ่งที่พูดได้ และได้ความรู้สึก หรือมีอารมณ์ร่วมในเหตุการณ์ต่างๆ เรียกว่า โดนใจคนฟังเลย เนื่องจากเขาพูดจากหัวใจและประสบการณ์ ที่น่าสังเกตคือ เมื่อพูดถึงประสบการณ์แล้วผู้ฟังจะได้ความรู้สึกหรืออารมณ์ร่วมไปกับปราชญ์ชาวบ้าน มีความเข้าอกเข้าใจกัน และได้รับความนับถือ คนเหล่านี้คือคนสู้ ซึ่งต่างจาก

อาจารย์ ที่ส่วนใหญ่นำเสนอประสบการณ์ของบุคคลอื่นมาแล้วให้ฟัง จึงไม่สามารถเข้าถึงแก่นเหมือนกับปราชญ์ชาวบ้าน นับว่าเป็นพรสวรรค์อย่างหนึ่งของปราชญ์ชาวบ้านในการถ่ายทอดได้เป็นอย่างดี

ยกตัวอย่างเช่น ในเรื่องต้นไม้คือสิ่งที่เงินทุน เราลงทุนในต้นไม้เพียงไม่กี่บาท แต่ผลตอบแทนมหาศาล คุณค่าของต้นไม้ไม่ใช่เพียงแต่เป็นตัวเงิน หรือการออกดอกออกผล หรือการตัดต้นไม้มาขายเท่านั้น แต่การที่ต้นไม้มีความเขียวขจี สามารถดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และสิ่งต่างๆ ได้ นับว่ามีผลทางสังคมและสิ่งแวดล้อมอีกมหาศาล ปราชญ์ชาวบ้านสามารถอธิบายสิ่งเหล่านี้ได้อย่างชัดเจน คนฟังก็มองเห็นภาพได้อย่างชัดเจน แล้วก็คิดว่าใช่เลย นอกจากนั้น ต้นไม้ยังเป็นมรดกตกทอดไว้ให้ลูกหลานอีกด้วย ซึ่งเมื่อเทียบกับการที่คุณลงทุนไป ก็นับว่าเป็นการลงทุนที่ถูกมากที่คุณนำเอาเมล็ดไปหว่าน และดูแลรดน้ำพรวนดินเมื่อต้นไม้เติบโตถึงรุ่นหลังแล้วก็จะมียูบลค่ามหาศาล และในระหว่างนั้นก็มียูบลค่าทางธรรมชาติด้วย อันเป็นแนวคิดให้คนรักต้นไม้และอยากไปปลูกต้นไม้ นับว่าเป็นความสามารถของปราชญ์ชาวบ้านที่มองอย่างทะลุปรุโปร่งแล้วนำมาอธิบายให้เราฟังด้วยคำง่ายๆ และเข้าใจได้ง่ายด้วย

ย้อนกลับมาเรื่องหลักแนวคิดในหลักของเศรษฐกิจพอเพียงของปราชญ์ชาวบ้าน ทั้ง 4 ท่านบอกว่า พวกเขาเป็นคนรวย คือ รวยทั้งความสุขและรวยปัญญา ในแง่ของความสุขนั้นทุกคนมีทุกอย่างอุดมสมบูรณ์ มีอารมณ์ที่ดี มีอาหารเพียงพอต่อการ

บริโภคได้ทำงานในสิ่งที่รักและชอบ และมีเงินพอใช้ไม่ขุ่นเคือง ส่วนในแง่ของปัญญานั้น ทุกคนในชุมชนมีคัมภีร์คือสมองและร่างกายที่สมบูรณ์ในการหาความรู้ เกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และรู้จักการนำความรู้ที่นำมาประยุกต์ใช้ได้จนเกิดเป็นปัญญา สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้

สังคมไทยนับเป็นสังคมที่มีความอุดมสมบูรณ์ โดยมีรากแก้วที่สำคัญ 3 รากเป็นฐานคือ ชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะสถาบันพระมหากษัตริย์นั้น ถือว่าสังคมไทยโชคดีอย่างมากที่มีพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเสียสละและทำงานเพื่อสังคมไทยอย่างแท้จริง ดังจะเห็นได้จากแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย ซึ่งเป็นสิ่งที่ประชาชนชาวไทยรู้จัก แต่ยังไม่ได้นำแนวคิดนี้มาใช้อย่างแท้จริง ส่วนหนึ่งนั้นเป็นเพราะที่ผ่านมา สังคมไทยส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักตัวเอง ทำให้ไม่เชื่อมั่นในความสามารถของคนไทยด้วยกันเอง แต่กลับเชื่อหรือ

คิดที่จะพึ่งคนอื่นมากกว่า ฉะนั้น ในสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในขณะนี้ จึงนับเป็นหน้าที่ของประชาชนชาวไทยทุกคนที่จะต้องช่วยกันสร้างกระบวนการผลักดันให้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนี้เป็นที่เข้าใจและถูกนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของทุกคนได้

เมื่อพูดถึงเศรษฐกิจพอเพียง **พ่อผาย** เล่าให้ฟังว่า เริ่มจากเมื่อก่อนครอบครัวพ่อผายปลูกพืชเชิงเดี่ยวเพื่อการพาณิชย์โดยทำไร่ข้าวโพดในพื้นที่ 40 ไร่ เพื่อการส่งออกเป็นหลัก เร่งผลิตเพื่อขายให้ได้เงินมาเลี้ยงครอบครัว แต่ต่อมาก็ต้องเผชิญกับภาวะหนี้สินเมื่อภูมิอากาศแล้งจัด ทำให้ผลผลิตที่ได้ไม่พอกับความต้องการ เพราะก่อนจะปลูกข้าวโพดต้องกู้เงินมาเพื่อทำการพัฒนาพื้นที่ ลงทุนไถดินต้นไม้ ถางป่าเพื่อปลูกข้าวโพด เป็นหนี้เป็นสินถึง 4-5 หมื่นบาท ครอบครัวต้องลำบากอยู่กันอย่างอดๆ อยากๆ รายรับไม่พอรายจ่ายและดอกเบี้ย

พ่อผายจึงเริ่มกลับมานั่งคิดทบทวนการใช้ชีวิตของตนเองในช่วงที่ผ่านมา โดยคิดถึงบทบาทของตนเองใน

ฐานะพอที่ดีกว่า จึงได้คิดว่า ที่ผ่านมามี
ดำเนินชีวิตมาผิดทางและปฏิบัติหน้าที่
พอไม่สมบูรณ์ เนื่องจากอยากรวยแต่
กลับเป็นหนี้ เพราะเอาเงินเป็นตัวตั้ง ดัง
นั้น ต่อแต่นี้ไปพอผายจะเอาความสุข
เป็นตัวตั้ง มุ่งพัฒนาที่ตนเองก่อนเป็น
เบื้องต้น อดร่ายจ่าย ไม่สร้างหนี้ แต่มุ่ง
หารายได้ให้พอกินพอใช้ในครอบครัว
ทำหน้าที่ตามที่ตนได้รับมอบหมายมา
โดยเฉพาะหน้าที่ของความเป็นพ่อให้ดี
ที่สุด ไม่ขายลูกกินหรือทำให้ลูกต้อง
ลำบาก

ส่วน**พอบุญเต็ม**ได้ร่วมแบ่งปัน
ประสบการณ์ให้ฟังว่า เมื่อก่อนก็ดำเนิน
ชีวิตอย่างเป็นหนี้เพราะมุ่งแต่จะหาเงิน
จึงตัดสินใจเข้าไปทำงานในกรุงเทพฯ เป็น
กรรมกรรับจ้าง ได้ค่าแรงต่ำ มีรายได้ไม่
สมดุลกับรายจ่าย สุดท้ายก็มีหนี้มากถึง 8
แสนบาท ต่อมาจึงเริ่มได้คิดมานั่ง
ทบทวนการดำเนินชีวิตของตนเองและ
พบว่า ควรจะหันมาดำเนินชีวิตบนพื้น
ฐานของการมีความสุขในด้านต่างๆ ได้แก่
การมีอาหารกิน มีที่กินอยู่ มีครอบครัว
ที่อบอุ่น มีเงินเต็มถุง มีบ้านใหญ่แต่
อยู่อย่างสมถะ มีลูกหลานมานั่งคุย
และรายล้อม และการมีจิตใจงาม

“

ปัญหาการเกษตรที่ผ่านมา
ไม่ว่าจะเป็นเกษตรพอเพียง
หรือเกษตรธรรมชาตินั้น
มักเป็นการมองแต่ในทางเทคนิค
ไม่มีใครสนใจถึงแก่นแท้ของการทำ
เกษตรที่แท้จริงว่า จริงๆ แล้วนั้น
เป็นเรื่องของการเรียนรู้และ
การแก้ปัญหา โดยมีหลักการหรือ
วิชาการเป็นเพียงแค่กรอบนำ

”

เข้าวัดฟังธรรมเมื่อชรา มากกว่าการ
ดำเนินชีวิตที่เน้นเงินเป็นหลักแต่ไม่มี
ความสุข

นอกจากนี้ **พ่อคำเตี๋อง** ยังร่วม
ให้ความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของ
เกษตรกรว่า ในอดีตเกษตรกรส่วนใหญ่
ไม่เครียดและเชื่อใจกัน เนื่องจาก
แนวทางการพัฒนาที่ผ่านมามีเราเน้นแต่
พัฒนาเศรษฐกิจ เราไม่เน้นพัฒนาคน
หรือพัฒนาความคิดคน ให้มีความรู้บน
พื้นฐานของปัญญาที่จะใช้ในการพึ่งพา
ตนเอง ระบบการเรียนการสอนของเรา
ในช่วงที่ผ่านมาเป็นระบบของการท่องจำ
ซึ่งนำไปสู่การสร้างความรู้เทียม ไม่ใช่
ความรู้ที่อยู่บนฐานของปัญญา ซึ่งเป็น
ความรู้ที่จะนำไปสู่การ “**ทำเป็น**” และ
“**อยู่เป็น**” นอกจากนี้ พ่อคำเตี๋องยังได้
เล่าประสบการณ์ให้ฟังว่า ได้เคยนำ
แนวคิดเกษตรธรรมชาติของเกษตรกร
ชาวญี่ปุ่นที่ชื่อ ฟูกุโอกะ มาศึกษาเป็น
แนวทางในการทำเกษตรจนทำให้ได้คิด
ว่า จะต้องมุ่งพัฒนาปัญญาเพื่อรักษา
ธรรมชาติไว้ เพราะ**ถ้าธรรมชาติอยู่รอด
เราก็อยู่รอด**

ทั้งนี้ ท่านปราชญ์ทั้ง 4 ยังได้ลง
ความเห็นร่วมกันว่า ปัญหาการเกษตรที่
ผ่านมามีไม่ว่าจะเป็นเกษตรพอเพียงหรือ
เกษตรธรรมชาตินั้น มักเป็นการมองแต่
ในทางเทคนิค **ไม่มีใครสนใจถึงแก่น
แท้ของการทำเกษตรที่แท้จริงว่า
จริงๆ แล้วนั้นเป็นเรื่องของการเรียนรู้
และการแก้ปัญหา โดยมีหลักการ
หรือวิชาการเป็นเพียงแค่กรอบนำ** ส่วน
จะได้ผลหรือไม่ขึ้น ต้องอยู่ที่การปฏิบัติ
“**สิ่งใดที่จะทำ จงทำ อย่าคิดจะทำ ไม่
เช่นนั้นจะไม่ได้ทำสักที**”

สิ่งที่ปราชญ์ชาวบ้านทั้ง 4 ให้
ความสำคัญคือ **ต้องมีการเรียนรู้**

ระหว่างกัน มีเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านที่มีหลักสูตรวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) ภาคประชาชน ซึ่งเป็นหลักสูตรการสร้างวิทยากรกระบวนการ มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาผู้นำชุมชนที่ทำงานร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน ให้ได้เรียนรู้ร่วมกัน ให้เป็นผู้เผยแพร่แนวคิดการทำเกษตรหลากหลายหรือเกษตรประณีต ปลูกพืชหลายอย่างให้พอบริโภคในพื้นที่ทำกินของแต่ละคนก่อน โดยให้มีการแลกเปลี่ยนระหว่างกันในผลผลิตที่ไม่สามารถผลิตได้เองด้วย

การเรียนรู้ นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งพัฒนาคนเป็นสำคัญ โดยกระบวนการเรียนรู้จะเป็นไปบนพื้นฐานของ “การร่วมคิดร่วมทำ” โดยเน้นให้เกษตรกรแต่ละคนได้ลงมือปฏิบัติและลองผิดลองถูกด้วยตนเองก่อน และถ้ามีปัญหาก็มาเรียนรู้และไขข้อข้องใจร่วมกันกับเกษตรกรท่านอื่นๆ ผ่านเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ระหว่างกันที่จัดขึ้นเป็นประจำ ซึ่งนับเป็นกลไกหนึ่งในการสร้างกระบวนการทางปัญญาให้เกิดขึ้นในเกษตรกรแต่ละคนซึ่งถือเป็นทรัพย์สินที่สำคัญในการพัฒนา

ในปัจจุบัน เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านมีศูนย์แห่งการเรียนรู้ระหว่างกันทั้งสิ้น 13 แห่ง โดยศูนย์แต่ละแห่งจะไม่มีทฤษฎีการเรียนรู้ที่ตายตัว แต่จะเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสานระหว่างเครือข่ายของปราชญ์แต่ละท่านเป็นสำคัญ

ปราชญ์ทั้ง 4 ได้ให้ข้อคิดเห็นที่น่าสนใจว่า เงินนับเป็นปัจจัยหนึ่งในการดำรงชีวิต แต่ไม่ใช่ปัจจัยที่สำคัญเนื่องจากปัจจุบันชุมชนเรามีทุนต่างๆ ที่มีค่ามากกว่านั้น คือ ทุนทาง

ทรัพยากรและทุนทางสังคม ได้แก่ ป่าไม้และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันกันในชุมชน ซึ่งนับเป็นฐานหนึ่งใน 4 ฐานของการทำเกษตรยั่งยืน อันประกอบด้วย คือ ฐานทรัพยากร ฐานองค์ความรู้ ฐานอาชีพและฐานสวัสดิการ การนำฐานทั้งสี่นี้มาใช้ นั้น เกษตรกรแต่ละคนจะต้องกำหนดแนวทางในการดำเนินการของตนเองให้ชัดเจนก่อน สำคัญที่สุดคือ ต้องพิจารณาและรู้ก่อนว่า เราเป็นใคร มีหน้าที่อะไรและมีทรัพยากรมากน้อยเพียงใดบ้าง

ส่วนในเรื่องการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมา

ประยุกต์ใช้ในการทำธุรกิจนั้น ปราชญ์ชาวบ้านทั้ง 4 บอกว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นแนวคิดที่มีความเป็นสากล สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับทุกภาคส่วน เนื่องจากเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของความพอ มุ่งผลิตเพื่อให้พอเพียงแก่การอุปโภคบริโภคในครอบครัวก่อน พอเหลือแล้วจึงแจกจ่ายไปยังผู้อื่น

สิ่งที่สำคัญที่สุดในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือ ทุกคนต้องรู้หน้าที่ของตนเองและทำหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์ที่สุดอย่าสร้างปัญหา และให้แต่ละคนมี

จิตสำนึก คิดที่จะช่วยกันพัฒนาสังคม
ลงมือร่วมกันและรับผิดชอบร่วมกัน
ดังนั้น ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึง
เป็นแนวคิดที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้
กับภาคธุรกิจได้

ในความเห็นของปราชญ์นั้น การ
ทำการเกษตรแบบประณีต เป็นการ
ทำการเกษตรเพื่อส่งเสริมความพออยู่
พอกินไปพร้อมๆ กับการส่งเสริมให้เกิด
ความสุขในการดำเนินชีวิต ให้เกษตรกร
ทุกคนมีสติและมุ่งมั่นใส่ใจในการเกษตร
ที่ตนเองทำอยู่ ให้ทุกคนได้เรียนรู้วิถีใน
การจัดการชีวิตของตนเอง บริโภคอย่าง
พอดีและมีสติ ไม่เห็นไปตามกระแสของ
การบริโภคนิยม จนทำลายทรัพยากร
ที่มีอยู่

ทั้งนี้ เพื่อขยายผลการทำการ
เกษตรแบบประณีต เครือข่ายปราชญ์
ชาวบ้านจะเน้นการสร้างเกษตรกร
ต้นแบบ ซึ่งหมายถึงเกษตรกรตัวอย่างที่

เป็นผู้สร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรคนอื่นๆ
สนใจ ออกจากกลับไปทำเกษตรแบบ
ประณีตในพื้นที่ของตนเองบ้าง และ
เป็นเกษตรกรผู้บุกเบิกให้มาทำวิจัยเชิง
ประจักษ์ร่วมกันกับกลุ่มนักวิชาการ เพื่อ
สร้างองค์ความรู้ที่มีรากฐานมาจาก
ความเป็นจริง

ปัจจุบันมีเกษตรกรต้นแบบ
มากถึง 20 แบบ เนื่องจากเกษตรกร
แต่ละคนก็จะมีวิธีการทำการเกษตร
ที่แตกต่างกันไป แล้วแต่ความเหมาะสม
กับรูปแบบลักษณะของแต่ละบุคคล
ที่ไม่อาจลอกเลียนกันได้ โดยทุกคน
จะต้องยึดหลักอยู่บนพื้นฐานของการ
พึ่งตนเอง มีความสามัคคีระหว่างกัน
และพัฒนาบนพื้นฐานของภูมิปัญญาไทย

สิ่งที่ผมเขียนเกี่ยวกับปราชญ์
ชาวบ้านทั้งหมดนี้ เป็นความประทับใจ
ของผมที่มีต่อปราชญ์ชาวบ้านมาก ทั้ง
ในเรื่องแนวคิด วิธีการทำงาน และการ

ลงมือปฏิบัติ ที่ทำให้เกิดผลอย่างเป็นรูป
ธรรม อันนำไปสู่การสร้างชุมชนเข้มแข็ง
และแก้ไขปัญหาความยากจน รวมทั้ง
สามารถขยายวงกว้างออกไปเรื่อยๆ จาก
การเป็นเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านนี้เอง

บทความหลากหลายเรื่องราวฯ
ตอนนี้ เป็นเรื่องสุดท้ายที่ผมเขียนลงใน
วารสารเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจาก
ผมต้องไปรับตำแหน่งปลัดกระทรวง
อุตสาหกรรม ก่อนจะอำลาจากสภา
พัฒนาไป ผมขอฝากคำกล่าวสั้นๆ เล็กน้อย
ว่า ในการทำงานนั้น เมื่อมีวันพบกัน ก็
ต้องมีวันจากกันเป็นธรรมดา ขอให้ทุก
คนมีความรัก ความเมตตา ความเอื้อ
อาทรต่อกัน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการ
ทำงานและการดำรงชีวิตอยู่ของคนทั่วไป
แล้วโลกของเราก็จะมีความสุขสงบ
ร่มเย็นกันตลอดไป ดังคำกล่าวที่ว่า Love
make the world go round

สวัสดิ์ศิริรับ

ทิศทางการพัฒนาความสามารถการแข่งขันของสิงคโปร์¹

นับตั้งแต่ประกาศเอกราชเป็นอิสระจากมาเลเซียเมื่อปี 1965 เป็นต้นมา สิงคโปร์ได้ดำเนินนโยบายพัฒนาประเทศเพื่อมุ่งไปสู่ประเทศอุตสาหกรรม โดยเน้นการส่งเสริมการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) นโยบายดังกล่าวประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี และได้ยกระดับสิงคโปร์จากประเทศเกาะเล็กๆ มาสู่ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NICs) ที่มีรายได้ประชาชาติต่อหัวสูงเกินกว่า 2 หมื่นดอลลาร์สหรัฐในปี 1994 สิงคโปร์ได้กลายเป็นฐานการผลิตด้านอิเล็กทรอนิกส์ และเคมีภัณฑ์ที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก รวมทั้งเป็นศูนย์กลางด้านการเงินและการค้าระหว่างประเทศที่สำคัญ

ความสำเร็จของสิงคโปร์เกิดจากการกำหนดยุทธศาสตร์ที่ท่วงทันต่อภูมิทัศน์การเมืองและเศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนแปลงไป โดยสิงคโปร์ได้เปลี่ยนยุทธศาสตร์พัฒนาความสามารถการแข่งขันของประเทศโดยเน้นความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบจากการใช้แรงงานและทุน มาเป็นการพัฒนาไปสู่เศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge Based Economy) การกำหนดยุทธศาสตร์ที่ชาญฉลาดและทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์นี้ ทำให้สิงคโปร์ยังสามารถรักษาขีดความสามารถการแข่งขันของตนเองถึงแม้ต้องประสบกับภัยการคุกคามจากวิกฤติเศรษฐกิจ และความสามารถในการแข่งขันของประเทศเพื่อนบ้านที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาความสามารถการแข่งขันของสิงคโปร์จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้เท่าทันต่อภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์

การพัฒนาไปสู่เศรษฐกิจฐานความรู้

สิงคโปร์เป็นประเทศเล็กที่แทบจะไม่มีทรัพยากรธรรมชาติใดๆ เป็นของตัวเอง นอกจากภูมิประเทศที่เอื้อต่อการเดินเรือขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ แนวทางการพัฒนาประเทศของสิงคโปร์จึงพึ่งพิงการค้าระหว่างประเทศและเน้นการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศมาโดยตลอด ซึ่งนโยบายนี้ถือว่าประสบความสำเร็จอย่างดีเยี่ยมจนทำให้สิงคโปร์สามารถยกระดับประเทศเป็นฐานการผลิตด้านอิเล็กทรอนิกส์ และเคมีภัณฑ์ที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก

อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา สภาพแวดล้อมของเศรษฐกิจระหว่างประเทศได้เปลี่ยนไป ความสำเร็จจากการพัฒนาประเทศของสิงคโปร์ในอดีตทำให้ค่าจ้างแรงงานของสิงคโปร์ในปัจจุบันสูงกว่าของประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค ปัญหานี้ทำให้รัฐบาลสิงคโปร์เกิดความกังวลว่าบรรษัทข้ามชาติที่เป็นแรงขับเคลื่อนเศรษฐกิจของสิงคโปร์จะเคลื่อนย้ายฐานการผลิตไปสู่ประเทศอื่นที่มีค่าแรงต่ำกว่า สิงคโปร์จึงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทิศทางการพัฒนาความสามารถของประเทศที่เน้นการใช้แรงงานและทุน มาเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เป็นเศรษฐกิจฐานความรู้ เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ดังกล่าว สิงคโปร์ได้มีนโยบายเร่งพัฒนาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยทุ่มเทงบประมาณเพื่อการวิจัยและการพัฒนาจนทำให้สัดส่วนนักวิจัยของสิงคโปร์อยู่ในระดับเดียวกับประเทศอุตสาหกรรมที่มีเศรษฐกิจฐานความรู้อย่างสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น

¹ รวบรวมจาก Singapore's Competitiveness: http://www.mti.gov.sg/public/PDF/CMT/NWS_CSC.pdf โดย Committee on Singapore's Competitiveness Ministry of Trade and Industry และ ทางด่วนข้อมูลและยุทธศาสตร์แห่งอนาคตของสิงคโปร์: <http://www.fedu.uec.ac.jp/ATPIJ/sakkayaphab/vol3-3/> โดย สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์

เศรษฐกิจฐานความรู้และการพัฒนา ความสามารถการแข่งขันของสิงคโปร์

สิงคโปร์ได้นำเอาองค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมของประสบการณ์และภูมิปัญญาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการพัฒนาความสามารถแข่งขันในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ ดังต่อไปนี้

□ **ภาคอุตสาหกรรม** สิงคโปร์ตระหนักว่าสิงคโปร์ไม่สามารถเป็นเพียงฐานการผลิตเท่านั้น สิงคโปร์ควรกำหนดจุดยืนตนเองให้เป็นศูนย์กลาง (Hub) การผลิตสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มที่สูง และให้บริการด้านอุตสาหกรรม เช่น เป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่ (Head Quarter Office) ให้แก่บริษัทข้ามชาติที่ดำเนินการในสิงคโปร์และในภูมิภาคเอเชีย นอกจากนี้ สิงคโปร์ยัง

ดำเนินนโยบายส่งเสริมการพัฒนาและการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถคิดค้นประดิษฐ์สิ่งใหม่ (Innovation) มารองรับกับการเปลี่ยนแปลงตลาดสินค้าที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

□ **ภาคบริการ** เพื่อให้เป็นการเกื้อหนุนภาคอุตสาหกรรม สิงคโปร์ได้ยกระดับภาคบริการ(ภาคการเงิน การค้าระหว่างประเทศ การขนส่ง การจัดแสดงนิทรรศการ และการท่องเที่ยว) ของตนเองซึ่งได้รับการยอมรับจากนานาชาติอยู่แล้ว ให้เป็น **ศูนย์กลางการบริการ (Premier Services Hub)** ขึ้นยอดของเอเชีย โดยรวมไปถึงการให้บริการด้านสาธารณสุข การศึกษา การสื่อสารโทรคมนาคม และพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

ความสำเร็จของอุตสาหกรรมที่เน้นการใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้ภาคอุตสาหกรรมของสิงคโปร์มีส่วนแบ่งใน GDP เพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ 49 ในปี 1983 เป็นร้อยละ 57 ในปี 2001 (อุตสาหกรรมที่เน้นการใช้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของสหรัฐอเมริกาและยุโรปมีส่วนสัดส่วนร้อยละ 50 ของ GDP) นอกจากนี้ ภาคบริการยังมีส่วนแบ่งใน GDP ถึงร้อยละ 24

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า นโยบายที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจไปสู่เศรษฐกิจฐานความรู้มีนัยสำคัญต่อการพัฒนาความสามารถการแข่งขันของสิงคโปร์ เนื่องจากการประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในทุกภาคส่วนของการผลิตสินค้าและบริการทำให้สามารถลดต้นทุน เพิ่มผลิตภาพ (Productivity) และลดการพึ่งพิงแรงงานที่ขาดแคลนได้ นอกจากนี้ เศรษฐกิจฐานความรู้ของสิงคโปร์ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างและรักษามูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าและบริการของสิงคโปร์ ทำให้สิงคโปร์สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วควบคู่ไปกับการแข่งขันในระดับชาติได้ในระยะยาว

◆◆◆◆

โครงการก่อสร้างทางคู่ ในเส้นทางรถไฟสายชายฝั่งทะเลตะวันออก ช่วง ศรีราชา-ฉะเชิงเทรา-คลองสิบก้า-แก่งคอย

ตอน ศรีราชา-ฉะเชิงเทรา

จาก การที่รัฐบาลมีนโยบายที่จะพัฒนาประเทศไปสู่ความเป็นศูนย์กลางการขนส่งต่อเนื่อง (Inter Modal Transportation) และการพัฒนาท่าเรือแหลมฉบังให้เป็นศูนย์กลางการขนส่งสินค้าตู้คอนเทนเนอร์ที่สำคัญของประเทศในระยะยาว ทำให้เส้นทางรถไฟสายตะวันออกมีปริมาณการเดินรถเพื่อให้บริการผู้โดยสารและขนส่งสินค้าเพิ่ม

มากขึ้น ในช่วงเส้นทางลาดกระบัง-ฉะเชิงเทรา และในช่วง ฉะเชิงเทรา - ศรีราชา เกินกว่าความจุของทาง ซึ่งไม่เพียงพอต่อการเดินรถในแต่ละวัน

ดังนั้นเพื่อเพิ่มความจุของทางให้สอดคล้องกับปริมาณการเดินรถที่เพิ่มขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ และเพียงพอ กับความต้องการ กระทรวงคมนาคม โดยการรถไฟแห่งประเทศไทย (รฟท.) จึงได้เสนอขออนุมัติดำเนินโครงการก่อสร้างทางคู่ในเส้นทางรถไฟสายชายฝั่งทะเลตะวันออก ช่วงศรีราชา-ฉะเชิงเทรา-คลองสิบเก้า-แก่งคอย ตอนศรีราชา-ฉะเชิงเทรา ต่อคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อพิจารณาให้ความเห็นประกอบการ

พิจารณาของคณะรัฐมนตรี

โครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถและประสิทธิภาพการขนส่งผู้โดยสารและสินค้าทางรถไฟในเส้นทางสายชายฝั่งทะเลตะวันออก และลดความแออัดของการขนส่งทางถนน เพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับแนวโน้มการขนส่งสินค้าตู้คอนเทนเนอร์ ระหว่างท่าเรือแหลมฉบังกับสถานีบรรจุและแยกสินค้ากล่อง ICD (Inland Container Depot) ที่ลาดกระบัง ซึ่งจะเพิ่มขึ้นในอนาคตจากการขยายท่าเรือแหลมฉบัง ขั้นที่ 2 เพื่อให้การดำเนินงานต่อเนื่องและสอดคล้องอย่างเป็นระบบทั้งโครงการก่อสร้างทางสามเส้นทางรถไฟสายตะวันออก (ช่วงหัวหมาก-ฉะเชิงเทรา)

โครงการขยายขีดความสามารถของสถานี ICD ที่ลาดกระบังที่จะแล้วเสร็จภายในปี 2547 และโครงการก่อสร้างสถานี ICD แห่งที่ 2 ที่อยู่ระหว่างการขออนุมัติดำเนินการ เพื่อลดความแออัดและเพิ่มความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ใช้บริการและชุมชนบริเวณรอบชุมทางฉะเชิงเทรา และชุมทางบ้านภาชีเนื่องจากการเดินขบวนรถสินค้า โดยมีเป้าหมายเพื่อก่อสร้างทางคู่และติดตั้งระบบอาณัติสัญญาณและโทรคมนาคม ช่วงฉะเชิงเทรา-ศรีราชา ระยะทาง 69.086 กม. ก่อสร้างทางรถไฟสายเลียบเมือง (Chord Line) บริเวณชุมทางบ้านภาชี ระยะทาง 1.068 กม. และบริเวณชุมทางฉะเชิงเทรา ระยะทาง 0.975 กม. เว้นคืนที่ดินและอสังหาริมทรัพย์สำหรับการสร้างทางรถไฟสายเลียบเมือง (Chord Line) 2 แห่ง ที่สถานีชุมทางฉะเชิงเทรา และชุมทางบ้านภาชี รวมทั้งจัดจ้างที่

ปรึกษาควบคุมงานก่อสร้าง/ติดตั้งระบบอาณัติสัญญาณและโทรคมนาคม ระยะเวลาดำเนินการ 4 ปี (พ.ศ. 2545 - 2548) ใช้เงินลงทุนรวมทั้งสิ้น 5,822 ล้านบาท

ผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ

ประชาชนจะได้รับบริการในการเดินทางและขนส่งสินค้าโดยรถไฟได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย และประหยัดค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ยังเป็น การเพิ่มงานและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในระหว่างการก่อสร้างโครงการ ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

มติคณะกรรมการฯ

คณะกรรมการ สศช. ได้พิจารณาโครงการดังกล่าว เมื่อวันที่ 21 มกราคม 2545 แล้ว มอบหมายให้สำนักงานฯ นำความเห็นคณะกรรมการฯ เสนอคณะรัฐมนตรี เพื่อประกอบการพิจารณาต่อไป ดังนี้

1. เห็นชอบในหลักการของโครงการทางคู่ในเส้นทางรถไฟสายชายฝั่งทะเลตะวันออกช่วงศรีราชา-ฉะเชิงเทรา-คลองสิบเก้า-แก่งคอย ตอนศรีราชา-ฉะเชิงเทรา ภายในวงเงิน 5,044 ล้านบาท เนื่องจากเป็นโครงการที่มีความสำคัญเร่งด่วนที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของโครงข่ายทางรถไฟสายตะวันออก เพื่อรองรับการขนส่งสินค้าจากสถานีบรรจุและแยกสินค้ากล่อง (ICD) ที่ลาดกระบังไปยังท่าเรือแหลมฉบังซึ่งเป็นท่าเรือหลักของประเทศที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

2. อย่างไรก็ตาม เนื่องจากโครงการนี้จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทางด้านเงินทุนจากภาครัฐ

ประกอบกับ รฟท. มีผลการดำเนินงานที่ขาดทุนมาอย่างต่อเนื่อง จึงเห็นควรให้มีการดำเนินการดังนี้

2.1 ควรให้รัฐสนับสนุนเงินลงทุนโครงการก่อสร้างทางคู่ในเส้นทางรถไฟสายชายฝั่งทะเลตะวันออก ช่วงศรีราชา - ฉะเชิงเทรา ในวงเงิน 5,044 ล้านบาท โดยค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินตราต่างประเทศ ประมาณร้อยละ 40 ของ

วงเงินโครงการ เห็นควรให้กระทรวงการคลังจัดหาแหล่งเงินกู้ต่างประเทศเงื่อนไขผ่อนปรน สำหรับเงินบาทสมทบประมาณร้อยละ 60 ของวงเงินโครงการ และให้สำนักงบประมาณและกระทรวงการคลังพิจารณาจัดหางบประมาณแผ่นดินและ/หรือเงินกู้ภายในประเทศตามความเหมาะสมต่อไป

2.2 สำหรับการก่อสร้างทางรถไฟเลียบเมือง (Chord Line) ที่ชุมทางฉะเชิงเทราและชุมทางบ้านภาชี วงเงินรวม 778 ล้านบาท เห็นควรให้ชะลอโครงการไปก่อนจนกว่าจะมีความชัดเจนของแผนการลงทุนจัดทำ Chord

Line ทั่วประเทศและนำเสนอขออนุมัติในงบลงทุนเพื่อการดำเนินงานปกติ (แผนระยะยาว) ในงบลงทุนประจำปีต่อไป

2.3 เห็นควรให้การรถไฟแห่งประเทศไทยเร่งรัดการแยกบัญชีรายได้รายจ่ายที่ชัดเจนในสายทางภาคตะวันออก เพื่อประโยชน์ในการบริหาร/จัดการ และติดตามประเมินผลด้านประสิทธิภาพการให้บริการ

3. เห็นควรให้การรถไฟแห่งประเทศไทย ดำเนินการศึกษาจัดทำแผนการตลาดและอัตราค่าบริการขนส่งสินค้าที่เหมาะสม เพื่อจูงใจให้ภาคเอกชนหันมาใช้บริการขนส่งสินค้าทางรถไฟมากขึ้น รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะจูงใจให้ผู้โดยสารมาใช้บริการขนส่งทางรถไฟเพิ่มขึ้น

4. เห็นควรให้การรถไฟแห่งประเทศไทย ดำเนินการศึกษาทบทวนโครงสร้างอัตราค่าบริการโดยสารรถไฟชั้น 3 ที่เหมาะสมและสะท้อนต้นทุนในการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อลด

ภาระของรัฐให้มากที่สุด และนำเสนอต่อรัฐบาลเพื่อพิจารณาทบทวนนโยบายอัตราค่าบริการต่อไป

5. ในอนาคตการรถไฟแห่งประเทศไทย ควรปรับปรุงแผนการขยายการลงทุนก่อสร้างทางคู่เพิ่มเติมในเส้นทางรถไฟจากศรีราชา - ท่าเรือแหลมฉบัง ระยะทางประมาณ 9 กม. เพื่อให้ระบบการให้บริการขนส่งสินค้าจากสถานี ICD ลาดกระบังสู่ท่าเรือแหลมฉบังมีความสมบูรณ์และสามารถรองรับการให้บริการขนส่งสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มติคณะรัฐมนตรี

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2547 อนุมัติตามมติคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 2 (ฝ่ายโครงสร้างพื้นฐาน) เห็นชอบในหลักการให้กระทรวงคมนาคม (การรถไฟแห่งประเทศไทย) ดำเนินโครงการทางคู่ในเส้นทางรถไฟสายชายฝั่งทะเลตะวันออกตอนฉะเชิงเทรา - ศรีราชา - ท่าเรือแหลมฉบัง ระยะทาง 78 กิโลเมตร วงเงินลงทุน 5,235 ล้านบาท ระยะเวลาดำเนินการ 4 ปี (2547 - 2550) โดยมอบให้กระทรวงการคลัง และสำนักงบประมาณพิจารณาจัดหาแหล่งเงินทุนที่เหมาะสมตามที่กระทรวงคมนาคมเสนอ ทั้งนี้ให้ดำเนินการได้ภายหลังจากที่รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของทั้งโครงการได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติตามมาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 แล้ว

*****

การประเมินผลกระทบของนโยบาย
กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารประชาชน
และพักชำระหนี้เกษตรกร
ต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ
ในปี 2544 - 2546

ความนำ

สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ประมาณการผลกระทบเบื้องต้นของนโยบายเศรษฐกิจจากหญ้าของรัฐบาล 3 โครงการ ประกอบด้วย โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โครงการธนาคารประชาชน และโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการในปี 2544 จนถึงปี 2546 โดยใช้แบบจำลองเศรษฐกิจมหภาค พบว่าโครงการดังกล่าวส่งผลให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวร้อยละ 0.51 ในปี 2544 ร้อยละ 0.23 ในปี 2545 และร้อยละ 0.12 ในปี 2546 ตามลำดับ (รวมเป็นร้อยละ 0.86) หรือคิดเป็นมูลค่า 45,506 บาท ณ ราคาปัจจุบัน

แบบจำลองเศรษฐกิจมหภาค

สศช. ได้จัดทำแบบจำลองเศรษฐกิจมหภาค เพื่อใช้วิเคราะห์ผลกระทบของทั้ง 3 โครงการต่อเศรษฐกิจโดยรวม โดยเน้นการเชื่อมโยงระหว่างภาคเศรษฐกิจต่างๆ ได้แก่ ภาคเศรษฐกิจจริง (real sector) ภาคการเงิน ภาคการคลัง ภาคต่างประเทศ และราคา อย่างชัดเจน การจัดทำแบบจำลองนี้จะพัฒนาขึ้นเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ทำให้ดุลยภาพของระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป จากการที่โครงการกองทุนหมู่บ้านส่งผลให้ประชาชนมีการบริโภค การลงทุนที่แท้จริงมากขึ้น โครงการพักชำระหนี้เกษตรกรส่งผลให้ประชาชนมีรายได้ที่แท้จริงและการบริโภคที่แท้จริงเพิ่มขึ้น และโครงการธนาคารประชาชนส่งผลให้ธนาคารออมสินมีการปล่อยสินเชื่อมากขึ้น ทำให้การลงทุนภาคเอกชนที่แท้จริงเพิ่มขึ้น โดยระบบจะทำการวิเคราะห์ค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP) ที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจเข้าสู่

ดุลยภาพใหม่ หรือ อุปสงค์รวม (Aggregate Demand) เท่ากับ อุปทานรวม (Aggregate Supply)

ทั้งนี้มีระดับราคา (GDP Deflator) และ ชั่วโมงการทำงานทั้งหมด (Work hour) เป็นตัวแปรที่ปรับเข้าสู่ดุลยภาพใหม่ โดยในการจัดทำระบบการประมวลผลเพื่อวิเคราะห์นี้ จะนำค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาค ในแบบจำลองทางเศรษฐมิติ (Macro econometric model)¹ มาใช้ในการพัฒนาระบบประมวลผล เพื่อให้ระบบประมวลผลสามารถวิเคราะห์ถึงผลกระทบของนโยบายรัฐบาลต่อระบบเศรษฐกิจได้แม่นยำที่สุด

กลไกการส่งผ่านของนโยบายเศรษฐกิจจากหญ้าต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

● โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน ให้ประชาชนในระดับรากหญ้าได้ทำการกู้ยืมเพื่อไปใช้ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ จากข้อมูลการจัดสรรและโอนเงินให้กับหมู่บ้านของสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.) พบว่า ในปี 2544 สทบ. ได้จัดสรรและโอนเงินจำนวน 66,071 ล้านบาท ในปี 2545 สทบ. ได้จัดสรรและโอนเงินเพิ่มขึ้นจากปี 2544 7,870 ล้านบาท และในปี 2546 สทบ. ได้จัดสรร โอนเงิน และเพิ่มทุนเพิ่มขึ้นจากปี 2545 2,925 ล้านบาท จำนวนเงินดังกล่าวเป็นเม็ดเงินที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจได้ไม่น้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับการนำเงินไปใช้ว่านำไปใช้ให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางการผลิตมากน้อยเพียงใด

จากข้อมูลสำรวจของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

¹ ในการประมาณการสมการความสัมพันธ์ต่าง ๆ ใช้ข้อมูลตั้งแต่ปี 2536 ถึงปัจจุบัน และใช้เทคนิคทางเศรษฐมิติ ได้แก่ การตรวจสอบลักษณะ Stationary ของตัวแปร การประมาณการสัมประสิทธิ์ด้วยวิธีการ OLS วิธีการ Cointegration และหลังจากประมาณความสัมพันธ์ของแต่ละสมการแล้วจะทำการทดสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือทางสถิติ

พบว่าในปี 2544-2545 เงินที่กู้สุทธิทั้งหมด สมาชิกนำไปบริโภค
 ขั้นสุดท้ายเป็นสัดส่วน 18.2 % ของเงินกู้ทั้งหมด และเป็นการ
 ลงทุนขั้นสุดท้าย เป็นสัดส่วน 27 % ของเงินทั้งหมด ในปี 2546
 สมาชิกนำไปบริโภคขั้นสุดท้ายเป็น
 สัดส่วน 21.3 % ของเงินทั้งหมด และ
 เป็นการลงทุนขั้นสุดท้าย เป็นสัดส่วน 12 %
 ของเงินทั้งหมด โครงการกองทุน
 หมู่บ้านจะส่งผลกระทบต่อขยายตัว
 ทางเศรษฐกิจผ่านการบริโภคและการ
 ลงทุนขั้นสุดท้าย โดยเงินที่สมาชิกนำไป
 ใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนทดแทนแหล่ง
 สิ้นเชื้ออื่น หรือนำไปใช้หนี้อื่นนั้น
 ไม่กระทบผลิตภัณฑ์มวลรวมภายใน
 ประเทศ

**● โครงการธนาคาร
 ประชาชน**

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์หลักในการให้บริการสิน
 เชื้อแก่บุคคลทั่วไป ทั้งในเมืองและชนบท ที่ประสบปัญหาการ
 เข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบสถาบันการเงินตามปกติ จาก
 ข้อมูลการอนุมัติเงินกู้ของธนาคารออมสิน พบว่า ณ สิ้นเดือน
 ธันวาคม 2544 มีจำนวนเงินที่อนุมัติ
 ให้กู้ทั้งหมด 3,617.44 ล้านบาท ณ สิ้น
 เดือนธันวาคม 2545 มีจำนวนเงินที่
 อนุมัติให้กู้ทั้งหมด 10,190.62 ล้านบาท
 ณ สิ้นเดือนธันวาคม 2546 มีจำนวน
 เงินที่อนุมัติให้กู้ทั้งหมด 15,150.52 ล้าน
 บาท เงินกู้ดังกล่าวจะส่งผลกระทบ
 เศรษฐกิจให้การลงทุนภาคเอกชนเพิ่ม
 ขึ้น และเศรษฐกิจขยายตัวสูงขึ้น ซึ่ง
 จะส่งผลกระทบต่อให้การบริโภคเพิ่ม
 ขึ้นต่อไป

**● โครงการพักชำระ
 หนี้และลดภาระหนี้ให้แก่
 เกษตรกรรายย่อย**

โครงการนี้ได้ให้โอกาส
 แก่เกษตรกรรายย่อยที่เป็นลูกค้า ธ.ก.ส.
 พักชำระหนี้หรือลดภาระหนี้เป็นระยะ
 เวลา 3 ปี ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2544

ถึง 31 มีนาคม 2547 ในปีงบประมาณ ธ.ก.ส. 2545 (1 เมษายน
 2544 ถึง 31 มีนาคม 2545) รัฐบาลได้จัดสรรเงินงบประมาณ
 รายจ่ายสำหรับค่าดอกเบี้ยแทนเกษตรกรพักชำระหนี้หรือลด
 ชำระหนี้เพื่อชดเชยให้แก่ ธ.ก.ส.
 แล้วทั้งสิ้น 5,401.72 ล้านบาท

ในปีงบประมาณ ธ.ก.ส.
 2546 (1 เมษายน 2545 ถึง 31
 มีนาคม 2546) รัฐบาลได้จัดสรร
 เงินงบประมาณรายจ่ายสำหรับ
 ค่าดอกเบี้ยแทนเกษตรกร
 เพื่อชดเชยให้แก่ ธ.ก.ส. แล้ว
 ทั้งสิ้น 5,045.45 ล้านบาท
 ในปีงบประมาณ ธ.ก.ส. 2547
 (1 เมษายน 2546 ถึง 31 มีนาคม
 2547) รัฐบาลได้จัดสรรเงินงบ

ประมาณรายจ่ายสำหรับค่าดอกเบี้ยแทนเกษตรกรเพื่อชดเชย
 ให้แก่ ธ.ก.ส. แล้วทั้งสิ้น 4,372.47 ล้านบาท เม็ดเงินดังกล่าวจะ
 ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เกษตรกรที่นำไปจับจ่ายใช้สอยได้
 เพิ่มมากขึ้น อันจะเป็นการเพิ่มกำลังซื้อในระบบเศรษฐกิจโดยตรง
 ส่งผลให้การบริโภคเพิ่มขึ้น

ผลการประมาณการของผลกระทบทั้ง 3 โครงการ ต่อ GDP

สศช. ได้ประมาณการเบื้องต้นถึงผลกระทบของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โครงการธนาคารประชาชน และโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร ต่อ GDP โดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐกิคมภาค พบว่า การจัดสรรกองทุนหมู่บ้านสุทธิจำนวนเท่ากับ 73,650 ล้านบาท การปล่อยสินเชื่อจากโครงการธนาคารประชาชน 15,150 ล้านบาท โครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย 13,726 ล้านบาท ส่งผลให้ GDP ขยายตัวรวมกันทั้งสิ้นร้อยละ 0.86 หรือคิดเป็นมูลค่าทั้งหมด 27,066 ล้านบาท (ณ ราคาคงที่ปี 2531) หรือคิดเป็นมูลค่า 45,506 บาท ณ ราคาปัจจุบัน โดยส่งผลให้การบริโภคที่แท้จริงขยายตัวเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 3.5 และช่วยให้การลงทุนที่แท้จริงขยายตัวเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 3.6

ผลกระทบของโครงการ 3 โครงการในปี 2544-2547

ด้าน	อัตราการขยายตัว (%)
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ	0.86
การบริโภคที่แท้จริง	3.5
การลงทุนที่แท้จริง	3.6

จะเห็นได้ว่าการจัดสรรเงินกองทุนหมู่บ้านสุทธิจำนวนเท่ากับ 73,650 ล้านบาท การปล่อยสินเชื่อจากโครงการธนาคารประชาชน 15,150 ล้านบาท โครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย 13,726 ล้านบาท ส่งผลให้ GDP ขยายตัวรวมกันในปี 2544-2546 ทั้งสิ้นร้อยละ 0.86 การจัดสรรเงินดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อ GDP ขยายตัวเพิ่มขึ้นในอนาคตได้ หากรัฐบาลส่งเสริมการอนุมัติเงินกู้ที่เชื่อมโยงกับโครงการอื่นๆ ของรัฐบาลให้มากขึ้น เช่น ปล่อยกู้ให้กับสมาชิกที่นำเงินไปทำโครงการพัฒนาการเกษตร ที่จัดทำขึ้นภายใต้ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร เพื่อให้โครงการที่ทำการกู้ยืมจากกองทุนประสบผลสำเร็จในการสร้างมูลค่าเพิ่มมากขึ้น

◆◆◆◆◆

OTOP...

“ 33,000 ล้านบาทยอดจำหน่ายสินค้า OTOP ในปี 2546 และ 29,000 ล้านบาท เมื่อสิ้นเดือน มิถุนายน 2547 คาดว่ายอดจำหน่ายทั้งปีจะสูงกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้คือ 35,000 ล้านบาทแน่นอน ทั้งนี้ได้มีผู้ประกอบการขึ้นทะเบียนผลิตสินค้า OTOP เพิ่มขึ้นจาก 10,000 ราย เป็น 37,754 รายแล้ว และมีการนำสินค้า OTOP ไปจำหน่ายต่างประเทศเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ”

สู้เพื่อไทยก้าวไกล ในเวทีโลก

พัฒนาสินค้า OTOP ... สู่สากล

นี่คือกระแสความนิยมต่อสินค้า OTOP ที่เกิดจากการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นที่สามารถจำหน่ายสู่ตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ จนสามารถสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในระดับท้องถิ่นอย่างมาก

ทั้งนี้สินค้า OTOP กำลังได้รับการพัฒนาให้เป็นสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP Product Champion) ตั้งแต่ระดับอำเภอ จังหวัด ภาค และประเทศ ให้เข้าสู่ระบบสากล เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนระดับฐานรากได้มีการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานเพื่อสามารถส่งออก รวมถึงการเชื่อมโยงมาตรฐานสินค้าจากระดับภูมิภาคสู่สากล (Local Link Global Reach)

ดังนั้นเพื่อเป็นการเรียนรู้ประสบการณ์ของผู้ประกอบการซึ่งผลิตสินค้า OTOP ที่มีศักยภาพในการส่งออก

สินค้าไปยังต่างประเทศได้ ทีมงานวารสารเศรษฐกิจและสังคมจึงได้คัดเลือกผู้ประกอบการตัวอย่างในพื้นที่ภาคกลางเพื่อเป็นกรณีศึกษา รวม 3 ราย คือ **คุณวิเชียร มะลิวัลย์** ประธานกลุ่มสหกรณ์ผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ตาล-ไม้มะพร้าวแปรรูป บ้านแคทราย ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี **คุณกิมไน้ สิริพฤษา** ประธานกลุ่มศูนย์ฝึกอาชีพเจียระไนหิน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี และ **คุณแสงดาว ชุนดี** ประธานกลุ่มศิลปะไม้ไม่ ตำบลโคกคราม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งทั้ง 3 ท่าน ได้กรุณาถ่ายทอดประสบการณ์ แนวคิดในการสร้างผลิตภัณฑ์ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ การขยายตลาดจากท้องถิ่นสู่สากล รวมทั้งปัญหา อุปสรรคของการผลิตและการส่งออกสินค้า OTOP อย่างน่าสนใจ ดังนี้

วิ กฤ ต ชี วิ ต แ ลະ แ ร ง บันดาลใจ...จุดเริ่มต้น การสร้างสินค้า OTOP

แนวคิดในการสร้างสินค้า OTOP ของกลุ่มอาชีพทั้งสามแห่ง มีจุดเริ่มต้นที่คล้ายคลึงกันคือเริ่มจากจุดพลิกผันของชีวิตที่ต้อง **“ประสบกับวิกฤตของชีวิต**

จนต้องหันมาสร้างอาชีพใหม่” โดยคุณวิเชียรฯ ได้กล่าวถึงการประกอบอาชีพของตนว่า ได้ร่วมลงทุนกับน้องชายตั้งโรงหล่อทองเหลืองดำเนินกิจการอยู่ได้ 3-4 ปี จนกระทั่งในช่วงปี 2540 เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ธนาคารไม่ปล่อยสินเชื่อทำให้กิจการล้ม ต้องเป็นหนี้กว่า 3 ล้านบาท ช่วงนั้นรู้สึกเครียดมากเพราะตั้งแต่เกิดมาไม่เคยเป็นหนี้ขนาดนี้ ต่อมาได้กำลังใจจากบุตรสาวซึ่งเห็นแนวทางในการสร้างอาชีพใหม่ เพราะมีพื้นฐานทางด้านช่างฝีมือและแกะสลัก

ผลิตภัณฑ์ชิ้นแรกคือ **“ครก”** โดยใช้ไม้ตาล/ไม้มะพร้าวของจังหวัดเพชรบุรี สาเหตุที่ทำจากไม้ประเภทนี้ เพราะเป็นไม้ที่ไม่มีราคาแพง และหาง่ายในท้องถิ่น ปรากฏว่าขายได้ ทำให้เกิดเป็นแรงบันดาลใจทำให้เป็นแรงบันดาลใจทำเป็นภาชนะอื่นๆ ออกขายในจังหวัดใกล้เคียง เช่น แก้ว ชันน้ำ และแจกัน เป็นต้น

ส่วนคุณแสงดาวฯ เล่าว่าเดิมมีอาชีพทำบ่อเลี้ยงกุ้งแต่ต้องเผชิญกับมรสุมชีวิต เพราะเกิดอุทกภัยน้ำท่วม

สุพรรณครั้งใหญ่เมื่อปี 2538 ทำให้ขาดทุนและหมดตัว ชีวิตในช่วงนั้นลำบากมาก เพราะต้องรับภาระเลี้ยงดูบุตรถึง 4 คน แต่ได้อ่านบทความจากนิตยสารฉบับหนึ่งเขียนถึงพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเกี่ยวกับโครงการศิลปาชีพพิเศษว่า **“จริงๆ แล้วคนไทยมีอาชีพกันทุกคน แต่อาชีพหัตถกรรมมีมาแต่บรรพบุรุษ”** ทำให้เกิดแรงบันดาลใจว่าจะต้องทำอะไรสักอย่างหนึ่งที่มาจากภูมิปัญญาของท้องถิ่น เพื่อสร้างอาชีพให้กับตนเองและครอบครัว

ดังนั้น จึงสนับสนุนสามีซึ่งเคยเป็นช่างไม้ ให้มาทำผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับไม้ โดยเริ่มต้นจากไม้ไผ่ เนื่องจากหาได้ง่ายในท้องถิ่น ราคาไม่แพงอย่างไม้ชนิดอื่นๆ อีกทั้งยังไม่มีผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่มากนัก จึงน่าจะเรียกความสนใจและหาตลาดได้ไม่ยาก ซึ่งผลิตภัณฑ์ชิ้นแรกที่ทำคือ **“ระหวัดวิดน้ำขนาดเล็ก”** ปรากฏว่ามีผู้สนใจมากจึงได้พัฒนาเรื่อยมาจนปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับไม้ไผ่กว่า 500 ชิ้น

สำหรับคุณกิมไฉ่ ฯ มีอาชีพหลักคือการเช่าขายสินค้าเครื่องประดับที่ทำจากพลอยและนิล ต่อมาได้ประสบอุบัติเหตุโดนรถชนไม่สามารถเดินได้ราว 3-4 ปี ทำให้ไม่สามารถออกเช่าขายสินค้าได้ แต่ด้วยนิสัยที่ไม่ยอมอยู่เฉยๆ จึงได้ตั้งศูนย์ฝึกอาชีพเพื่อเปิดสอนการเจียระไนพลอยและนิล สำหรับเป็นวิทยาทานให้แก่เยาวชนผู้ด้อยโอกาสในท้องถิ่น ตามที่ได้เคยตั้งปณิธานไว้ตั้งแต่เด็ก โดยได้เปิดสอนมาตั้งแต่ปี 2529 เป็นต้นมา ซึ่งศูนย์ฝึกอาชีพที่ก่อตั้งขึ้นมาครั้งนี้คือ บ้านและร้านค้าที่ คุณกิมไฉ่ฯ ได้ใช้เป็นทีคัดค้านการเจียระไนนิลที่หลาก

หลายและสวยงาม จนได้ชื่อว่าเป็นผู้ริเริ่มการทำผลิตภัณฑ์นิตที่ไม่ใช่เครื่องประดับเป็นคนแรกของจังหวัดกาญจนบุรี และสร้างชื่อเสียงให้นิตเป็นที่รู้จักแพร่หลายมาจนถึงทุกวันนี้

ด้วยใจรักและมุ่งมั่น... สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์จากไม้ตาล ไม้ไผ่ และนิต ที่บุคคลทั้งสามได้ทำขึ้น ล้วนมีลักษณะเด่นที่เหมือนกันคือ “ทำด้วยใจรัก อดทน และมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ขึ้นใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา” ดังเช่นคุณวิเชียรฯ ได้กล่าวถึงการทำผลิตภัณฑ์ไม้ตาลของตนว่า “ที่ผ่านมาจะมีการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์และพัฒนาตัวสินค้าใหม่ๆ อยู่เสมอโดยยึดแนวคิดที่ว่า **พรุ่งนี้ต้องสวยกว่าวันนี้** จึงต้องยอมเสียเวลาตั้งแต่วันนี้เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่ดี และมีราคาในวันพรุ่งนี้ ปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ออกมาหลายชิ้น เช่น ชุดกาแฟ ไม้คิ้ว ครก แจกกัน ผอบ และเชิงเทียน เป็นต้น”

ขณะที่คุณแสงดาว ฯ กล่าวถึงผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่อย่างมั่นใจว่า “เป็นผู้ริเริ่มออกแบบผลิตภัณฑ์เองทั้งหมด เริ่มจากการคัดเลือกไม้ไผ่ที่แก่และแห้งสนิทเต็มที่แล้วเท่านั้น ลองทำไว้ใช้เองก่อนเมื่อมีผู้สนใจและสั่งทำ จะพยายามปรับปรุงลองผิดลองถูกให้งานมีความปราณีตมีรูปทรงทันสมัยเหมาะแก่การใช้งาน โดยสามีจะลงมือทำพร้อมกับถูกจ้างจำนวนมากน้อยตามปริมาณงาน เพื่อให้ผลิตภัณฑ์คงทนได้รูปแบบตามที่ต้องการเป็นที่ยอมรับ และจากการคิดสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แบบใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลาทำให้ปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์

มากกว่า 500 ชิ้น อาทิ ชุดเก้าอี้มินิ โคมไฟ ที่ใส่ไวน์เกลียว กล้องสมบัติ แม่พลอย ฯลฯ

เช่นเดียวกับคุณกิมไน้ฯ ผู้มีความคิดสร้างสรรค์ในการเจาะระแนงนิตให้มีรูปทรงสวยงาม และคิดรูปแบบใหม่ขึ้นมาเรื่อยๆ นับตั้งแต่ได้มีการทำผลิตภัณฑ์ “เต่า” ที่ทำจากนิตเรื่อยมา จนมีผลิตภัณฑ์นิตเด่นๆ ที่สามารถนำขึ้นทูลเกล้าถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ อาทิ ผลิตภัณฑ์นิตชุด “เต่า” จำนวน 72 ตัว “ชุดงาดำ” จำนวน 1 คู่ “ชุดถ้วยโถโบราณ” รวมทั้งผลิตภัณฑ์นิตอื่นๆ ที่สำคัญ ได้แก่ ชุดตราสัญลักษณ์จังหวัดกาญจนบุรี ชุดสะพานข้ามแม่น้ำแคว เข็มกลัด พระพุทธรูป พระเนตรของพระพุทธรูปเขาชีจรรย์ และชุดเครื่องประดับต่างๆ เป็นต้น

ดี ถึงลูกค้าต่างชาติ... เน้นคุณภาพและความ สวยงามตามธรรมชาติ

ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่บุคคลทั้งสาม

ได้ผลิตขึ้น กล่าวได้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่เน้นในเรื่องการใช้คุณภาพวัตถุดิบ ความสวยงามตามธรรมชาติ ทำด้วยมือ และมีเอกลักษณ์เด่นเฉพาะตัว โดยคุณวิเชียรฯ ได้กล่าวถึงขั้นตอนการทำผลิตภัณฑ์จากไม้ตาล/ไม้มะพร้าวว่า “การจะทำผลิตภัณฑ์ขึ้นมาแต่ละชิ้นจะต้องมีความพิถีพิถันในการคัดเลือกไม้ตาลที่มีอายุ 70-80 ปีขึ้นไป เพราะจะมีความคงทน แข็งแรง และเมื่อนำไปผ่านกระบวนการขัดกลิ้งแล้วจะทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่สวยงามเป็นเงามันตามธรรมชาติ เป็นสินค้าที่ตลาดต่างประเทศต้องการมาก นอกจากนี้คุณสมบัติอีกอย่างของไม้ตาลที่มีความแถมมาก ๆ คือเมื่อนำมาทำผลิตภัณฑ์/ภาชนะบรรจุอาหาร อาทิ ชุดกาแฟ ถ้วยชาม เมื่อถูกความร้อนแล้วจะส่งกลิ่นหอมชวนให้ดื่ม”

ขณะที่คุณแสงดาวฯ กล่าวถึงลักษณะเด่นของสินค้าไม้ไผ่คือ “ผลิตภัณฑ์ทุกชิ้นจะผ่านกระบวนการทำด้วยมือ (Hand Made) ใช้เทคนิคเฉพาะตัว เริ่มจากการคัดเลือกไม้ไผ่ที่แก่และแห้งสนิทเต็มที่ ใช้กรรมวิธีรมควัน เพื่อให้ได้ไม้ไผ่ที่มีผิวสีดำเป็นเงามันตามธรรมชาติและมีความทนทานต่อการใช้งาน ได้รูปแบบที่ทันสมัย เป็นที่ต้องการของตลาด”

ส่วนคุณกิมไฉ่ฯ กล่าวถึงการเจียรไนไม้ว่า “ต้องใช้ความละเอียดอ่อน พิถีพิถันและประณีต โดยเริ่มจากการเผาไม้ก่อนเล็กน้อย ก่อน จากนั้นนำไปเจียรไนให้มีรูปทรงสวยงาม แล้วจึงนำมาประกอบตามแบบที่ต้องการที่ละเม็ด ซึ่งผู้ที่ทำผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ได้ต้องเป็นผู้ที่มีใจรัก อดทน และมีทักษะเท่านั้น”

ผลจากการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์

๑๖

ที่ผ่านมา ไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาสนับสนุนเลย กว่าจะได้รับการยอมรับให้เป็นสินค้า OTOP ของจังหวัดได้ต้องต่อสู้ดิ้นรน ใช้ความอดทน มุ่งมั่นมากกว่า

2 ปี จึงหาตลาดได้

๑๗

คุณภาพ ที่มีความสวยงามตามธรรมชาติอย่างปราณีตด้วยมือ มีเอกลักษณ์เด่นเฉพาะตัวดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้สินค้าเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

ทั้งนี้คุณวิเชียรฯ ได้ให้รายละเอียดในเรื่องนี้ว่า “ในระยะแรกของการออกเรือขายสินค้า มีนักท่องเที่ยวต่างประเทศกลุ่มหนึ่งมาชมการสาธิตการเคี่ยวน้ำตาลบนเตาขนาดใหญ่ที่จังหวัดสมุทรสงคราม และได้ชิมน้ำตาลจากแก้วไม้ตาลที่นำไปขายปรากฏว่าติดใจเพราะมีกลิ่นหอมจากแก้ว จึงซื้อมากกลับไปจำนวนมาก พร้อมกับนำวีดิทัศน์ที่บันทึกไว้ไปเผยแพร่ในต่างประเทศ ทำให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักแพร่หลายส่งผลต่อยอดจำหน่ายที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว” เช่นเดียวกับผลิตภัณฑ์ของคุณแสงดาวฯ ที่ได้มีบริษัทญี่ปุ่นนิยมซื้อไปจัดทำสวนกันมาก ทำให้มีรายได้จากส่วนนี้มาหมุนเวียนจนถึงทุกวันนี้

การสร้างตลาด....ต้องอดทนและแสวงหา

ในด้านการหาตลาดเพื่อการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของแต่ละกลุ่มอาชีพพบว่า ต่างมีวิธีการที่แตกต่างกันไป แต่สิ่งหนึ่งที่ทุกคนกล่าวในทำนองเดียวกันคือ “ต้องมีความอดทน และแสวงหาตลาดโดยเฉพาะในระยะเริ่มต้นของการนำผลิตภัณฑ์ออกจำหน่าย” ซึ่งคุณวิเชียรฯ กล่าวถึงการเริ่มต้นการหาตลาดของตนว่า ต้องนำสินค้าไปเร่ขายตามสถานที่ที่มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมมาโดยตลอดกว่าจะทำให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักแพร่หลายได้ ส่วนคุณกิมไฉ่ฯ ได้ใช้สถานที่ศูนย์ฝึกอาชีพฯ เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมและซื้อสินค้าของตนเป็นหลัก

ขณะที่คุณแสงดาวฯ เจ้าของผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่กล่าวว่า “กว่าจะเป็นที่รู้จักและยอมรับได้ ต้องฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ มากมาย ระยะแรกพยายามนำไปขายตามตลาดนัดในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียงทุกงาน จนได้รับการยอมรับ จึงได้ขยายไปเปิดตลาดทางภาคใต้และทุกภาคของประเทศเท่าที่จะไปได้ ที่ผ่านมามีพยายามขอให้จังหวัดเข้ามาให้การสนับสนุน แต่ไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาสนับสนุนเลย กว่าจะได้รับการยอมรับให้เป็นสินค้า OTOP ของจังหวัดได้ต้องต่อสู้ดิ้นรน ใช้ความอดทน มุ่งมั่นมากกว่า 2 ปี จึงสามารถหาตลาดที่แน่นอนได้มากขึ้น”

การได้รับเลือกเป็นสินค้า OTOP.... ทำให้ขยายตลาดส่งออกได้มากขึ้น

เมื่อรัฐบาลได้มีการส่งเสริมการผลิตสินค้า OTOP ที่มีการนำภูมิปัญญา

ท้องถิ่นมาสร้างสรรคเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ และมีการคัดสรรผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ให้เป็นสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP Product Champion) ขึ้น ผลิตภัณฑ์ของทั้งสามกลุ่มจึงได้รับโอกาสคัดเลือกให้เป็นผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ระดับ 5 ดาว ทั้งในระดับจังหวัดและระดับประเทศ เป็นหนึ่งในหลายผลิตภัณฑ์ OTOP ที่ได้รับการคัดเลือกแสดงในงาน APEC ที่จังหวัดเชียงใหม่ งานมหกรรมสุดยอด OTOP หรืองานเมืองแห่งภูมิปัญญาไทย (OTOP CITY) ฯลฯ

ผลจากการที่ได้รับการคัดสรรให้เป็นสินค้า OTOP ระดับ 5 ดาว และการได้ร่วมงานกิจกรรม OTOP ของหน่วยงานต่างๆ ที่ผ่านมา ทำให้ผลิตภัณฑ์ไม้ตาล ของคุณวิเชียรฯ สามารถขยายตลาดออกไปสู่ต่างประเทศได้เป็นอย่างมาก โดยคุณวิเชียรฯ กล่าวว่า “ลูกค้าจากประเทศญี่ปุ่น เยอรมันนี และประเทศในตะวันออกกลาง ได้สั่งซื้อผ่านทางอินเทอร์เน็ต และมีพ่อค้าคนกลางมาติดต่อด้วยตนเองบ้าง เพื่อเสนอให้ทำตามรูปแบบที่ตลาดต้องการ ทั้งนี้จะมีบุตรสาวและเจ้าหน้าที่จากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมช่วยดูแลด้านการออกแบบพร้อมกันไปด้วย ในขณะที่กระทรวงพาณิชย์ได้จัดฝึกอบรมให้ความรู้ด้านเทคนิคการขาย การออกแบบและพัฒนาแบบ การจดลิขสิทธิ์ผลิตภัณฑ์ การรวมกลุ่มเพื่อส่งออกสินค้า โดยไม่ต้องผ่านคนกลาง ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวมาแวะเที่ยวชมอยู่ตลอด โดยบุตรสาวจะช่วยทำเว็บไซต์ให้กับกลุ่ม ผลิตภัณฑ์ OTOP กำลังเป็นที่รู้จักแพร่หลาย เป็นที่ต้องการของชาวต่างชาติมาก จึงได้ร่วม

หารือกับทางราชการถึงความเป็นไปได้ในการส่งออกสินค้าด้วยตนเอง “สมัยก่อนเรามองข้ามเรื่องพวกนี้ไป ทำให้คนไทยส่วนใหญ่จน ถ้าเราทำตรงนี้มาอย่างต่อเนื่อง ประเทศจะไม่จน”

ทางด้านคุณแสงดาวฯ กล่าวว่าผลจากที่ผลิตภัณฑ์อยู่ในกลุ่ม 5 ดาว ทำให้สามารถส่งผลิตภัณฑ์ไปขายต่างประเทศได้มากขึ้น โดยส่งไปขายให้แก่ลูกค้าที่ประเทศญี่ปุ่น เยอรมันนี และอิตาลี การส่งออกต้องส่งผ่านพ่อค้า

คนกลาง “เนื่องจากมีปัญหาทางด้านภาษาและการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้ข้อมูลไม่ถูกต้องการประสานงานไม่คล่องตัว ต้องใช้เวลานานในการสร้างความเข้าใจ มีผู้แนะนำให้กลุ่มทำเป็นธุรกิจชุมชน แต่เห็นว่าไม่คุ้มต้องเสียค่าใช้จ่ายในการบรรจุหีบห่อส่งจ่ายภาษีแพง ขณะที่ผลิตภัณฑ์ที่ทำด้วยมือมีต้นทุนค่อนข้างสูงและใช้เวลาทำไม่คุ้มที่จะทำการส่งออกเอง” ขณะที่คุณกิมไน้ฯ กล่าวถึงเรื่องนี้แต่เพียงสั้นๆ ว่าไม่คิดทำส่งออกต่างประเทศ ปัจจุบันมุ่งเพียงตลาดภายในประเทศเท่านั้น

OTOP...เวทีแห่งการเรียนรู้สู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์

นอกจากการได้รับโอกาสขยายตลาดโดยการเข้าร่วมกิจกรรม OTOP ของหน่วยงานต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังทำให้ทั้งสามกลุ่มมี “เวทีแห่งการเรียนรู้ที่ดี ช่วยจุดประกายความคิดและพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นกับกลุ่มผลิตภัณฑ์ทุกประเภทอีกด้วย” โดย คุณวิเชียรฯ ได้กล่าวว่า “การที่ได้มีโอกาสนำสินค้า

ไปออกร้านในงาน OTOP ที่ศูนย์
แสดงสินค้าอิมแพ็ค เมืองทองธานี
ทุกปี นับเป็นการจุดประกายความคิด
ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ถือเป็นแหล่ง
เรียนรู้ที่ดี ซึ่งในอนาคตผลิตภัณฑ์
จากไม้มะพร้าว/ไม้ตาล จะมีการตกแต่ง
ให้สวยงามโดยการแกะสลัก ฝัง मुख
หรือนำผลิตภัณฑ์จากสานจากผักตบ
มาช่วยพัฒนารูปลักษณ์ให้ดูแปลก
ใหม่ยิ่งขึ้น”

การจัดงานแสดงสินค้า OTOP ให้
อะไรหลายๆ อย่างแก่คุณแสงดาวฯ ด้วย
เช่นกัน โดยคุณแสงดาวฯ เห็นว่าการที่
ได้มีโอกาสไปร่วมแสดงสินค้าตามที่
ต่างๆ ทำให้มีความรู้ในเชิงธุรกิจการค้า
รูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำมา
ดัดแปลง ที่สำคัญต้องเป็นคนช่างสังเกต
จดจำ และมีความคิดสร้างสรรค์ผลิต
ภัณฑ์ใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา ซึ่งคุณแสง
ดาวฯ กล่าวย้ำในที่สุดว่า **“ไปทุกที่เห็น
อะไรมามันเป็นประโยชน์ของเรา แม้
จะไม่ได้เป็นตัวเงิน”**

อย่างไรก็ตาม คุณกิมไฉ่ เห็น
ว่างานแสดงสินค้า OTOP นับเป็นแหล่ง
จำหน่ายผลิตภัณฑ์ได้บ้าง แต่น่าจะมี
การประชาสัมพันธ์ และการตลาดที่ดี

และต่อเนื่อง การนำผลิตภัณฑ์ไปออก
ร้านที่ศูนย์แสดงสินค้าอิมแพ็ค เมืองทอง
ธานีปีละครั้ง ไม่ได้ช่วยสร้างรายได้แต่
อย่างเดียว

ก้าวสู่การส่งออกด้วย ตนเอง.....บทเรียนที่ ต้องทบทวน

แม้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพ
ทั้งสาม จะได้รับการยอมรับว่าเป็น
ผลิตภัณฑ์ OTOP ระดับ 5 ดาว เป็นที่
ชื่นชมของลูกค้าต่างประเทศจนสามารถ
จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้กับชาว
ต่างประเทศได้มากกว่าคนไทยด้วยกัน
แต่ การ จ า หน่ ย ำ ผลิต ภั ณฑ ์ ฆ อ ง
แต่ละกลุ่มข้างต้น ส่วนใหญ่เป็นเพียง
การจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลาง หรือ
นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ที่มาเยี่ยม
ชมผลิตภัณฑ์เท่านั้น คุณวิเชียรฯ ได้
กล่าวถึงประเด็นปัญหาในเรื่องนี้ว่า **“ทาง
กลุ่มไม่มีปัญหาในด้านภาษาที่จะติดต่อ
แต่ต้องพลาดการสั่งซื้อสินค้าล็อตใหญ่ๆ
ไปหลายครั้ง เพราะไม่สามารถผลิต
ได้ทันเวลาตามที่เขาต้องการทำให้ขาด
รายได้ส่วนนี้ไปเป็นจำนวนมาก”** ขณะที่
คุณแสงดาวฯ กล่าวถึงการดำเนินงาน

ของกลุ่มว่า มีปัญหาในการติดต่อทาง
ด้านภาษา การใช้เทคโนโลยีสื่อสารที่
จำเป็น เช่น การใช้อินเทอร์เน็ต และการ
ติดต่อทางอีเมล เป็นต้น

บทสรุป

การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพ
ทั้งสามข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าสามารถ
นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างสรรค์เป็น
ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีเอกลักษณ์เป็น
ของตนเอง จนได้รับการคัดเลือกให้เป็น
สินค้า OTOP ระดับ 5 ดาว ของประเทศ
และสามารถทำให้ผลิตภัณฑ์ของชุมชน
ระดับฐานรากสู่สากลได้ ผลการดำเนินงาน
ของกลุ่มอาชีพทั้งสามกลุ่มดังกล่าว
ข้างต้น ช่วยให้คนในหมู่บ้านยึดถือเป็น
อาชีพหลัก สร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว
เพิ่มมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม การจำหน่าย
ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไปยังต่างประเทศที่
ผ่านมา พบว่ายังต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง
หรือนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมกลุ่ม
เท่านั้น ยังไม่มีศักยภาพสูงเพียงพอ
ที่จะดำเนินการจำหน่ายแก่ลูกค้าต่าง
ประเทศที่สนใจสั่งซื้อเป็นจำนวนมาก
ได้อย่างเป็นระบบครบวงจร เนื่องจาก
ส่วนใหญ่ยังทำเป็นอุตสาหกรรมใน
ครัวเรือน ขาดความรู้ด้านการส่งออก
และเงินทุนสำหรับอุปกรณ์ที่ทันสมัย
ฯลฯ

ข้อจำกัดต่างๆ เหล่านี้จำเป็น
ที่ภาครัฐจะต้องเข้ามาให้การส่งเสริม
สนับสนุน อย่างจริงจังและต่อเนื่องอย่าง
เป็นระบบ เพื่อให้ฝันของการเชื่อมโยง
ตั้งแต่ชุมชน (Local Link) ไปสู่ระดับสากล
(Global Reach) ของรัฐบาลและหน่วย
งานที่เกี่ยวข้องมีความเป็นรูปธรรม
ต่อเนื่อง และยั่งยืนได้ในที่สุด

◆◆◆◆◆

30 บาท รักษาทุกโรค :

โรงพยาบาล

บริหารจัดการอย่างไร

คนไทยเข้าถึงหลักประกันสุขภาพมากขึ้น

รัฐบาลชุดปัจจุบันได้มีนโยบายที่ต้องการให้คนไทยทุกคนมีหลักประกันสุขภาพ สามารถเข้าถึงบริการสุขภาพได้อย่างเท่าเทียมกัน จึงได้ดำเนินการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า “โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค” โดยโครงการนี้ได้เริ่มดำเนินงานตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2544 ใน 6 จังหวัด และได้ขยายโครงการฯ ไปทุกจังหวัดตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2545 เป็นต้นมา

การดำเนินงานของโครงการฯ ในช่วงระยะเวลา 2 ปีที่ผ่านมากล่าวได้ว่าประชาชนร้อยละ 95.7 มีหลักประกัน

สุขภาพ โดยเฉพาะคนยากจนและผู้ด้อยโอกาส ซึ่งผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าคนยากจนที่มีรายได้น้อยในช่วง 10 % แรกของประชาชนตามกลุ่มชั้นรายได้สามารถเข้ารับการรักษาพยาบาลในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐเพิ่มขึ้นจาก 1,951,847 คนในปี 2543 เป็น 2,892,756 คนในปี 2545 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 48.21 และเป็นคนไข้ที่เพิ่มขึ้นเกือบ 3 เท่าคือเพิ่มขึ้นจาก 352,763 คนในปี 2543 เป็น 939,570 คนในปี 2545 นอกจากนี้ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการพบว่า “ประชาชนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อโครงการ 30

บาทรักษาทุกโรค” โดย ในปี 2544 ประชาชนมีความพึงพอใจร้อยละ 83.8 และในปี 2546 ประชาชนที่เคยใช้บริการ ร้อยละ 97.2 มีความพึงพอใจโครงการ 30 บาทฯ เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 16.0 มีเพียงร้อยละ 2.8 ที่ไม่พึงพอใจ ทั้งนี้ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 57.9 ระบุว่าคุณภาพชีวิตทางด้านสุขภาพดีขึ้นกว่าก่อนมีโครงการฯ ร้อยละ 37.4 ระบุว่าเหมือนเดิม มีเพียงร้อยละ 1.8 ที่เห็นว่าแย่ลง

แม้ว่าการดำเนินโครงการฯ จะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ทั้งเรื่องการเข้าถึงบริการของประชาชนอย่างทั่วถึง และเสมอภาคและสร้างพึงพอใจแก่ผู้รับบริการดังกล่าวข้างต้น แต่ผลการประเมินโครงการฯ พบว่ายังคงมีปัญหาในเรื่องการบริหารจัดการ และการเงินการคลัง รวมทั้งการสร้างสุขภาพยังขาดแนวทางการทำงานที่ชัดเจน ดังนั้น จึงเป็นที่น่าสนใจว่าโรงพยาบาลในฐานะ

หน่วยงานปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าว ได้มีวิธีการแก้ไขกันอย่างไร โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องของการบริหารจัดการทีมงานวารสารเศรษฐกิจและสังคมจึงได้ใช้กรณีการปฏิบัติงานของโรงพยาบาลบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาครและโรงพยาบาลเจ้าคุณไพบูลย์พนมทวน จังหวัดกาญจนบุรีเป็นกรณีศึกษาในเรื่องดังกล่าว

การบริหารจัดการรักษาสุขภาพของโรงพยาบาลที่แตกต่างกัน

โรงพยาบาลบ้านแพ้ว และโรงพยาบาลเจ้าคุณไพบูลย์พนมทวน ที่ทีมงานวารสารฯ ได้ไปสัมผัสพบว่าก่อนมีโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค ได้มีแนวทางการบริหารจัดการรักษาสุขภาพของประชาชนที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนคือโรงพยาบาลบ้านแพ้วมีแนวคิดการบริหารจัดการรักษาสุขภาพ “ไปใน

ทิศทางเดียวกันกับโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค แต่จะแตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้น” ในขณะที่โรงพยาบาลเจ้าคุณไพบูลย์พนมทวน จะมีแนวทางการบริหารจัดการเหมือนโรงพยาบาลโดยทั่วไปคือการให้บริการทั่วไปที่มีการจัดเก็บเงินค่ารักษาตามสภาพของโรคที่รักษา และการใช้สิทธิ์เข้าพักเป็นคนไข้ในของโรงพยาบาล

การที่โรงพยาบาลบ้านแพ้ว มีแนวทางการบริหารจัดการรักษาสุขภาพที่แตกต่างกับโรงพยาบาลอื่นๆ เนื่องจากโรงพยาบาลนี้ได้รับการยกฐานะให้เป็น “องค์กรมหาชน” รูปแบบ (Model) หนึ่งของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งมีการดำเนินงานปฏิรูประบบการประกันสุขภาพถ้วนหน้า โดยการของบประมาณเหมาะสมเป็นรายหัวของประชากร และการจัดเก็บค่ารักษาของคนไข้ในอัตราที่เท่ากันต่อการรักษาทุกโรค

นายแพทย์วิฑิต อรรถเวชกุล ผู้อำนวยการโรงพยาบาลบ้านแพ้ว ได้กล่าวถึงการดำเนินงานสร้างหลักประกันสุขภาพให้กับประชาชนในเขตอำเภอบ้านแพ้ว และที่อยู่ใกล้เคียงในจังหวัดสมุทรสาคร ว่า “ การดำเนินงานของผม ถ้าเป็นโรคธรรมดาทั่วไป เช่น ปวดหัวตัวร้อน ฯลฯ ก็จะไม่สนับสนุนให้ไปที่สถานีนานามัยก่อน ซึ่งจะเก็บเงินค่ารักษาแค่ 20 บาททุกโรค ถ้าเป็นโรคร้ายแรงมากขึ้น ให้ไปที่โรงพยาบาลก็จะเก็บค่ารักษา 40 บาททุกโรค และถ้าเป็นโรคที่ร้ายแรงมากจนต้องนอนรักษาตัวที่โรงพยาบาลก็จะเก็บค่ารักษาแพงขึ้นมาอีกคือ 100 บาททุกโรค แต่ถ้าใครต้องการใช้ห้องพิเศษจะต้องจ่ายเพิ่มอีก เช่น ห้องพิเศษคู่ รัฐออกให้ครึ่ง คนไข้

ต้องออกเองอีกครั้ง หรือห้องพิเศษ
เดี่ยวคนไข้ต้องออกเองทั้งหมด และ
ทางโรงพยาบาลของงบประมาณแผ่นดิน
เท่ากัน 782 บาท / หัวประชากร

ในขณะที่เดียวกันทางโรงพยาบาล
ก็ต้องพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพการให้
บริการให้ดี เพราะหากคนไข้ไม่มารับ
การรักษาที่โรงพยาบาลบ้านแพ้ว ทาง
โรงพยาบาลก็จะไม่มีรายได้ คุณไม่
รักษาที่ผม คุณไม่เดินเข้ามาในโรง
พยาบาลของผม ผมก็ตายเอง เช่นนี้
พิสูจน์ได้เลยว่าใครดีใครอยู่ ผมทดลอง
ทำตามรูปแบบ (Model) ที่ว่านี้ 6 เดือน
ปรากฏว่า โรงพยาบาลอยู่ได้สบาย”

โครงการ 30 บาท : สร้างความเท่าเทียม ในการรักษามากขึ้นแต่ ภาระของโรงพยาบาล เพิ่มมากขึ้น

ผู้อำนวยการโรงพยาบาล
บ้านแพ้ว ได้กล่าวถึงผลการดำเนิน
โครงการ 30 บาทที่ผ่านมาว่า ประชาชน
มีความพึงพอใจโครงการฯ มากขึ้นกว่า
เดิม เพราะค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพลดลง
ได้รับการบริการรักษาพยาบาลที่มี
คุณภาพและมาตรฐาน ในทุกกรณีไม่
ว่ายากดีมีจน ทำให้ประชาชนมีความ
เท่าเทียมในการรักษากันมากขึ้น “ผม
คิดว่า ณ ขณะนี้ประชาชนคนไทยทุกคน
คงประจักษ์แล้วว่าโครงการนี้มีประโยชน์
เพราะเมื่อก่อนนี้คนที่ใช้บัตร สปร. เหมือน
ประชากรชั้นสองที่มีรายได้น้อย แต่
ปัจจุบันประชากรที่ใช้บัตร 30 บาท เป็น
คนกลุ่มใหญ่ของประเทศ สภาพของ
ประชากรที่รับบริการรักษาจึงไม่แตกต่างกัน”

เช่นเดียวกับความเห็นของ

๖๖

โครงการ 30 บาทที่ผ่านมา
พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจ
โครงการฯ มากขึ้นกว่าเดิม
เพราะค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพลดลง
ได้รับการบริการรักษาพยาบาล
ที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ในทุก
กรณีไม่ว่ายากดีมีจน
ทำให้ประชาชนมีความเท่าเทียม
ในการรักษากันมากขึ้น

๖๗

นายแพทย์สมเจตน์ เหล่าลือเกียรติ
ผู้อำนวยการโรงพยาบาลเจ้าคุณพิบูลย์
พนมทวน ที่กล่าวสรุปเกี่ยวกับเรื่องนี้
อย่างสั้นๆว่า “ดีมากเลย ทำให้ชาวบ้าน
เข้าถึงบริการของรัฐได้มากขึ้น ผิดกับ
สมัยก่อนคนไม่กล้าเข้าโรงพยาบาล
เพราะไม่แน่ใจว่าจะมีเงินจ่าย”

อย่างไรก็ตามโครงการ 30 บาท
รักษาทุกโรค ได้ทำให้โรงพยาบาลต้องมี
ภาระรับคนไข้เพิ่มขึ้นอย่างมาก โดย
นายแพทย์สมเจตน์ฯ กล่าวถึงภาระของ
โรงพยาบาลของตนว่า “โรงพยาบาลมี
คนไข้เพิ่มขึ้นกว่า 50 %” ส่วนนายแพทย์
วิจิตฯ กล่าวถึงภาระของโรงพยาบาล
โดยทั่วไปที่เกิดขึ้นว่า “คนไข้มากขึ้น
การให้บริการช้า ในระยะแรกไม่สามารถ
แยกคนไข้แต่ละประเภทได้ บาง
โรงพยาบาลพยายามแยกคนไข้ ก็มี
ปัญหาเรื่องหมอที่รักษาไม่เพียงพอ มี
ความไม่สมดุลของคนไข้ที่เข้ามารักษา
ในแต่ละประเภท บางแห่งคนไข้ต้องไป
อยู่รวมกัน ทำให้การรักษาช้า คนไข้ต้อง

เสียเวลาในการตรวจรักษามาก
ทรัพยากรและสถานที่ของโรงพยาบาลมี
ไม่เพียงพอ”

ทั้งนี้ นายแพทย์สมเจตน์ฯ กล่าว
ถึงการแก้ไขปัญหานี้ของโรงพยาบาลว่า
“ได้มีการแก้ไขปัญหาการตรวจคนไข้ใหม่
โดยการจัดสรรเวลาของแพทย์ พยาบาล
ใหม่ ให้มีการมาทำงานให้เข้ากันกว่าเดิม
ในช่วงพักเที่ยงก็ยังมีบริการตรวจ
อยู่ตลอดเวลา โดยมีการผลัดเปลี่ยนกัน
พัก มีการจัดคนที่เป็นเวรพักให้เข้ามา
ทำงานโดยจ่ายค่าชดเชยให้จากเงิน
บำรุงของโรงพยาบาล ซึ่งทำให้เกิด
ปัญหาทางด้านงบประมาณของโรง
พยาบาลมาก”

พัฒนาสถานีอนามัย เป็นศูนย์สุขภาพชุมชน : แบ่งเบาภาระโรงพยาบาล

นอกจากปริมาณคนไข้ที่
เข้าไปใช้บริการที่โรงพยาบาลเพิ่มสูงขึ้น
ดังกล่าวข้างต้นแล้ว โรงพยาบาลต่างๆ
ยังประสบกับปัญหาการกำหนดให้คนไข้
เข้ารับบริการรักษาเบื้องต้นในสถาน
พยาบาลตามเขตที่กำหนดหรือสถานี
อนามัยก่อนเป็นอย่างมาก โดยนายแพทย์
สมเจตน์ฯ กล่าวถึงประเด็นปัญหานี้ว่า
“เขาไม่ค่อยจะมั่นใจ เพราะเดิมสถานี
อนามัยจะเน้นด้านการส่งเสริมสุขภาพ

และสถานีนอนามัยสามารถรักษาหรือ
จ่ายยารักษาโรคอื่นๆ ได้ แต่คนไข้อยาก
จะพบหมอมากกว่า ทำให้คนไข้ต้องเข้า
มารักษาที่โรงพยาบาลใหม่อีก ซึ่งบางที
การมาที่โรงพยาบาลก็ไม่ได้ต้องการ
อะไรมาก เพียงขอให้ได้พูดคุยกับแพทย์
เพื่อความมั่นใจ ทั้งๆ ที่เขาสามารถมา
รับยาตามกำหนดเวลาจากสถานีน
อนามัยได้”

ส่วนแนวทางแก้ไขปัญหาดัง
กล่าว นายแพทย์สมเจตน์ฯ เห็นว่า “ต้อง
เน้นการปรับปรุงบทบาทของสถานีน
อนามัยให้เป็นศูนย์สุขภาพชุมชน (PCU)”
โดยท่านได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์การคัด
เลือกสถานีนอนามัยที่เป็นศูนย์สุขภาพ
ชุมชนว่า ต้องพิจารณาที่พื้นฐานและ
ประชากรที่อยู่ในความรับผิดชอบของ
สถานีนอนามัยนั้นๆ มีปัจจัยเสี่ยงหรือมี
โรคที่ต้องดูแลอย่างใกล้ชิด เช่น โรคเบา
หวาน โรคความดันโลหิต ฯลฯ ให้เป็น
ศูนย์สุขภาพชุมชน

สำหรับวิธีการดำเนินงานของ
ศูนย์สุขภาพชุมชนนั้น นายแพทย์

สมเจตน์ฯ ได้มีการจัดเจ้าหน้าที่จาก
โรงพยาบาลซึ่งมีทั้งแพทย์ พยาบาล และ
เภสัชกร ไปประสานกับเจ้าหน้าที่ของ
สถานีนอนามัย โดยกำหนดเป็นวันๆ ไป
อาจจะเป็นสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง ตาม
จำนวนผู้ป่วยที่มารับการรักษา แต่ต้อง
ดูว่าไม่ตรงกับวันที่สถานีนอนามัยออก
พื้นที่ไปดูแลชุมชนด้วย “ตรงนี้ต้องทำ
มาตรฐานของอนามัยให้ดีขึ้น ให้คนไข้
มั่นใจว่าการรักษาโรคนั้นๆ ที่อนามัย
แห่งนั้น ซึ่งมีหมอหมุนเวียนไปรักษาที่
โรงพยาบาลไม่แตกต่างกันเลย และ
เขายังได้ประโยชน์ในเรื่องการเดินทาง
อีกด้วย เพราะใกล้บ้าน นี่เป็นการแก้
ปัญหาของโรงพยาบาลได้ส่วนหนึ่ง”

ปัญหาการจัดทำทะเบียน บัตรทอง และใช้สิทธิ ซ้ำซ้อน

การดำเนินงานของโครงการ 30
บาทรักษาทุกโรคของโรงพยาบาลทุก
แห่งในปีแรก ต้องประสบปัญหาที่
เหมือนๆ กันคือ ความไม่พร้อมเรื่อง

ระบบฐานข้อมูลของการขึ้นทะเบียน
ผู้มีสิทธิเข้าโครงการ ทำให้การจัดทำ
ทะเบียนบัตรทองแก่ประชาชนได้ไม่
ครอบคลุมเป้าหมาย 100% และการใช้
สิทธิซ้ำซ้อนการรับบริการของคนไข้ ซึ่ง
นายแพทย์สมเจตน์ฯ ได้สะท้อนถึง
ประเด็นปัญหาการใช้สิทธิซ้ำซ้อนที่เกิด
ขึ้นว่า “เกิดขึ้นตั้งแต่ครั้งแรกที่ทำการ
สำรวจ ประชาชนจะใช้สิทธิหลายอย่าง
เช่น สิทธิเด็ก กลุ่มผู้มีรายได้น้อย กลุ่มผู้
สูงอายุ และกลุ่มข้าราชการ เพราะเมื่อ
ประกาศให้ประชาชนมาทำบัตรทอง 30
บาทรักษาทุกโรค ทุกคนก็จะมาทำบัตร
ทอง ทั้งที่บัตรเดิมของเขายังไม่หมดอายุ
หรือคนไข้พยายามจะใช้ทั้ง 2 สิทธิ คือ
สิทธิบัตรทองและสิทธิข้าราชการ
เนื่องจากสิทธิข้าราชการสามารถเบิกค่า
ห้องพิเศษได้ หรือคนไข้นอกจะใช้บัตร 30
บาท ไม่ต้องสำรองจ่ายไปก่อน เป็นต้น”

ส่วนการจัดทำทะเบียนบัตรทอง
แก่กลุ่มเป้าหมายนั้น นายแพทย์
สมเจตน์ฯ กล่าวว่า “สามารถขึ้นทะเบียน
บัตรทองได้ประมาณ 95 % ยังขาดอยู่

5% ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีปัญหา คือกลุ่มคนไทยที่ไม่เจอตัว หรือตัวอยู่ที่ต่างประเทศ และไม่ได้เอาชื่อออกจากทะเบียนบ้าน เมื่อไปสำรวจก็จะไม่พบ จึงทำให้ผู้ใช้สิทธิบัตรทองของโรงพยาบาลไม่ถึง 100%” สำหรับโรงพยาบาลบ้านแพ้ว ก็ประสบกับปัญหาหาคนมาขึ้นทะเบียนบัตรทองไม่ได้เช่นกัน โดยสามารถจัดทำบัตรทองให้แก่กลุ่มเป้าหมายได้ประมาณ 50,000 คนในปีแรก จากกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดประมาณ 80,000 คน

ปัญหาการใช้สิทธิรักษา นอกเขตพื้นที่

ปัญหาอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับการใช้สิทธิตามโครงการ 30 บาท คือ การใช้สิทธิรักษานอกเขตพื้นที่ของผู้ใช้บริการ ซึ่งนายแพทย์สมเจตน์ฯ กล่าวว่า “เป็นปัญหาให้โรงพยาบาลต้องได้แย่งกับผู้มารับบริการตลอด” ทั้งนี้การรักษานอกเขตพื้นที่หรือนอกจังหวัดของผู้ใช้บริการตามโครงการ 30 บาท สามารถใช้สิทธิได้ในกรณีที่มีการเจ็บป่วยแบบฉุกเฉิน โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่ม ซึ่งทางโรงพยาบาลจะไปเรียกเก็บเงินจากส่วนกลางคือ สป.สจ. ได้ แต่ถ้าไม่ใช่กรณีฉุกเฉินคนไข้ต้องจ่ายเงินเอง เพราะถือว่าข้ามเขต ในกรณีนี้คนไข้มักไม่เข้าใจ เนื่องจากได้รับการประชาสัมพันธ์ว่า ถ้าใครมีบัตรทองก็สามารถเข้ารับการรักษาที่ไหนก็ได้ แต่ในหลักเกณฑ์รายละเอียดไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์ให้คนที่ไม่มีสิทธิได้ทราบกันทั่วไป

ปัญหานี้ส่วนมากมักเกิดขึ้นกับกลุ่มแรงงานอพยพที่มาทำงานเป็นช่วงๆ เมื่อทางโรงพยาบาลแนะนำให้เปลี่ยนสถานบริการเพื่อให้สามารถมาใช้สิทธิที่

“

การรักษานอกเขตพื้นที่

หรือนอกจังหวัดของ

ผู้ใช้บริการตามโครงการ

30 บาทฯ สามารถใช้สิทธิได้

ในกรณีที่มีการเจ็บป่วย

แบบฉุกเฉิน โดย

ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่ม

”

โรงพยาบาลนี้ได้ และถ้ากลับไปยังภูมิลำเนาเดิมหรือเปลี่ยนที่อยู่ใหม่ ก็สามารถไปใช้สิทธิในที่อื่นอีกได้ แต่ก็มีปัญหาว่านายจ้างไม่มาเปลี่ยนให้หรือแรงงานเองไม่มีเอกสารมา เพราะส่วนมากจะมาแต่ตัวหรือมากับครอบครัวเท่านั้น

งบประมาณไม่เพียงพอ : ภาระหนักของโรงพยาบาล

นอกจากปัญหาความไม่พร้อมของระบบฐานข้อมูลของการขึ้นทะเบียนผู้มีสิทธิเข้าโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรคตามที่กล่าวมาแล้ว โรงพยาบาลยังประสบกับปัญหางบประมาณที่ได้รับ การจัดสรรจากโครงการฯ ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งโรงพยาบาลก็ได้พยายามแก้ไขปัญหางบประมาณไม่เพียงพอโดยการใช้เงินสวัสดิการ หรือเงินของโรงพยาบาล และหารายได้จากกิจกรรมต่างๆ เช่น การออกไปตรวจสุขภาพประจำปีตามหน่วยงานต่างๆ ตลอดจนจนมีการปรับปรุงการบริหาร

จัดการเพื่อลดค่าใช้จ่ายของโรงพยาบาลลงมากที่สุด แต่ก็ยังไม่เพียงพอกับภาระค่าใช้จ่ายของโครงการฯ ที่เพิ่มขึ้นได้ ทำให้โรงพยาบาลต้องมีภาระหนี้สินเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

นายแพทย์สมเจตน์ฯ ได้กล่าวถึงประเด็นปัญหาเรื่องนี้ว่า “ในช่วงแรกโรงพยาบาลฯ สามารถดำเนินงานไปได้จากเงินคงคลัง หรือเงินที่ประชาชนบริจาคให้ แต่เงินดังกล่าวถูกดึงมาใช้จนหมด ทำให้ปัจจุบันโรงพยาบาลมีหนี้สินอยู่ประมาณ 4-5 ล้านบาท เพราะตามงบประมาณที่ตั้งไว้ว่าจะได้เงินงบประมาณรายหัวจากประชากรที่มีสิทธิบัตรทองประมาณ 1,200-1,300 บาทต่อหัว แต่ปรากฏว่าเงินจำนวนนี้จะถูกกันไว้หลายส่วน เช่น สำรองไว้รักษาคนไข้ฉุกเฉินที่ต่างโรงพยาบาล กันไว้ที่สำนักงานประกันของจังหวัด เงินเดือนของแพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล รวมถึงสถานื่อนามัย เป็นต้น สุดท้ายเงินที่เข้ามาถึงโรงพยาบาลจริงๆ ต่อหัวจะเหลือประมาณ 400 บาท ไม่เพียงพอในการให้บริการ”

นายแพทย์วิฑิตฯ กล่าวถึงในเรื่องเดียวกันว่า “ปีแรกขาดทุนทางบัญชีประมาณ 5 ล้านบาท สาเหตุที่ขาดทุนคือ หาคคนลงทะเบียนลำบาก ผมประเมินว่าประชากรที่ไม่มีสิทธิใดๆอยู่ 80,000 คน แต่ได้มาเพียง 50,000 คน ทำให้เงินที่จะได้รับจัดสรรหายไปมาก และรายได้ของโรงพยาบาลจากห้องพิเศษก็เก็บไม่ได้ โรงพยาบาลจึงต้องหาตลาดอื่นมาทดแทน เช่น ออกมารับตรวจสุขภาพนอกสถานที่ ให้เช่าเครื่องมือแพทย์ที่ทางโรงพยาบาลไม่ได้ใช้ หาตลาดขาย เพื่อให้ได้งบประมาณมาเพิ่มเติม รวมทั้งรัดเข็มขัดประหยัดตัวเอง

มากที่สุด ตลอดจนเร่งระดมเข้าไป
ประสานเรื่องบัตรทองให้ออกมาโดยเร็ว
ทำให้ในปีถัดมาตัวเลขขึ้นมาอยู่ที่
ประมาณ 75,000 คน ใกล้เคียงกับที่
ประมาณการไว้ โรงพยาบาลจึงดีขึ้น”

ปัญหาแพทย์ลาออกจาก ชนบท

ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งที่โรง
พยาบาลได้ประสบอยู่คือปัญหาแพทย์
ลาออกจากชนบท โดยนายแพทย์
สมเจตน์ เห็นว่า มาจากหลายองค์
ประกอบด้วยกัน คือ หนึ่งการเป็นพนัง
งานของรัฐ ซึ่งไม่ใช่ข้าราชการทำให้เกิด
ความไม่มั่นคง สองอาจเป็นเรื่องของ
ภาระงานของโครงการฯ ที่เพิ่มมากขึ้น
ทำให้หมอต้งานมากขึ้น ในขณะที่ได้
ค่าตอบแทนเท่าเดิม สามเป็นเรื่องของ
ภาระครอบครัว โดยเฉพาะหมอที่มี
ภาระต้องดูแลเรื่องการเรียนของลูก และ
ประการสุดท้ายคือเป็นเรื่องของแรงจูง
จากภาคเอกชนดึงหม้อออกไปได้มาก
“ผมเข้าใจว่าแพทย์ที่มีอุดมคติยังมีอยู่
นะครับ แต่สังคมทุกวันนี้เป็นสังคมวัตถุ
ส่วนหนึ่ง เรื่องปากท้องก็ต้องมาด้วย

เพราะฉะนั้นเมื่อเขาเสียสละแล้ว ค่า
ตอบแทนก็ต้องพอสมควร”

แนวทางการแก้ไข ปัญหางบประมาณและ การบริหารจัดการ

สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหา
การจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอ และ
การบริหารจัดการของโครงการฯ นาย
แพทย์สมเจตน์ เห็นว่า 1) ควรกำหนด
นโยบายการบริหารจัดการโรงพยาบาล
ที่มีขนาดแตกต่างกันให้ชัดเจนว่าจะ
ดำเนินการอย่างไรในอนาคต 2) รัฐควร
ปรับค่าหัวตามต้นทุนจริงบวกฐานเงิน
เดือนที่เพิ่มขึ้นทุกปี 3) โรงพยาบาลต้อง
ช่วยเหลือตัวเองโดยการบริหารจัดการ
การเงินด้วยความประหยัดทั้งแผนเพิ่ม
รายได้ และลดรายจ่ายของโรงพยาบาล
และ 4) กระทรวงฯ ควรมีเงินกองทุนไว้
สำหรับช่วยเหลือโรงพยาบาลเล็กๆ ที่
เห็นว่ามีภาวะปัญหาหนี้สินมาก

ส่วนปัญหาแพทย์ลาออกจาก
ชนบทนั้น นายแพทย์สมเจตน์ เห็นว่า
“ควรให้การเพิ่มค่าตอบแทนแพทย์ผู้ก
ไปกับเรื่องการกระจายแพทย์ด้วย” กล่าว

คือถ้าไปอยู่ในโรงพยาบาลเล็กๆ ที่ไม่
เจริญก็ได้เงินเดือนค่าตอบแทนมาก แต่
มาอยู่ที่ระดับอำเภอก็ได้รับน้อยลง และ
ถ้าไปอยู่ที่โรงพยาบาลจังหวัดก็ได้รับ
น้อยที่สุด

ทางด้านนายแพทย์วิฑิตฯ เห็น
ว่าควรมีการบริหารจัดการร่วมกัน
ระหว่างโรงพยาบาลขนาดเล็กโดย“ควร
จะบูรณาการระหว่างโรงพยาบาลที่มี 30
- 50 เตียง ที่อาจจะดำเนินงานต่อไป
ไม่ได้ ก็ให้นำมาจัดการใหม่ โดยไม่จำเป็นต้องยุบโรงพยาบาล แต่หลายโรงพยาบาล
อาจใช้คลังยาเดียวกัน ซึ่งจังหวัดหนึ่ง
อาจจะมีคลังยาเพียงแห่งเดียว หรือ
การจัดตั้งศูนย์โรคหัวใจ โรคมะเร็ง และ
อุบัติเหตุร่วมกัน ก็จะลดค่าใช้จ่ายลง
ทำให้ประหยัดไปได้อีกมาก”

นอกจากนี้ นายแพทย์วิฑิตฯ ยัง
ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
อื่นๆที่น่าสนใจอีกหลายประการด้วยกัน
คือ 1) ควรให้โรงพยาบาลมีอิสระในการ
จัดเก็บค่าธรรมเนียมของห้องพักรักษา
เพิ่มขึ้นได้ เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่
โรงพยาบาลอีกทางหนึ่ง 2) ควรมี
การบูรณาการหลักประกันสุขภาพต่างๆ
เช่น การประกันสังคม การคุ้มครองผู้
ประสบภัยสังคม การจัดสวัสดิการของ
ข้าราชการ เพื่อให้การบริหารจัดการ
สร้างหลักประกันสุขภาพของคนไทยทุก
คนมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น 3) การลง
ทะเบียนบัตรควรใช้บัตรประจำตัวแทน
เพราะจะช่วยให้สามารถตรวจสอบ
การใช้สิทธิของผู้รับบริการได้ตลอดเวลา
และสามารถเชื่อมโยงตรวจสอบกับการ
ให้หลักประกันสุขภาพของหน่วยงาน
อื่นๆได้ในอนาคต 4) ควรเปิดโอกาสให้
โรงพยาบาลที่พร้อมสามารถดำเนินการ
บริหารแบบองค์กรมหาชนได้ 5) ควรให้

ผลตอบแทนชัดเจนที่เพียงพอแก่หมอที่ไม่เปิดคลินิก เพื่อให้หมอสามารถอุทิศเวลาการทำงานนอกเวลาแก่โรงพยาบาลได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจะช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของประชาชนโดยรวมลงได้ และ 6) การคิดค่าใช้จ่ายแบบเหมาจ่ายรายหัวของโครงการดีกว่าการคิดค่าใช้จ่ายแบบระบบเดิมซึ่งคิดจากจำนวนเตียงของผู้ป่วย แต่การคิดเหมาจ่ายรายหัวประชากรนั้น ควรมีการจำแนกรายละเอียดตามช่วงอายุ โดยช่วงอายุเด็กกับผู้สูงอายุ รายจ่ายต่อหัวควรได้มากกว่าผู้ที่มีอายุอยู่ในช่วงกลาง

บทสรุป

ผลการดำเนินโครงการ 30 บาท รักษาทุกโรคในช่วงระยะ 2 ปีที่ผ่านมา กล่าวได้ว่าประชาชนร้อยละ 95.7 ของกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด สามารถเข้าถึงหลักประกันสุขภาพของรัฐ และส่วนใหญ่ร้อยละ 97.2 มีความพึงพอใจต่อโครงการ 30 บาทฯ ซึ่งผลกระทบของโครงการนี้ ทำให้ประชาชนมีความเท่าเทียมในการรักษากันมากขึ้นและช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของประชาชนโดยรวมลงได้

อย่างไรก็ตามการดำเนินโครงการดังกล่าว ได้ทำให้โรงพยาบาลต้องรับภาระคนไข้เพิ่มมากขึ้น และมีปัญหาในการบริหารจัดการอันเนื่องมาจากต้องประสบกับปัญหาด้านงบประมาณที่ไม่เพียงพอ ความไม่พร้อมของระบบฐานข้อมูล การใช้สิทธิ์ซ้ำซ้อนหรือการใช้สิทธิ์นอกพื้นที่ของผู้ใช้บริการ และ

แพทย์ในโรงพยาบาลไม่เพียงพอ ฯลฯ

ประสบการณ์ของการแก้ไขปัญหการบริหารจัดการของโรงพยาบาลบ้านแพ้ว และโรงพยาบาลเจ้าคุณพิบูลย์พนมทวนที่ผ่านมา ชี้ให้เห็นว่าระบบการบริหารจัดการแบบองค์กรมหาชนของโรงพยาบาลบ้านแพ้วสามารถตอบสนองต่อนโยบายโครงการ 30 บาทฯ และดำเนินการด้านการบริหารจัดการได้ดีกว่าระบบบริหารจัดการของโรงพยาบาลทั่วไป โดยนายแพทย์วิฑิตฯ เห็นว่าเป็นเพราะ “สามารถปรับตัวได้ง่าย มีความคล่องตัว และมีโอกาสพัฒนาตนเองได้สูงกว่าโรงพยาบาลทั่วไป”

ทั้งนี้ นายแพทย์วิฑิตฯ และนายแพทย์สมเจตน์ฯ ได้ให้แนวความคิดแก้ไขปัญหการบริหารงบประมาณไม่เพียงพอ

และการบริหารจัดการของโครงการฯ ที่สำคัญไว้อย่างน่าสนใจหลายประการเช่น รัฐควรปรับค่าหัวตามต้นทุนจริงบวกฐานเงินเดือนที่เพิ่มขึ้นทุกปี ควรมีการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการโรงพยาบาลที่มีขนาดแตกต่างกันให้ชัดเจน ควรมีการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างโรงพยาบาลขนาดเล็ก เป็นต้น ซึ่งแนวคิดการแก้ไขปัญหาต่างๆของนายแพทย์ทั้งสองข้างต้น รัฐบาลและกระทรวงสาธารณสุข ควรนำไปพิจารณาประกอบการทบทวนปรับปรุงนโยบายและแนวทางการดำเนินโครงการฯ ให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่เป้าหมายของการสร้างหลักประกันสุขภาพแก่ประชาชนได้อย่างมีคุณภาพ ความเท่าเทียมกัน และมีความยั่งยืนได้ในที่สุด

♦♦♦♦♦

ธนาคารออมสิน : กลไกสร้างพลังเศรษฐกิจฐานราก

มุมมองของ

กรพจน์ ทัศนวิจิตร

ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน

ธนาคารออมสินได้ชื่อว่าเป็นธนาคารที่รับเงินฝาก

จากคนในชนบทเป็นส่วนใหญ่หรือมาจากพี่น้องที่มีรายได้น้อย ก็ฝากออมกันมาแต่อดีตกาล ซึ่งที่ผ่านมารัฐบาลจะเป็นผู้ใช้เงินฝากเหล่านี้เป็นส่วนใหญ่ ต่อมารัฐบาลเห็นว่าควรเปิดโอกาสให้ประชาชนที่มีรายได้น้อยมีโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินเหล่านี้ได้ง่ายขึ้น จึงได้มีนโยบายให้ธนาคารออมสินดำเนินโครงการธนาคารประชาชนขึ้น เพื่อให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อย มีโอกาสกู้โดยไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน

นอกจากนี้ยังให้ธนาคารออมสินดำเนินการปรับกลยุทธ์การดำเนินงานต่างๆ เพื่อการเสริมสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นให้แก่ประชาชนรวมถึงเข้าไปส่งเสริมการรวมกลุ่มของชาวบ้าน พัฒนาทั้งการผลิตและให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการเงินในชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งที่ยั่งยืนให้แก่สังคม รวมทั้งการส่งเสริมและปลูกฝังการออมอย่างถูกวิธีและให้บริการเงินกู้ดอกเบี่ยต่ำ ดังนั้นธนาคารออมสินจึงถือเป็นกลไกหลักในการฟื้นฟูเศรษฐกิจจากหญ้า เนื่องจากมีการดำเนินงานที่มุ่งเน้นประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก

ออมสิน : ฟันฟูเศรษฐกิจ รากหญ้า

“กรพจน์ อัศวินวิจิตร” ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ได้กล่าวถึงบทบาทของธนาคารออมสินที่มีส่วนช่วยผลักดันการแปลงนโยบายเศรษฐกิจรากหญ้าให้มีผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม ว่า ธนาคารออมสินสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติตามนโยบายรัฐบาล โดยได้รับผิดชอบในการรับขึ้นทะเบียนและโอนเงินให้แก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้พิจารณาแล้วว่ามีความสมบูรณ์ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ โดยปัจจุบันมีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั่วประเทศ ทั้งหมดจำนวน 75,547 กองทุน แยกเป็นกองทุนหมู่บ้าน 71,507 กองทุน และกองทุนชุมชนเมือง 4,040 กองทุน ในจำนวนดังกล่าวเป็นกองทุนที่อยู่ในความรับผิดชอบของธนาคารออมสิน 59,717 กองทุน

คุณกรพจน์ เห็นว่าธนาคารออมสินนับเป็นองค์กรที่เหมาะสมที่สุดในการแปลงนโยบายชุมชนไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ผ่านทางบริการเงินฝากให้กลับคืนสู่ประชาชน ซึ่งหลังจากที่รัฐบาลแก้ไขวิกฤตเศรษฐกิจได้แล้ว มีความจำเป็นที่จะใช้เงินน้อยลง ทำให้มีงบประมาณเหลือ จึงนำไปใช้ในการกระตุ้นเศรษฐกิจให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น วิธีที่ดีที่สุดคือนำเงินมาให้รัฐบาลกู้เป็นจำนวน 8 หมื่นล้านบาท เพื่อดำเนินโครงการเศรษฐกิจรากหญ้า สู่งานกองทุนหมู่บ้านจำนวน 7 หมื่น 6 พันกว่าหมู่บ้าน โดยมอบหมายให้ออมสินจัดสรรเงินทุนให้หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท

เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับหมู่บ้าน จึงทำให้ทราบว่าหมู่บ้านใดเดือดร้อนกันมากน้อยเพียงใด

ออมสิน : ศูนย์กลาง เงินบริการสู่รากหญ้า

โครงการเศรษฐกิจรากหญ้าที่ธนาคารออมสินเข้าไปมีส่วนร่วมจัดการด้านการเงินมีหลายโครงการด้วยกัน อาทิ 1) ธนาคารประชาชน 2) แปลงสินทรัพย์เป็นทุน 3) กองทุนหมู่บ้าน 4) หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ 5) วิสาหกิจขนาดย่อม 6) ปรับหนี้สินภาคประชาชน 7) 30บาทรักษาทุกโรค และ 8) การบ่มเพาะผู้ประกอบการ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนระดับล่างให้มากที่สุด โดยกระตุ้นให้เกิดการใช้สอยมีเงินหมุนเวียนอยู่ในระบบเศรษฐกิจ ทำให้คนในระดับล่างได้มีโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน

คุณกรพจน์ ยอมรับว่านโยบายเศรษฐกิจรากหญ้าเป็นประโยชน์มากต่อชาวบ้านและธนาคารออมสิน

ซึ่งแต่ก่อนเคยเป็นเพียงธนาคารเพื่อการออม ไม่ได้มีบทบาทเกี่ยวกับการปล่อยกู้ แต่จะมุ่งเน้นการหมุนเวียนเงินทุนให้แก่รัฐบาล ถึงแม้ธนาคารจะเน้นการออมมาช้านานทำให้พนักงานมีความชำนาญในการปล่อยสินเชื่ออยู่ในวงจำกัด แต่ธนาคารยังมีความได้เปรียบที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชน ต้องลงไปคลุกคลีกับคนทุกระดับ เพราะต้องไปเก็บเงินฝากจำนวนมากบ้างน้อยบ้างอย่าง

สม่ำเสมอในรูปแบบของรถออมสินและ
เรือออมสิน จึงทำให้ทราบสภาพความ
เป็นอยู่ของประชาชนในระดับรากหญ้า
เป็นอย่างดี

ออมสิน : มุ่งช่วยชาวบ้าน บริหารเงิน

โดยธรรมชาติของการทำงาน
ธนาคารออมสินนับว่ามีความใกล้ชิดกับ
ผู้ประกอบการรายย่อย ได้รับรู้ชีวิต
ความเป็นอยู่และช่วยเหลือให้ประชาชน
มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ที่ผ่านมามหาหมู่บ้าน/
ชุมชนที่ได้รับการจัดสรรและโอนเงินแล้ว
มีจำนวน 59,138 กองทุน คิดเป็นร้อยละ
99 การเบิกจ่ายเงินหมุนเวียนจากบัญชี
กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เฉพาะที่
เปิดบัญชีไว้กับสาขาของธนาคาร
ออมสินในพื้นที่ 75 จังหวัดทั่วประเทศ
กรรมการกองทุนหมู่บ้านเบิกจ่ายเงินกู้
ให้แก่สมาชิกของกองทุนนำไปลงทุนใน
การประกอบอาชีพด้านต่างๆ แล้ว จำนวน
180,290 ล้านบาท ยอดเงินคงเหลือใน
บัญชีจำนวน 4,475 ล้านบาท

โครงการได้สนับสนุนการเพิ่มทุน
และการขอขยายวงเงินโดยกู้ยืมจาก
สถาบันการเงิน การเพิ่มทุนพิจารณา
จากกองทุนเดิมที่มีการบริหารจัดการอยู่
ในระดับดีเยี่ยมหรือมาตรฐานที่ 1 (AAA)
ธนาคารจึงดำเนินการโอนเงินเข้าบัญชี
กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่ได้รับ
อนุมัติสนับสนุนในการเพิ่มทุนหมู่บ้านละ
100,000 บาท จำนวน 21,377 กองทุน เป็น
เงิน 2,137,700,000 บาท ซึ่งอยู่ในความ
รับผิดชอบของธนาคารออมสินจำนวน
17,677 กองทุน เป็นเงิน 1,767,700,000
บาท และธ.ก.ส. จำนวน 7,700 กองทุน
เป็นเงิน 370,000,000 บาท

ทั้งนี้ ธนาคารจะเข้าไปสอดส่อง

ดูแลผ่านทางคณะกรรมการหมู่บ้าน เมื่อ
ชาวบ้านขาดสนใจจะเข้าไปแนะนำให้
บริการกู้ยืมเงินไปใช้ ในหมู่บ้านจะมี
ความกลมเกลียวสามัคคี มีความเป็นน้ำ
หนึ่งใจเดียวกันร่วมมือกันแก้ปัญหาต่างๆ
โดยเฉพาะการป้องกันการแพร่ระบาดของ
ของยาเสพติด ทำให้สังคมอยู่กันอย่าง
สงบสุข เมื่อทำกองทุนได้สำเร็จหมู่บ้าน
ใดที่ได้รับเกรดดี ถ้าเงิน 1 ล้านบาทไม่พอก็
สามารถกู้ยืมจากออมสินเพิ่มเป็น 2-3
ล้านบาท เพื่อนำไปขยายงานอาชีพ เช่น
การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ OTOP ให้ขยาย
วงกว้างขึ้น ลูกหลานเคยออกไปทำงาน
ที่อื่นก็หันกลับมาอยู่ในหมู่บ้านได้อย่าง
เคย เพราะมีกิจกรรมในการสร้างรายได้
ตลอดจนชุมชนมีความอบอุ่นขึ้นกว่าเดิม

คุณกรพจน์ชี้ว่า หากถามว่า
กองทุนหมู่บ้านมีหนี้เสียบ้างไหม ตอบ
ได้ทันทีว่าแทบไม่มีเลย เพราะในการ
ปล่อยกู้ต้องมีความละเอียดอ่อนดูแลดี
โดยที่ผ่านมากองทุนหมู่บ้านมีการปล่อย
สินเชื่อถึง 180,000 กว่าราย ได้
ประโยชน์มหาศาล กองทุนหมู่บ้าน
ทั้งหมด 12 ล้านคน ปล่อยให้คนละ
15,000 - 20,000 หรือ 30,000 บาท ดอก
เบี้ยร้อยละ 1 บาท/เดือน ตั้งแต่เริ่ม
ดำเนินการปล่อยกู้มีจำนวนถึง 2 หมื่น 8
แสนกว่าราย เมื่อเขาสร้างตัวได้ ชำระ
เงินคืนตามเงื่อนไข เมื่อปัญหาได้รับการ
แก้ไข ความจำเป็นที่จะต้องการใช้เงินก็
ค่อยๆ ลดลง

ออมสิน : ศูนย์กลาง จัดระบบการเงิน

ธนาคารออมสินนับเป็น
ศูนย์กลางในการจัดระบบการเงินในรูป
แบบต่างๆ ซึ่งธุรกรรมและบริการที่
สมาชิกได้รับ ประกอบด้วย **เงินฝาก**

“

หากถามว่า

กองทุนหมู่บ้านมีหนี้เสียบ้างไหม

ตอบได้ทันทีว่าแทบไม่มีเลย

เพราะในการปล่อยกู้

ต้องมีความละเอียดอ่อน

ดูแลดี

”

สมาชิกสามารถใช้บริการด้านเงินฝากได้
ทุกประเภทของธนาคาร **ด้านการ
พัฒนา** บริการฝึกอบรมเกี่ยวกับการ
ประกอบอาชีพอย่างต่อเนื่อง ให้คำ
ปรึกษาในการประกอบอาชีพ **ด้าน
สินเชื่อ** สมาชิกของโครงการสามารถขอ
สินเชื่อเพื่อไปลงทุนประกอบอาชีพได้

การสมัครเป็นสมาชิก ต้องเป็น
ผู้ประกอบการรายย่อย หรือผู้มีรายได้
ประจำ หรือ ผู้มีความประสงค์ที่จะ
ประกอบอาชีพเสริมเพื่อให้มีรายได้เพิ่ม
ขึ้น และมีที่อยู่แน่นอนสามารถติดต่อได้
สะดวก

คุณสมบัติผู้กู้ เป็นสมาชิก
โครงการธนาคารประชาชน ฝากเงิน
อย่างสม่ำเสมอเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2
เดือน เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ มีอายุไม่ต่ำ
กว่า 20 ปี กรณีที่อายุต่ำกว่า 20 ปี ให้ผู้
ปกครองเป็นผู้ยื่นกู้แทน และมีสถาน
ประกอบการและที่อยู่ที่แน่นอนสามารถ
ติดต่อได้ วงเงินกู้ครั้งแรก ไม่เกินรายละ
15,000 บาท ระยะเวลาชำระคืนไม่เกิน 13
งวด วงเงินกู้ครั้งต่อไปไม่เกินรายละ
30,000 บาท ระยะเวลาคืนไม่เกิน 25 งวด
อัตราดอกเบี้ยคงที่ร้อยละ 1 ต่อเดือน ซึ่ง
ผู้กู้จะต้องผ่อนชำระเงินต้นพร้อมดอก
เบี้ยเป็นงวดรายเดือน โดยหักจากบัญชี
เงินฝากของสมาชิก หากสมาชิกรายได้
ไม่ชำระหนี้ตามกำหนดโดยไม่มีเหตุผล
อันสมควร ธนาคารจะคิดค่าปรับจาก
เงินต้นของงวดนั้นในอัตราร้อยละ 1.5 ต่อ
เดือน

คุณกรพจน์ฯ ยืนยันว่าธนาคาร
ไม่ได้มุ่งแสวงหารายได้จากการปล่อยกู้
แต่ธนาคารจะคำนึงถึงการให้บริการเพื่อ
สนับสนุนการประกอบอาชีพต่างๆ ของ
ลูกค้าโดยมุ่งเน้นการให้บริการที่หลากหลาย
หลายเพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้แก่

ชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เพื่อไม่ให้
พวกที่ถูกยกระดับรายได้ขึ้นมาแล้ว ต้อง
ตกลงไปอีกครั้ง เพราะกว่าจะยกเขาขึ้น
มาลิ้มตาอ้าปากได้ไม่ใช่ง่ายๆ ดังนั้น
ออมสินและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงมุ่ง
ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพถึงจะอยู่ใน
อัตราที่ช้าแต่ก็มั่นคง

ธนาคารประชาชน : หนุน คนกรุงระดับล่าง

เมื่อย้อนกลับมามองปัญหาใน
เมืองกรุง ที่มีคนต่างจังหวัดเข้ามา
ประกอบอาชีพต่างๆ ต้องหาเช่ากินค่า
ดินรกรายได้เพื่อความอยู่รอด อยู่ใน
สังคมคนเมืองต้องปากกัดตีนถีบ รัฐบาล
จึงหาแนวทางที่จะช่วยคนเหล่านี้ให้มี
โอกาสโดยไม่ต้องกลับไปพึ่งเงินนอก
ระบบอีกต่อไป ถึงแม้ว่าเจ้าพ่อเจ้าแม่
เงินกู้จะมองในแง่ร้ายว่าพวกนี้เบี้ยวเก่ง

ต้องคิดดอกเบี้ยแพง แต่คุณกรพจน์ฯ
เห็นว่า คนเหล่านี้จะซื่อสัตย์และมีวินัย
เพราะตระหนักดีว่าบริการจากแหล่งเงิน
ของรัฐเป็นบริการที่ดีแหล่งสุดท้ายแล้ว
อีกทั้งยังเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างอาชีพ
สร้างชีวิตใหม่ เพื่อการก้าวไปข้างหน้า
อย่างมั่นคง

จึงไม่ต้องสงสัยเลยว่าคนเหล่านี้
จะไม่เก็บรักษาแหล่งเงินทุนของเขาไว้
เพื่อจะได้ไม่ต้องเสี่ยงต่อการถูกข่มเหง
เอาไรต์เอาเปรียบจากนายทุนเงินกู้ยืมต่อ
ไป ในกรณีนี้เมื่อปรากฏเหตุขัดข้องเกี่ยว
กับการไม่ชำระคืนตามกำหนด ทาง
ธนาคารต้องพยายามหาเหตุผลทำความเข้าใจ
และหาทางแก้ไข แต่ก็ยังมีคนที่ไม่ยอม
ชำระคืนหนีไปเฉยๆ ประมาณ 1-
2 % ธนาคารก็ไม่ละความพยายาม ยัง
หาหนทางแก้ไขเพื่อช่วยยกระดับพวก
เขาขึ้นไปให้ได้

ผลการดำเนินงานของธนาคารประชาชน ณ เดือน กรกฎาคม 2547		
จำนวนสมาชิก	657,457	ราย
ยื่นกู้	924,734	ราย
อนุมัติ	864,706	ราย
สินเชื่อสะสม	18,293	ล้านบาท
หนี้ค้างชำระเกิน 6 เดือน	38,713	ราย
ร้อยละของหนี้ค้างชำระ 6 เดือนต่อสินเชื่อทั้งหมด	2.76	
จำนวนเงินฝากของสมาชิก	1,881	ล้านบาท

โครงการที่ขับเคลื่อนไปด้วยกัน

โครงการเศรษฐกิจรากหญ้าที่ธนาคารออมสินร่วมดำเนินการ เช่น การแปลงสินทรัพย์เป็นทุนนั้นนับเป็นการสร้างผลิตภัณฑ์ เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจในระบบ คุณกรพจน์ฯ เห็นว่าควรดำเนินการให้เอกสารสิทธิ์ต่างๆ มีผลบังคับใช้ตามกฎหมายอย่างเป็นทางการ เป็นที่ยอมรับ สามารถใช้เป็นหลักประกันจำนองได้ จะทำให้นายทุนไม่สามารถใช้อำนาจนอกระบบในการข่มขู่และหนีไปประกอบอาชีพอื่นแทน ทั้งนี้ผู้กู้ในระบบสามารถผลิตสินค้า 2 - 3 ชิ้นจำหน่ายได้ภายใน 1 เดือน และขยายตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศได้ภายใน 2 เดือน ทำให้เป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม

เกี่ยวกับโครงการปรับหนี้สินภาคประชาชน โดยการเปิดจดทะเบียนคนจนเพื่อให้ทราบว่ามีคนจนอยู่จำนวนเท่าไร แล้วจึงเข้าไปแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม คุณกรพจน์ฯ บอกว่า วิธีการนี้จะช่วยให้ทราบรายละเอียดและแก้ปัญหาได้อย่างตรงจุด ทำให้คนจนลดลงอย่างมหาศาล แต่ถ้าคนจนเพิ่มขึ้นในขณะที่เศรษฐกิจโตร้อยละ 6-7 มีบริการพื้นฐานอย่างทั่วถึง แสดงว่าเป็นพวกไม่ทำมาหากิน ต้องจัดอันดับอีกแบบหนึ่ง อาจจะให้เงินช่วยเหลือ ซึ่งก็ยังเป็นปัญหาอยู่ แต่คนที่ตั้งใจ ก็สามารถแก้ปัญหาตัวเองได้ ส่วนพวกที่เป็นหนี้นอกระบบ ออมสินก็ได้เข้าไปช่วยแก้ไข ซึ่งบางคนเป็นหนี้ทั้งในและนอกระบบหมุนทั้งเช้า กลางคืน กลางวัน ซึ่งได้มุ่งแก้ปัญหาหนี้นอกระบบก่อน เนื่องจากค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ส่วนหนี้ในระบบต้องดูว่าจะลดหย่อนอย่างไร จะปรับยืดอย่างไร เพื่อให้ผู้ปรับตัวได้ และพิจารณาเพื่อหาทางแก้ไขอย่างครบวงจร

แต่ถึงอย่างไรคนจนคงไม่หมดไปเพราะทุกประเทศมีทั้งสีขาวและดำ แต่พยายามทำชาวไปบดดำเพื่อให้จางลงเรื่อยๆ เราตั้งสำนักกิจกรรมชุมชน ร่วมมือกับกระทรวงการคลังในการฝึกอาชีพทำอุตสาหกรรมเล็กๆ น้อยๆ เป็น OTOP สามารถอยู่ร่วมกันในชุมชน ออมสินปล่อยสินเชื่อแสนล้านจะช่วยขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจประมาณ 91 % เพราะจะกระจายในระบบทุก 1 บาท มีเงินหมุนในระบบ 1.3 บาท แต่ถ้าเศรษฐกิจเติบโต 6-7 % เงินที่หมุนเวียน 2-3 รอบ ตามความคิดของผมทุก 1-4 บาท ทำให้มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจรากหญ้าเพิ่มขึ้น

ทำให้จีดีพีสูงขึ้นเกือบ 1 %

หนี้สินครัวเรือน : คนระดับล่างได้/เสียอะไร

ในกรณีที่รัฐบาลสนับสนุนให้มีการกู้เงินเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพนั้น คุณกรพจน์ฯ ยอมรับว่า ต้องให้พวกเขามีหนี้เพื่อเป็นการสร้างโอกาสในการตั้งตัว โดยเฉพาะในช่วงที่เศรษฐกิจอยู่ในสภาวะเติบโต ถ้าไม่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจก็จะเป็นการพลาดโอกาสไปได้

การก่อกำเนิดภาคครัวเรือน ถ้าเราไม่ปล่อยให้เขามีหนี้ ก็ไม่ทราบว่าจะเมื่อไหร่เขาจะมีโอกาส ผ่อนเงินดีกว่าผ่อนภาระ/เวลาและโอกาส โอกาสมันไม่ค่อยเรา ถ้าเราไม่รู้จักพัฒนาคน ทำแข่งกับเวลาโอกาสมาแล้วก็ไป เศรษฐกิจมีขึ้นมีลงก่อนจะถึงจุดสูงสุด ถ้าเราไม่ตักตวงโอกาสพอมันเริ่มลงเราไปเก็บตอนนั้น ตายพอดี จึงต้องสร้างงานสร้างโอกาสให้ข้อมูลที่รวดเร็วและเพียงพอเพื่อให้เขารับไปปรับตัวได้ทัน ได้รับความรู้มากที่สุด สร้างโอกาสให้เขาเข้ามามีส่วนร่วมในธุรกรรมเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังเติบโต

ส่วนหนี้สินภาคครัวเรือนที่กังวลกันว่าอาจเข้าไปอยู่ในระบบเศรษฐกิจของประเทศนั้น ที่จริงแล้วเป็นการช่วยยกระดับชุมชนให้ดีขึ้น และภาคครัวเรือนเป็นหนี้ที่สามารถซืมซับได้ คุณกรพจน์ฯ ยืนยันว่า ลูกค้านาคาการประชาชน 2 แสนกว่าราย อยู่ในวงเงินไม่มากคือประมาณ 10,000-20,000 บาท สามารถนำไปหมุนเพื่อการประกอบอาชีพ ส่วนการชำระคืนนั้นมีปัญหาน้อยมาก หนี้สินครัวเรือนเพิ่มก็ยิ่งต่ำกว่าของประเทศที่กำลังพัฒนาอื่นๆ อีกทั้งอัตราการออมของไทยสูงเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ด้วย

หนี้เพิ่มขึ้นจากในอดีตแต่มีธุรกรรมเศรษฐกิจเกิดขึ้นมากมาย หนี้สินที่เพิ่มขึ้นทำให้เขาได้มีโอกาสเข้ามาสอดแทรกในธุรกรรมเศรษฐกิจ แต่หนี้ในระบบแบบเดิมทำให้เขาตกอยู่ในสภาพที่ย่ำแย่โดยที่ไม่เคยมีการนำมานับเลย

การที่บอกว่าคนจนนำเงินไปใช้จ่ายฟุ่มเฟือย เช่น การมีมือถือ ต้องพิจารณาว่าเป็นสิ่งจำเป็นหรือฟุ่มเฟือยกันแน่ ปัจจุบันเศรษฐกิจวิ่งไม่เดินเหมือนก่อน มือถือจึงเป็นเครื่องมือเพื่อการสื่อสารที่รวดเร็วทันต่อการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ การที่รัฐเข้าไปดูแลเรื่องหนี้สินทำให้ประชาชนรู้สึกสมองโล่งปลอดโปร่งขึ้น มีความคิดสร้างสรรค์ในการดำเนินชีวิต ประกอบกับออมสินช่วยดูแลให้การอบรมลูกหนี้ โดยเริ่มเข้าไปคลุกคลีมีส่วนร่วม

ผิดกับแต่เดิมที่อยู่กับบ้าน ลูกไม่มีข่าวกิน เปิดประตูไปนายทุนจะมาทวงหนี้ก็เปิดเทอมลูกต้องใช้จ่ายไม่ยอมทำอะไร ชีวิตดูไม่มีอนาคต แต่เมื่อรัฐบาลยื่นมือมาช่วย ซึ่งไม่เคยมี

ในประวัติศาสตร์ เงิน10,000-20,000 บาท มีค่ามากสำหรับคนในระดับล่าง ช่วยให้เขามีอาชีพ มีรายได้

เสียงสะท้อน...จากลูกค้าธนาคารประชาชน

ผลการดำเนินโครงการธนาคารประชาชนที่ผ่านมา นับได้ว่าช่วยผ่อนคลายภาระการเงินแก่ผู้มีรายได้น้อยและทำให้ผู้ประกอบการขนาดเล็กมีเงินทุนหมุนเวียนเพิ่มมากขึ้น ดังตัวอย่างของลูกค้าธนาคารประชาชนที่ได้สะท้อนความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของธนาคารประชาชน ดังนี้

“สมบุญ หน่อมกระโทก” พ่อค้าขายส่งพลาสติกเป็นคนต่างจังหวัด มีการศึกษาระดับปวศ. เข้ามาอยู่กรุงเทพฯ เมื่อ 30 ปีที่แล้ว ทำอาชีพซื้อพลาสติกสดมาตากทำปลาแดดเดียว เป็นลูกค้าธนาคารออมสินสาขาดอนเมือง บอกว่าโครงการธนาคารประชาชนช่วยให้สามารถกู้เงินไปทำทุนได้เพิ่มมากขึ้น จะมีวินัยในการส่งเงินคืนก่อนเวลาเสมอ จึงทำให้กู้ได้จำนวนเพิ่มขึ้นหมุนได้มากขึ้น มีรายได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย ผิดกับแต่ก่อนเงินที่ได้กลายเป็นดอกเบียหมด ตอนนี้มีกำลังใจขึ้น จึงมีความคิดที่จะขยาย อาจจะเปิดบ่อเลี้ยงปลาเองสักวันหนึ่งในอนาคตก็เป็นได้

“ธรรมรส ช่วยสงฆ์” ช่างตัดเสื้อผ้าที่ตลาดพาหุรัด เริ่มจากการฝากเงินธนาคารออมสินสาขากรมที่ดิน ทำให้ทราบว่าธนาคารมีโครงการธนาคารประชาชน จึงกู้ไปขยายกิจการปรับปรุงร้าน กู้ครั้งแรก 10,000 บาท และได้กู้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งจะได้ในวงเงิน 100,000 บาทในเร็ววันนี้ เนื่องจากส่งเงินตามกำหนด จึงเป็นลูกค้าชั้นดี

๘๘

หนี้เพิ่มขึ้นจากในอดีต แต่มีธุรกรรมเศรษฐกิจเกิดขึ้นมากมาย หนี้สินที่เพิ่มขึ้นทำให้เขาได้มีโอกาสเข้ามาสอดแทรกในธุรกรรมเศรษฐกิจ แต่หนี้ในระบบแบบเดิมทำให้เขาตกอยู่ในสภาพที่ย่ำแย่ โดยที่ไม่เคยมีการนำมานับเลย

๘๙

สามารถกู้ได้มากขึ้น นำเงินไปซื้อจักรอุตสาหกรรม รับสั่งตัดและจัดจำหน่ายอย่างเป็นระบบ สามารถจ้างลูกจ้างเพิ่ม มีเงินหมุนเวียนไม่ขาดมือ ตั้งใจว่าจะทำเสื้อผ้าส่งสหกรณ์ทั่วประเทศ และจะขยายตลาดส่งออกต่างประเทศ ยอมรับว่าที่ผ่านมาธนาคารให้บริการที่ดี ติดตามดูแลอย่างใกล้ชิด รับเงินฝากจากลูกค้า จึงทำให้สามารถซื้อบ้านและขยายกิจการได้

“ขวัญเมือง พึ่งภักตร์” แม่ค้าขายผักสด ลูกค้าธนาคารออมสินสาขาเทคโนโลยีราชชมงคลเทเวศน์มาตั้งแต่อายุ 9 ขวบ ทราบเรื่องโครงการธนาคารประชาชนจากข่าวทีวี มีเพื่อนบ้านไปกู้เงินแล้วเล่าให้ฟัง สนใจเลยไปกู้เองบ้าง ตอนแรกต้องรอการอนุมัตินานถึง 2 เดือน รอบแรกกู้ 10,000 บาท มีเพื่อนในกลุ่ม 3 คน ร่วมค้ำประกัน นำเงินมาลงทุนเพิ่ม โดยเข้าหุ้นกับพี่สาว มาวันนี้กู้เงินธนาคารมาเป็นรอบที่ 3 แล้ว เป็นเงิน 30,000 บาท นำไปซื้อรถเข็นและหม้อขายก๋วยเตี๋ยว ให้ลูกชายผักแทน เป็นการขยายกิจการ ยึดหลักการสำคัญคือจะต้องส่งเงินให้ตรงเวลา

บทสรุป

ในปัจจุบันสถานการณ์เศรษฐกิจสังคม และสภาวะแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผลกระทบย่อมตกไปถึงประชาชนในท้ายที่สุด คุณกรพจน์ฯ กล่าวสรุปในตอนท้ายว่า **การแก้ไขปัญหาที่ให้ผลยั่งยืนนั้น จะต้องเริ่มจากการมีทุนสร้างอาชีพ มีรายได้เป็นกอบเป็นกำ ทำให้ลืมตาอ้าปากได้ ขณะเดียวกันจะต้องรู้จักการออม ซึ่งจะมีประโยชน์ในการต่อยอดขยายกิจการสร้างฐานะเจริญเติบโตก้าวหน้าในอนาคต มีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน สามารถหันกลับไปช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ที่ด้อยโอกาสกว่าได้...สังคมไทยก็น่าอยู่ยิ่งขึ้น**

ดังนั้นโครงการธนาคารประชาชนของธนาคารออมสิน จึงถือว่าเป็นหลักประกันที่สำคัญเพื่อให้คนในสังคมจำนวนมากได้มีโอกาสประกอบอาชีพสร้างฐานะ สามารถเข้าไปอยู่ในระบบเศรษฐกิจ มีกำลังใจที่จะต่อสู้ดิ้นรนได้อย่างภาคภูมิใจและมีศักดิ์ศรี ทั้งนี้ธนาคารออมสินต้องยึดมั่นที่จะให้การสนับสนุนพัฒนาความรู้ในการประกอบอาชีพให้แก่ประชาชนให้มีรายได้และความ เป็นอยู่ที่ดีขึ้น เพื่อเสริมสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้มีความมั่นคงอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนตลอดไป

◆◆◆◆

บ้านเอื้ออาทร :

รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วนในการแก้ปัญหาความไม่มั่นคงในการอยู่อาศัย เพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนและยกระดับคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้มีรายได้น้อยและด้อยโอกาส รัฐบาลจึงได้จัดทำ “โครงการบ้านเอื้ออาทร” ขึ้นจำนวน 600,000 หน่วย ภายในระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2546 – 2550)

ผู้มีรายได้น้อยต้องการที่อยู่อาศัยจำนวนมาก

การเคหะแห่งชาติได้ศึกษาความต้องการที่อยู่อาศัยของประชาชนในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (2545 – 2549) พบว่ามีความต้องการที่อยู่อาศัยทั้งสิ้นจำนวน 3,456,095 ครัวเรือน ในจำนวนดังกล่าวเป็นกลุ่มผู้มีรายได้น้อยที่มีรายได้น้อยไม่เกิน 15,000 บาท/เดือน/ครัวเรือน ซึ่งเป็นเป้าหมายของการเคหะแห่งชาติ มีจำนวน 1,342,862 ครัวเรือน โดยแยกเป็นภาคต่างๆ ดังนี้

บ้านเพื่อผู้มีรายได้น้อยและด้อยโอกาส

ตารางที่ 1 แสดงความต้องการที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย

พื้นที่	จำนวนหน่วย	ร้อยละ
กทม.	392,321	29
ปริมณฑล	112,978	8
ภาคกลาง	167,752	13
ภาคเหนือ	166,769	13
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	417,188	31
ภาคใต้	85,855	6
รวม	1,342,862	100

ที่มา : การเคหะแห่งชาติ

นอกจากผลการศึกษาของการเคหะแห่งชาติข้างต้น ศูนย์ปฏิบัติการแก้ปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ กระทรวงมหาดไทย ได้ทำการจดทะเบียนผู้ประสบปัญหาสังคม และความยากจน (การลงทะเบียนคนจน) พร้อมทั้งสำรวจปัญหาการขาดแคลนที่อยู่อาศัยของประชาชนทั่วประเทศ เมื่อเดือนพฤษภาคม 2547 พบว่า ผู้มีปัญหาที่อยู่อาศัย มีจำนวนทั้งสิ้น 1,990,198 คน โดยแยกเป็นรายภาคได้ ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงที่อยู่อาศัยที่ต้องการตามการสำรวจของกระทรวงมหาดไทย

พื้นที่/ภาค	จำนวนคน	ร้อยละ
กทม.	213,349	11
ปริมณฑล	166,660	8
ภาคกลาง	439,380	22
ภาคเหนือ	370,171	19
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	523,386	16
ภาคใต้	277,252	14
รวม	1,990,198	100

ที่มา : การสำรวจของกระทรวงมหาดไทย

โครงการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยจึงเกิดขึ้น

ผลจากการสำรวจความต้องการที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยดังกล่าว รัฐบาลจึงได้มอบหมายให้กระทรวงการพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงการคลัง ร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย โดยมอบหมายให้การเคหะแห่งชาติ จัดทำโครงการบ้านเอื้ออาทร เพื่อสร้างที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้มีรายได้น้อยและด้อยโอกาส รวมถึงข้าราชการชั้นผู้น้อย และพนักงานหน่วยงานของรัฐ (ที่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท/เดือน/ครัวเรือน) ได้มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองในราคาที่สามารถรับภาระได้ ภายในระยะเวลา 5 ปี (2546 – 2550) โดยจัดสร้างโครงการในรูปแบบอาคารชุด บ้านแถว และบ้านเดี่ยว จำนวน 600,000 หน่วย ในวงเงินลงทุน 293,932.46 ล้านบาท

นอกจากโครงการบ้านเอื้ออาทรแล้วยังมีโครงการอื่นๆ ที่ดำเนินการจัดหาที่อยู่อาศัยแก่ผู้มีรายได้น้อยอีกหลายโครงการ เช่น โครงการบ้านพักข้าราชการ โดยการเคหะฯ โครงการบ้านมั่นคง โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน โครงการบ้านออมสินเพื่อประชาชน และโครงการที่อยู่อาศัยของเอกชน เป็นต้น ทั้งนี้ โครงการบ้านเอื้ออาทรมีจำนวนหน่วยดำเนินการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45 ของจำนวนที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยทั้งหมด

ตารางที่ 3 ภาพรวมการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย

โครงการ	จำนวนหน่วย	ร้อยละ
1. บ้านเอื้ออาทร	600,000	45.2
2. บ้านพักข้าราชการ	4,000	0.3
3. แก้ปัญหาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในที่ดินรัฐ	10,000	0.8
4. บ้านมั่นคง	300,000	22.6
5. บ้านออมสิน	400,000	30.2
6. เอกชน	12,337 *	0.9
รวม	1,326,337	100

หมายเหตุ : เฉพาะข้อมูลโครงการที่ได้รับการส่งเสริมจาก BOI และที่เปิดตัวใน กทม./ปริมณฑล

จากข้อมูลปริมาณความต้องการที่อยู่อาศัยโดยใช้ข้อมูลการคาดประมาณของการเคหะแห่งชาติเปรียบเทียบกับปริมาณที่อยู่อาศัยของโครงการต่างๆ ที่จะมารองรับ พบว่า มีปริมาณใกล้เคียงกัน โดยมีปริมาณความต้องการที่อยู่อาศัยจำนวน 1,342,862 หลัง ในขณะที่มีที่อยู่อาศัยรองรับความต้องการดังกล่าวได้จำนวน 1,326,337 หลัง หรือสามารถรองรับความต้องการได้ถึงร้อยละ 99 ของปริมาณปัญหา ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่านโยบายหรือโครงการต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในภาพรวมได้ดำเนินการมาถูกทางและเหมาะสมแล้ว

ระยะเวลาและเงินลงทุน

การดำเนินงานโครงการบ้านเอื้ออาทร มีเป้าหมายและเริ่มดำเนินโครงการในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ ระยะเวลาในการดำเนินการตั้งแต่ปี 2546 – 2550 รวมทั้งสิ้น 5 ปี จำนวนหน่วยรวม 601,272 หน่วย ในวงเงินลงทุนรวมทั้งสิ้นประมาณ 293,932 ล้านบาท ประกอบด้วย เงินอุดหนุนจากรัฐบาลจำนวน 52,920 ล้านบาท และเงินกู้จำนวน 241,012 ล้านบาท โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงระยะเวลาดำเนินงานและวงเงินลงทุน

ปี / พ.ศ.	2546 ระยะที่ 1-2	2546-47 ระยะที่ 3	2548 ระยะที่ 4	2549 ระยะที่ 5	2550 ระยะที่ 6	รวม ทั้งสิ้น
พื้นที่ (แห่ง)						
- กทม./ปริมณฑล	7,172	111,000	120,000	120,000	120,000	478,172
- ภูมิภาค	4,555	29,000	30,000	30,000	30,000	123,555
รวม	11,727	140,000	150,000	150,000	150,000	601,727
เงินลงทุน(ล้านบาท)	4,620,229	66,404.800	70,529.888	73,969.681	78,407.862	293,932.460

หมายเหตุ : เป็นเป้าหมายโดยประมาณการ และอาจปรับเปลี่ยนได้ตามปริมาณของกลุ่มเป้าหมาย

ทั้งนี้ การเคหะแห่งชาติได้ดำเนินการโดยคำนึงถึงความเหมาะสมของเป้าหมายดำเนินการในแต่ละพื้นที่ด้วย มีการสำรวจปริมาณความต้องการเฉพาะในแต่ละพื้นที่ก่อนตัดสินใจดำเนินโครงการ ทั้งนี้ ได้เปิดให้ประชาชนจองบ้านล่วงหน้า และหากมียอดจองต่ำกว่าเกณฑ์ก็จะยกเลิกโครงการ ซึ่งเงื่อนไขของการดำเนินงานที่รัดกุมนี้จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดปริมาณที่อยู่อาศัยในตลาดสูงเกินปริมาณความต้องการที่แท้จริงในแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวม

กรณีศึกษาโครงการบ้านเอื้ออาทร

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ทำการสำรวจให้เป็นกรณีศึกษาของโครงการบ้านเอื้ออาทร โดยได้ทำการศึกษาประชาชนที่เข้าอยู่ในโครงการบ้านเอื้ออาทรรังสิต คลองสาม พบว่าการดำเนินโครงการสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ประการของโครงการ ได้แก่ การเสริมสร้างความมั่นคงในการอยู่อาศัยให้แก่กลุ่มเป้าหมาย การเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และการสร้างองค์ประกอบชุมชนที่ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

ทั้งนี้ ผู้ที่เข้าอยู่อาศัยในโครงการเป็นผู้ที่ยังไม่มีบ้านเป็นของตนเอง และส่วนใหญ่มีรายได้ตามเกณฑ์ที่โครงการกำหนด รวมทั้งผู้อยู่อาศัยยังมีโอกาสในการ

ร่วมกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน และมีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาชุมชนในรูปแบบของสหกรณ์บริการชุมชน อันเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน และสามารถพึ่งพิงตนเองได้อย่างยั่งยืน นับเป็นจุดเด่นของโครงการซึ่งแตกต่างจากโครงการที่อยู่อาศัยของเอกชน นอกจากนี้ ผู้อยู่อาศัยยังมีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อม และระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการโดยรวมของโครงการ ยกเว้นในด้านการคมนาคมซึ่งผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่ต้องประสบปัญหาโดยมีระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางมากขึ้น

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

พบว่ารายได้ของครัวเรือนภายหลังเข้ามาอยู่ในโครงการ โดยเฉลี่ยลดลงร้อยละ 3.2 โดยก่อนเข้ามาอยู่ในโครงการมีรายได้เฉลี่ย 12,348 บาท และภายหลังมีรายได้ 11,958 บาท เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 66 มีปัญหา/อุปสรรคในการประกอบอาชีพ ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่ คือ การเดินทางไปประกอบอาชีพไม่สะดวก เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงรายได้ครัวเรือนภายหลังเข้ามาอยู่เป็นรายครอบครัว พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เปลี่ยนแปลง คิดเป็นร้อยละ 44

ผลกระทบทางสังคม

พบว่าประชาชนมีความมั่นคงในการอยู่อาศัย และมีสภาพการอยู่อาศัยที่ดีขึ้น จากสภาพการอยู่อาศัยเดิมก่อนเข้ามาอยู่ในโครงการบ้านเอื้ออาทรนั้น ทุกครัวเรือนไม่มีบ้านเป็นของตนเอง โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่บ้านเช่า คิดเป็นร้อยละ 66 รองลงมาคือ แพลตเช่าของเอกชน ร้อยละ 12 อาศัยบ้านญาติ/เพื่อน ร้อยละ 18 และแพลตเช่าของการเคหะแห่งชาติ ร้อยละ 4 สำหรับเหตุผลสำคัญที่ตัดสินใจซื้อบ้านหลังนี้ คือ การที่รัฐให้การอุดหนุนโครงการดังกล่าว ทำให้การตัดสินใจซื้อบ้านของกลุ่มเป้าหมายง่ายขึ้น เนื่องจากราคาซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจซื้อ มีราคาต่ำลง และภายหลังจากการเข้าอยู่อาศัยในโครงการ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งต้องย้ายสถานศึกษาของบุตรหลาน / ย้ายสถานที่ทำงานของบุคคลในครอบครัว เนื่องจากมีอุปสรรคในการเดินทาง อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 64 ไม่ต้องย้ายที่ทำงาน / สถานศึกษาภายหลังย้ายเข้ามาอยู่ที่โครงการ

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของครัวเรือน

พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ และมีความพอใจกับความอบอุ่นของสมาชิกทุกคนในบ้านมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ความร่วมมือของคนในชุมชน และความปลอดภัย ขณะที่ปัจจัยที่กลุ่มตัวอย่างมีความพอใจต่ำที่สุด ได้แก่ การเดินทาง เนื่องจากการเดินทางไม่สะดวก รวมถึงคุณภาพบ้านที่รับมอบที่ยังต้องปรับปรุงก่อนเข้าอยู่อาศัย และความสว่างภายในโครงการ อย่างไรก็ตาม โครงการควรเร่งจัดหาโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคม ให้ตอบสนองความต้องการของชุมชน เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพของผู้อยู่อาศัยและทำให้โครงการบ้านเอื้ออาทรสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน

โครงการบ้านเอื้ออาทร เป็นโครงการขนาดใหญ่ที่มีเป้าหมายในการดำเนินงานจำนวนมาก เมื่อดำเนินการไปได้ระยะหนึ่งจึงได้ทราบปัญหาที่เกิดขึ้นหลายด้าน และผลจากการศึกษาจึงได้รับข้อเสนอแนะมากมายและหลากหลาย

เพื่อแก้ปัญหาให้ได้อย่างยั่งยืน ดังนี้

1. เมื่อกระทรวงมหาดไทยได้ข้อสรุปที่ชัดเจนของความต้องการที่อยู่อาศัยที่ได้จากการลงทะเบียนคนจนแล้ว เห็นควรให้นำมาใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณากำหนด/ปรับเปลี่ยนนโยบาย มาตรการ และโครงการต่างๆ ให้เหมาะสมต่อไป เพื่อให้การดำเนินนโยบายสามารถแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยได้ตรงตามความต้องการของประชาชนที่แท้จริง และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน

2. การดำเนินโครงการบ้านเอื้ออาทรในระยะเวลาที่หนึ่งปีที่ผ่านมา นั้น โครงการส่วนใหญ่มีความล่าช้าในการดำเนินงาน โดยมีปัญหาอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อต้นทุนค่าก่อสร้าง ระยะเวลาดำเนินการ รวมถึงผลสัมฤทธิ์ของโครงการ จึงควรปรับแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้การแก้ไขปัญหาสำเร็จลุล่วงโดยเร็ว โดยต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- รัฐควรเตรียมความพร้อมด้านงบประมาณให้สอดคล้องกับแผนดำเนินโครงการที่ปรับเปลี่ยนใหม่ ในกรณีที่ต้องเร่งการดำเนินงานให้เร็วขึ้น รัฐบาลจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมในส่วนของเงินอุดหนุนเพื่อรองรับแผนงานดังกล่าว รวมทั้งต้องได้รับความร่วมมือจากสถาบันการเงินในการให้สินเชื่อโครงการ

- เพิ่มสัดส่วนการร่วมดำเนินงานกับเอกชนมากขึ้น เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย เนื่องจากการดำเนินงานตามแนวทางปัจจุบันอาจไม่สามารถดำเนินการได้แล้วเสร็จในระยะเวลาที่กำหนด การเคหะแห่งชาติจึงจำเป็นต้องให้เอกชนร่วมดำเนินการในสัดส่วนที่มากขึ้น เพื่อให้สามารถดำเนินการได้ตามวัตถุประสงค์

- แผนการบริหารชุมชนต้องได้รับการดูแล การเคหะแห่งชาติควรจัดทำแผนการบริหารชุมชนเพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงาน รวมทั้งได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน หรือความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องบนหลักการให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว

- จัดสรรงบประมาณให้แก่โครงการบ้านเอื้ออาทรอย่างบูรณาการ รัฐบาลควรมีการประสานในการจัดตั้งงบประมาณของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งจากส่วนกลางและท้องถิ่นให้สอดคล้องกับแผนการก่อสร้างของกรการเคหะแห่งชาติ

- จัดให้มีระบบการคมนาคมขนส่งที่สะดวก ปลอดภัย ในราคาที่เหมาะสม ในกรณีที่โครงการตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลและการคมนาคมไม่สะดวก การเคหะแห่งชาติควรประสานให้เกิดการบริการขนส่งในรูปแบบต่างๆ จากองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ผู้ประกอบการเดินรถเอกชน หน่วยงานท้องถิ่น หรือสนับสนุนให้เกิดรถรับจ้างภายในชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวก ความปลอดภัย ลดภาระค่าใช้จ่าย และสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพของประชาชน

สรุป

“โครงการบ้านเอื้ออาทร” เป็นหนึ่งในโครงการตามนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งแก้ไขปัญหาฐานของความยากจนให้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งพบว่าสามารถบรรเทาปัญหาความขาดแคลนที่อยู่อาศัยของประชาชนได้ โดยการสร้างโอกาสให้แก่ประชาชนผู้มีรายได้น้อยในการมีบ้านเป็นของตนเอง อันเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการดำรงชีวิต รวมทั้งยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นจากสภาพแวดล้อมการอยู่อาศัยที่ได้มาตรฐาน และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อนำไปสู่ความเป็นชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืน นอกจากนี้จะช่วยแก้ปัญหาที่อยู่อาศัย และสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชนแล้ว ยังเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศอีกด้วย

◆◆◆◆

โครงการสร้างหลักประกัน สุขภาพถ้วนหน้า : 30 บาท รักษาทุกโรค

รัฐบาล มีนโยบายสำคัญที่มุ่งให้ประชาชนมีหลักประกันทางสังคม ซึ่งนโยบายการสร้างระบบหลักประกันสุขภาพ ถือเป็นหน้าที่ที่รัฐต้องเข้ามาดูแล เพื่อสร้างเสริมสวัสดิการและคุ้มครองให้ประชาชนทุกกลุ่มเพื่อความเท่าเทียมกันทางสังคมในเรื่องบริการทางสุขภาพ โดยภาครัฐได้พยายามจัดหาระบบประกันสุขภาพที่เหมาะสมกับสังคมไทย ซึ่งได้มีการพัฒนาโครงการประกันสุขภาพมาแล้วหลายระบบ จนปัจจุบันมีการจัดบริการประกันสุขภาพใน 3 รูปแบบ คือ **รูปแบบที่ 1** สวัสดิการรักษาพยาบาลข้าราชการ ลูกจ้างและพนักงานรัฐวิสาหกิจ **รูปแบบที่ 2** การประกันตนในระบบประกันสังคม และ**รูปแบบที่ 3** หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าภายใต้โครงการ 30 บาท รักษาทุกโรค

โครงการนี้เป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลที่ต้องการให้คนไทยทุกคนมีหลักประกันสุขภาพและสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่เมษายน 2544 ในพื้นที่ 6 จังหวัด และขยายพื้นที่ครอบคลุมทั่วประเทศในเดือนเมษายน 2545 และมีการจัดตั้งสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เป็นหน่วยงานรับผิดชอบการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ซึ่งการดำเนินงานในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารจัดการมาโดยตลอดเพื่อมุ่งให้โครงการดำเนินการได้อย่างยั่งยืน

2 ปี ของการดำเนินงาน

หลังจากมีโครงการ 30 บาท รักษาทุกโรค ส่งผลให้ประชาชนมีหลักประกันสุขภาพถึงร้อยละ 96 ในปัจจุบัน เมื่อเทียบกับก่อนมีโครงการที่ประชาชนมีหลักประกันสุขภาพเพียงร้อยละ 70 ของประชากรทั้งประเทศ ทั้งนี้ ประชาชนส่วนใหญ่ให้การ

ต้อนรับนโยบายนี้เป็นอย่างดี ทำให้สามารถเข้าถึงบริการการรักษาได้เพิ่มขึ้น และต้องการให้ภาครัฐดำเนินโครงการนี้ต่อไป ถึงแม้ว่าการบริหารจัดการยังคงมีปัญหาในหลายด้าน เช่น สิทธิซ้ำซ้อน ความไม่เข้าใจในเรื่องสิทธิประโยชน์ การกระจายแพทย์ไม่เป็นไปตามโครงสร้างการให้บริการ การจัดสรรเงินล่าช้าและไม่เพียงพอต่อการจัดบริการของสถานพยาบาลแต่ละระดับ

แต่ภาครัฐได้พยายามปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ทั้งเรื่องการบริหารจัดการจัดสรรงบประมาณตามโครงสร้างอายุประชากร และพื้นที่ทุรกันดาร การปรับปรุงระบบข้อมูลโดยการเชื่อมโยงกับระบบประกันสุขภาพรูปแบบอื่น การปรับปรุงระบบส่งต่อโดยการสร้างศูนย์ประสานการส่งต่อ แต่บางประเด็นคงต้องใช้เวลาในการดำเนินการ เช่น การคำนวณต้นทุนที่แท้จริงของโครงการ การศึกษาทางเลือกร่วมจ่ายค่าบริการ การแปลงแผนแม่บทกำลังคนด้านสาธารณสุขสู่การปฏิบัติ เป็นต้น ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมาในช่วง 2 ปี มีผลการดำเนินงาน ดังนี้

ตาราง ผลการดำเนินงานการจัดหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

รายการ	ปี 2545	ปี 2546
การเงินการคลัง		
● อัตรานอกระบบจ่ายรายหัว	1,202.40	1,202.40
● วงเงินค่าบริการทางการแพทย์	53,292.39	58,055.67
● เงินเดือน	เฉลี่ยระดับจังหวัด	เฉลี่ยระดับประเทศ
● สถานะทางการเงินของสถานพยาบาลสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข		
- อัตราร้อยละสภาพคล่อง	4.51	3.68
- อัตราร้อยละทุนหมุนเวียน	5.61	4.47
การเข้าถึงหลักประกันสุขภาพ (ล้านคน)		
● จำนวนประชากรไทยเข้าถึงหลักประกันสุขภาพ	59.67	60.62
● โครงการ 30 บาท รักษาทุกโรค	45.35	45.97
● สิทธิประกันสังคม	7.02	7.35
● สิทธิสวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการและรัฐวิสาหกิจ	7.30	7.30
● ผู้ไม่มีสิทธิหลักประกันใดๆ	3.13	2.18
ผู้ให้บริการ/ผู้รับบริการ		
● จำนวนแพทย์ลาออก (คน)	564	607
● การใช้บริการของผู้มีสิทธิในสถานพยาบาลภาครัฐ (%)		
- คนไข้นอก	54.8	57.2
- คนไข้ใน	89.0	90.3

อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่การสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ได้ผนวกการปฏิรูประบบการบริหารจัดการด้านการเงินการคลัง และการปฏิรูประบบบริการสุขภาพเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงาน ทำให้การดำเนินงานต้องเผชิญปัญหาและอุปสรรคมาโดยตลอด ซึ่งภาครัฐได้มีการเตรียมการแก้ไขปัญหาไว้ตลอดช่วงการดำเนินงานจนโครงการมีการพัฒนามาจนถึงปัจจุบัน

ผลการติดตามความก้าวหน้าโครงการ

- ประชากรเป้าหมายเข้าถึงบริการเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มคนยากจน และภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของครัวเรือนลดลง ประชากรไทยมีหลักประกันสุขภาพเพิ่มเป็นร้อยละ 96 หรือเพิ่มขึ้นจากปี 2545 จำนวน 9.5 แสนคน โดยประชากรในโครงการ 30 บาท รักษาทุกโรค ประมาณ 45.97 ล้านคน หรือร้อยละ 73.2 ของประชากรทั้งสิ้น รองลงมา ได้แก่ ประกันสังคม และสวัสดิการข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ประมาณ 7.35 ล้านคน และ 7.30 ล้านคน หรือร้อยละ 11.7 และ 11.6 ตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม ยังมีประชาชนที่ยังไม่มีสิทธิประกันสุขภาพใดๆ ประมาณ 2.18 ล้านคน ที่อยู่ระหว่างการตรวจสอบข้อมูลเพื่อจัดระบบให้สามารถเข้าถึงสิทธิได้ นอกจากนี้ การดำเนินงานโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าครอบคลุมประชากรผู้มีสิทธิที่เป็นครัวเรือนที่ยากจนมีรายได้ต่ำกว่า 922 บาทต่อเดือน ถึงร้อยละ 60 (ข้อมูลการสำรวจอนามัยและสวัสดิการปี 2546 สำนักงานสถิติแห่งชาติ) และเมื่อพิจารณาภาพรวมของประเทศ พบว่า ประชากรที่ไม่เคยมีหลักประกันใดๆ สามารถประหยัดรายจ่ายสุขภาพได้ถึง 710.50 บาทต่อคนต่อปี

- การสร้างสุขภาพยังไม่บรรลุตามปรัชญาการปฏิรูประบบสุขภาพ แต่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระบบหลักประกันสุขภาพเพิ่มขึ้น การดำเนินงานที่ผ่านมายังคงเน้นการรักษามากกว่าการส่งเสริมและป้องกันในเชิงรุก ขาดแนวทางในการสร้างสุขภาพที่ชัดเจน เกือบทุกพื้นที่จึงเน้นการทำกิจกรรมคล้ายๆ กัน คือ งานออกกำลังกาย ชาติความเชื่อมโยงกับการสร้างสุขภาพในองค์กรวม

อย่างไรก็ตามประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระบบประกันสุขภาพมากขึ้น มีการจัดประชุมแกนนำประชาชน การประสานกับองค์กรเครือข่ายภาคประชาชน ในการกำหนดแนวทางและยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมภาคประชาชน รวมทั้งมีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อกำหนดแนวทางในการสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระยะยาว

- ระบบการบริหารจัดการมีการปรับปรุงดีขึ้น แต่ยังมีบางประเด็นต้องเร่งแก้ไข ระบบข้อมูลมีการพัฒนาดีขึ้น ผู้มีสิทธิเข้าซ้อนมีเพียงร้อยละ 0.45 แต่การเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายและการปรับข้อมูลยังมีความล่าช้า แต่ได้มีการจัดทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ กรมบัญชีกลาง และสำนักงานประกันสังคม ในการพัฒนาระบบบริการสุขภาพถ้วนหน้าร่วมกัน

นอกจากนี้ การกระจายบุคลากรทางการแพทย์ก็ยังคงมีความแตกต่างกันมาก ระหว่างเขตเมืองและชนบท แต่นโยบายกำหนดว่าศูนย์สุขภาพชุมชนต้องมีแพทย์ประจำอย่างน้อย 1 คน ก่อให้เกิดปัญหาในการบริหารจัดการที่ต้องมีการหมุนเวียนแพทย์ไปที่

“

ประชากรไทยมีหลักประกันสุขภาพเพิ่มเป็นร้อยละ 96 หรือเพิ่มขึ้นจากปี 2545 จำนวน 9.5 แสนคน โดยประชากรในโครงการ 30 บาท รักษาทุกโรค ประมาณ 45.97 ล้านคน

”

ศูนย์สุขภาพชุมชน ทำให้การรักษาไม่ต่อเนื่อง ส่งผลให้แนวคิดของศูนย์สุขภาพชุมชนที่ควรเป็นหน่วยบริการที่ผสมผสานครบวงจร มีบุคลากรรับผิดชอบชัดเจนในการดูแลสุขภาพประชาชนในลักษณะเป็นทีมสหวิชาชีพ เน้นความประจำต่อเรื่อง จึงยังไม่สามารถบรรลุผลได้ และยิ่งการจัดสรรงบประมาณใหม่ที่ทำให้การเฉลี่ยเงินเดือนระดับประเทศ ยิ่งทำให้แนวคิดของโครงการหลัก

ประกันสุขภาพถ้วนหน้าที่จะปฏิรูปกำลังคนด้านสาธารณสุขให้มีการกระจายกำลังคนไปสู่พื้นที่ที่มีปัญหาขาดแคลนยากที่จะประสบความสำเร็จ

● **สถานพยาบาลยังคงมีปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน แต่ปีงบประมาณ 2547 เพิ่มอัตราเหมาจ่ายรายหัวเป็น 1,308.5 บาท/ประชากร** อัตราส่วนสภาพคล่องและอัตราส่วนทุนหมุนเวียนของสถานพยาบาลช่วงปี 2545 - 2546 ยังอยู่ในเกณฑ์ดี แต่หน่วยบริการแต่ละระดับเริ่มมีสภาพคล่องที่ลดลงจากปี 2545 เนื่องจากสถานพยาบาลส่วนใหญ่ยังคงมีภาระหนี้ที่ต้องแบกรับต่อเนื่องจากปีที่ผ่านมา ทั้งนี้ค่าบริการ ค่ายาและวัสดุการแพทย์ เนื่องจากงบที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอ ต้องนำเงินบำรุงโรงพยาบาลออกมาใช้ โดยเฉพาะโรงพยาบาลชุมชนขนาดเล็กที่บางหน่วยบริการต้องของบประมาณเพื่อความมั่นคงของระบบบริการสุขภาพ (Contingency Fund: CF)

แต่ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 อัตราเหมาจ่ายรายหัวได้รับจัดสรรเพิ่มขึ้นเป็น 1,308.50 บาทต่อประชากร สำหรับประชากรผู้มีสิทธิ 46 ล้านคน โดยงบบริการสำหรับผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยในจะจัดสรรตามโครงสร้างอายุประชากรผู้มีสิทธิในแต่ละจังหวัด และมีการจัดสรรงบเพิ่มสำหรับพื้นที่ทุรกันดาร การลงทุนเพื่อการทดแทน และการช่วยเหลือเบื้องต้นตามมาตรา 41 แห่ง พ.ร.บ.หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 กรณีผู้รับบริการได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการรักษาพยาบาลของหน่วยบริการ ซึ่งอัตราเหมาจ่ายรายหัวที่เพิ่มขึ้นยังไม่สามารถบอกได้ว่าสะท้อนถึงต้นทุนค่าใช้จ่ายที่แท้จริงและเพียงพอต่อการให้บริการของสถานพยาบาลแต่ละระดับหรือไม่

● **ประชาชนมีความพึงพอใจต่อโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า แต่ยังมีการร้องเรียนในเรื่องมาตรฐานการรักษา และการลาออกของแพทย์ยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบต่อคุณภาพ** ประชาชนกว่าร้อยละ 67 มีความพึงพอใจระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ แต่มีถึงร้อยละ 47 ต้องการให้ปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานการรักษาให้ดีขึ้น และกว่าร้อยละ 37 ไม่มีความเชื่อมั่นว่าคุณภาพการรักษาจะเทียบเท่ากับสวัสดิการอื่น

นอกจากนี้ การสำรวจการใช้บริการของประชาชนผู้มีสิทธิบัตรทอง ปี 2545 - 2546 ของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พบว่า การใช้บริการที่ระดับโรงพยาบาลชุมชนเพิ่มขึ้นร้อยละ 55 สถานีอนามัยและ PCU เพิ่มขึ้นร้อยละ 18 ทำให้แพทย์มีภาระงานเพิ่มขึ้น ส่งผลให้แพทย์ลาออกเป็นจำนวนมาก ซึ่งสอดคล้องผลการสำรวจผู้ให้บริการของเอแบคโพล ที่พบว่า กว่าร้อยละ 80.5 ให้เหตุผลการลาออกว่าเกิดจากงานที่เพิ่มขึ้น โดยปี 2544 แพทย์มีความเครียดและลาออกจำนวน 276 คน และเพิ่มขึ้นเป็น 564 คน ในปี 2545 และ 607 คน ในเดือนกันยายน 2546

บทสรุป

การดำเนินโครงการสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ ทั้งเรื่องการเข้าถึงบริการของประชาชนอย่างทั่วถึงและเสมอภาค การให้บริการด้านสุขภาพด้วยต้นทุนต่ำ โดยเน้นเครือข่ายสถานบริการระดับปฐมภูมิ แต่ยังคงมีปัญหาในเรื่องการบริหารจัดการและการเงิน การคลัง รวมทั้งงานสร้างสุขภาพที่ยังไม่มีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน นอกจากนี้ การจัดสรรงบประมาณปี พ.ศ. 2546 ยังไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของระบบโดยรวม สถานพยาบาลส่วนใหญ่มีสภาพคล่องทางการเงินลดลง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 ได้มีการเพิ่มงบประมาณจ่ายรายหัว แต่ยังไม่สามารถบอกได้ว่าเพียงพอต่อต้นทุนที่แท้จริงในการให้บริการหรือไม่

แม้ว่าระบบบริหารจัดการของโครงการที่ผ่านมาได้มีการปรับปรุงในหลายๆ เรื่อง เช่น ระบบข้อมูล ระบบการส่งต่อ การให้สิทธิประชาชนเลือกสถานพยาบาล การให้ข้อมูลข่าวสารสิทธิประโยชน์ ฯลฯ แต่ยังคงมีปัญหาคงคุณภาพการให้บริการ และการลาออกของแพทย์ ดังนั้น เพื่อให้โครงการมีการดำเนินงานอย่างยั่งยืน มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ระดับนโยบาย

- **ศึกษาผลกระทบจากการทดลองบริหารจัดการแบบให้สิทธิประชาชนเลือกสถานพยาบาลได้โดยอิสระในประเด็นต่างๆ** อาทิ ภาระงาน การกระจายความเสี่ยง ระบบการจ่ายเงิน คุณภาพบริการ รวมทั้งการเข้าถึงบริการของแรงงานอพยพย้ายถิ่น

- **พิจารณาภาพรวมการลงทุนแบบบูรณาการในสถานพยาบาลระดับตติยภูมิ** โดยเฉพาะการจัดตั้งศูนย์โรคหัวใจ โรคมะเร็ง และอุบัติเหตุ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการด้านสุขภาพ เช่น กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงสาธารณสุข

- **เร่งผลักดันแผนงานสร้างสุขภาพะบบองค์กรวมและแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน** เชื่อมโยงทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยใช้กลไกผู้ว่า CEO และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลักในการดำเนินงานประสานกับทุกภาคีการพัฒนา

● **ให้มีการศึกษาทบทวนความเชื่อมโยงของโครงสร้างการจัดบริการแต่ละระดับกับโครงสร้างทางกายภาพของสถานพยาบาล** เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้ชัดเจนในเรื่องสิทธิประโยชน์ขั้นต้นที่ครอบคลุมทั้งบริการทางการแพทย์ การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค และการเข้าถึงบริการ เป็นต้น

ผู้ให้บริการ

ระยะสั้น

● **ศึกษาทบทวนโครงสร้างสิ่งจูงใจ และความก้าวหน้าทางสายอาชีพ** ที่จะส่งเสริมให้บุคลากรไปปฏิบัติงานในพื้นที่ห่างไกลมากขึ้น รวมทั้งระบบการศึกษาต่อควรให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศมากกว่าความต้องการของผู้เรียน

● **ควรกำหนดให้มีพยาบาลวิชาชีพประจำศูนย์สุขภาพชุมชน** โดยให้พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานอยู่ในปัจจุบันได้รับการอบรมเวชปฏิบัติและมาปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชน เพื่อให้บริการแก่ประชาชนได้สะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

● **การผลิตแพทย์เพิ่มโดยการต่อยอดองค์ความรู้แก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุข** เพื่อรองรับการขาดแคลนแพทย์ที่ศูนย์สุขภาพชุมชน แต่ต้องมีการกำหนดแนวทางการศึกษาให้มีความต่อเนื่อง โดยเฉพาะการศึกษาเฉพาะทาง

ระยะยาว

● **เร่งปฏิบัติตามแผนแม่บทกำลังคนด้านสาธารณสุข** โดยเฉพาะนโยบายการกระจายแพทย์ให้สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนตามระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และระบบสิ่งจูงใจที่เหมาะสม

● **การผลิตบุคลากรทางการแพทย์ควรมีความสอดคล้องกับทิศทางของบริการสุขภาพ** ที่มุ่งเน้นการสร้างสุขภาพและการป้องกันโรคเป็นหลัก รวมทั้งกระจายการผลิตไปยังมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาคที่มีคณะแพทย์ ด้วยการปรับระบบการคัดเลือกให้เด็กในพื้นที่มีโอกาสเข้าเรียนได้มากขึ้น โดยไม่กระทบต่อมาตรฐานการผลิตในภาพรวม และมีเงื่อนไขให้บรรจุในพื้นที่

ผู้ใช้บริการ

● **รณรงค์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพของประชาชน** โดย ครอบคลุมทั้งมาตรการทางกฎหมาย ความรู้ และระบบข้อมูลการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ

● **การส่งเสริมให้มีอาสาสมัครในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร** เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิประโยชน์ และทิศทางการดำเนินงานของโครงการที่ถูกต้อง

◆◆◆◆

โครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่

ความนำ

การแข่งขันทางเศรษฐกิจในปัจจุบันมีความเข้มข้นขึ้นอย่างมาก การเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่จึงถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศ ที่ส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งในอดีตผู้ที่มีการศึกษาสูงมักมุ่งประกอบอาชีพรับเงินเดือนเป็นพนักงานหรือลูกจ้าง ขณะที่ผู้ที่มีการศึกษาในระดับน้อยมักจะประกอบอาชีพอิสระเป็นผู้ประกอบการซึ่งมีพื้นฐานความรู้ไม่เพียงพอที่จะบริหารจัดการและปรับปรุงพัฒนากิจการให้มีขีดความสามารถเพียงพอที่จะแข่งขันได้ภายใต้ระบบการค้าเสรียุคใหม่ได้

หากสามารถสร้างเสริมผู้ประกอบการเหล่านี้ให้เติบโตและมีความเข้มแข็งได้มากขึ้น ก็จะทำให้เศรษฐกิจของประเทศมีความเข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกันมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการพัฒนาวิสาหกิจจึงต้องมุ่งสร้างผู้ที่มีการศึกษามีประสบการณ์หรือมีความรู้ความสามารถ ให้ก้าวเข้ามาเป็นผู้ประกอบการได้อย่างมั่นคงเพื่อเป็นฐานรากที่สำคัญของเศรษฐกิจ

จากวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ทำให้ปัญหาการว่างงาน

ทวีความรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการว่างงานในกลุ่ม ผู้ที่ถูกละทิ้ง ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการทำงานภาคธุรกิจได้หันมาให้ความสนใจการแก้ปัญหาค่าว่างงานเหล่านี้ โดยการให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้ที่ยังไม่มีกิจการเป็นของตนเองเพื่อเป็นผู้ประกอบการใหม่ ทั้งนี้กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมได้ริเริ่มจัดทำโครงการเสริมสร้างนักลงทุนใหม่ขึ้นในปี 2542 เพื่อพัฒนาผู้ที่ยังไม่มีกิจการเป็นของตนเองแต่สนใจจะเริ่มประกอบการเองให้สามารถพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการ โดยใช้งบประมาณอุดหนุนโครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่ขึ้นในปี 2542 ก่อนที่จะขาดช่วงไปในปี 2544

อย่างไรก็ตาม ในปี 2545 กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมได้ดำเนินงานใหม่ภายใต้โครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่ โดยใช้งบค่าใช้จ่ายสำรองเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจรวมกับงบประมาณปกติ โดยให้กลุ่มที่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจคือกลุ่มผู้ถูกเลิกจ้าง ผู้ว่างงาน ผู้จบการศึกษาใหม่ กลุ่มผู้ที่ต้องการเปลี่ยนอาชีพ ผู้ที่ดำเนินธุรกิจมาแล้วไม่เกิน 2 ปี และทายาทธุรกิจ มีโอกาสประกอบอาชีพด้วยตนเองด้วยการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งจากการประเมินผลการดำเนินงานในปี 2545 พบว่าโครงการฯ ประสบความสำเร็จอย่างมาก กระทรวงอุตสาหกรรมจึงได้ดำเนินโครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่ต่อเนื่องในปี 2546 และได้รับการจัดสรรงบประมาณดำเนินการจำนวนเงิน 123.178 ล้านบาท

ในการติดตามประเมินผลโครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จะติดตามประเมินผลโครงการว่าสามารถพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการ และสร้างผู้ประกอบการที่ต้องการ ริเริ่ม/ขยาย/รับช่วงกิจการ ให้กับกลุ่มเป้าหมาย ตามวัตถุประสงค์ของโครงการได้เพียงใด ติดตามผลกระทบเบื้องต้นของโครงการด้านการสร้างมูลค่าการลงทุน การจ้างงาน และการสร้างรายได้ให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการและแรงงานใหม่ รวมตลอดถึงความพึงพอใจ

ของผู้เข้าร่วมโครงการ นอกจากนี้จะติดตามความก้าวหน้าของข้อเสนอแนะจากการประเมินผลการดำเนินงานในปีที่ผ่านมาว่า ได้มีการดำเนินการไปแล้วมากน้อยเพียงใด

2 ปีของโครงการ : ประสพผลเป็นที่น่าพอใจ

ผลการดำเนินงานโครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่ ในระหว่าง ปี 2545 – 2546 ที่ผ่านมาประสบความสำเร็จอย่างมาก โดยพบว่างบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการฯ ในช่วงปี 2 ปีที่ผ่านมา รวมทั้งสิ้น 305.1 ล้านบาท แบ่งเป็นงบดำเนินงานของปี 2545 รวม 181.9 ล้านบาท ขณะที่ในปี 2546 โครงการฯ ได้รับงบดำเนินงานเพียง 123.2 ล้านบาท ซึ่งลดลงจากปีก่อน คิดเป็นร้อยละ 32.23

ธุรกิจของปี 2545 จำนวน 122 ราย ในขณะที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม บ่มเพาะธุรกิจของปี 2546 มีจำนวน 123 ราย ใกล้เคียงกับปีที่ผ่านมา

สำหรับบริการให้คำปรึกษาด้านการลงทุน ซึ่งเป็นการบริการให้คำปรึกษา แนะนำเป็นการทั่วไป ด้านการลงทุน การจัดตั้งธุรกิจ การบริหารจัดการ และข้อมูลข่าวสารนั้น มีผู้รับบริการให้คำปรึกษาด้านการลงทุนแล้วในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา รวมทั้งสิ้น 4,421 ราย ผู้รับบริการให้คำปรึกษาด้านการลงทุนในปี 2545 จำนวน 2,443 ราย เป็นผู้รับบริการส่วนปี 2546 มีผู้รับบริการจำนวน 1,978 ราย ซึ่งสูงกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ในเป้าหมายของปี 2546 ถึง 1.98 เท่า

ตารางที่ 1 ผลการดำเนินงานโครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่

ลักษณะผลผลิต	ผลการดำเนินงาน (ราย)			เป้าหมาย (ราย)			ผลสำเร็จ	
	2545	2546	รวม	2545	2546	รวม	2545	2546
1. ผู้จบหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้น/ยาว	6,578	3,415	9,993	5,000	3,090	8,090	1.32 เท่า	1.11 เท่า
2. ผู้ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมบ่มเพาะธุรกิจ	122	123	245	100	108	208	1.22 เท่า	1.14 เท่า
3. ผู้ได้รับบริการให้คำปรึกษาด้านการลงทุน	2,443	1,978	4,421	1,000	1,000	2,000	2.44 เท่า	1.98 เท่า
รวม	9,143	5,516	14,659	6,100	4,198	10,298	1.50 เท่า	1.31 เท่า

ที่มา : สำนักพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมและผู้ประกอบการ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

มีผู้ให้ความสนใจและเข้าร่วมการอบรมเป็นจำนวนมาก ผู้เข้าร่วมรับบริการและอบรมหลักสูตรแล้วทั้งสิ้น จำนวน 14,659 ราย ซึ่งเป็นผู้ร่วมรับบริการและอบรมในปี 2545 จำนวน 9,143 ราย และผู้เข้าร่วมรับบริการและอบรมหลักสูตรในปี 2546 จำนวน 5,516 ราย ซึ่งสูงกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ในเป้าหมายของปี 2546 ถึง 1.31 เท่า โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการฯ หลักสูตรการอบรมระยะสั้น/ยาว ในช่วงระหว่างปี 2545 ถึง 2546 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 9,993 ราย เป็นผู้จบหลักสูตรการอบรมระยะสั้น/ยาว ในปี 2545 จำนวน 6,578 ราย ขณะที่ในปี 2546 ผู้จบหลักสูตรการอบรมระยะสั้น/ยาวมีจำนวน 3,415 ราย ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงกว่าเป้าหมายที่กำหนด 1.11 เท่า

การดำเนินกิจกรรมบ่มเพาะซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีการติดตามให้ความช่วยเหลือตลอดกระบวนการตั้งแต่เริ่มก่อตั้งกิจการจนสามารถพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่งนั้น ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาโครงการฯ สามารถให้บริการแก่ผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมบ่มเพาะธุรกิจจำนวนทั้งสิ้น 245 ราย เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมบ่มเพาะ

ผลสำเร็จของโครงการ

● โครงการช่วยพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการใหม่

จากการประเมินผลการดำเนินงานโครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่ในปี 2546 ในด้านต่างๆ นั้น พบว่า ต้นทุนต่อหน่วยที่ใช้ในการจัดกิจกรรม/อบรมในปี 2545 เท่ากับ 19,895 บาท ส่วนในปี 2546 มีต้นทุนต่อหน่วยที่ใช้ในการจัดกิจกรรม/อบรม เท่ากับ 22,322 บาท หรือสูงกว่าต้นทุนต่อหน่วยของปีที่ผ่านมา ร้อยละ 12.20โครงการฯ และการดำเนินงานโครงการฯ โดยรวมมีส่วนช่วยพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของผู้ประกอบการใหม่ ก่อให้เกิดมูลค่าในการลงทุน และการจ้างงานใหม่เพิ่มขึ้น

ตารางที่ 2 ต้นทุนต่อหน่วยที่ผลิตผู้ผ่านการอบรม/ใช้บริการ

	2545	2546
งบประมาณ (ล้านบาท)	181.9	123.2
จำนวนผู้ผ่านการอบรม/ใช้บริการ (ราย)	9,143	5,516
งบประมาณต่อหน่วย (บาท)	19,895.00	22,321.97

ที่มา : สำนักพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมและผู้ประกอบการ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

ตารางที่ 3 สรุปผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานเบื้องต้นโครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่

	ผลการดำเนินงาน			เป้าหมาย			ผลสำเร็จ	
	2545	2546	รวม	2545	2546	รวม	2545	2546
การเริ่ม/ขยาย/รับช่วงธุรกิจ (กิจการ)	1,494	921	2,415	700	414	1,114	2.13 เท่า	2.22 เท่า
วงเงินลงทุนรวม (ล้านบาท)	4,891.3	2,563.29	7,454.29	700	310	1,010	6.98 เท่า	8.27 เท่า
การจ้างงานใหม่ (คน)	9,875	4,709	14,584	3,500	2,070	5,570	2.82 เท่า	2.27 เท่า

ที่มา : สำนักพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมและผู้ประกอบการ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

การดำเนินงานโครงการฯ ในปี 2546 สามารถสร้าง/พัฒนา ศักยภาพและขีดความสามารถของผู้ประกอบการใหม่ได้มากกว่าเป้าหมาย โดยสามารถสร้างผู้ประกอบการใหม่ได้ถึง 921 ราย หรือคิดเป็น 2.22 เท่าของเป้าหมาย เมื่อพิจารณาผลตอบแทนในเชิงสังคม พบว่าผู้ประกอบการใหม่ที่ผ่านการอบรมจากโครงการฯ สามารถพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของตน โดยการนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ในการดำเนินธุรกิจอย่างมีระบบ มีจิตสำนึกที่จะเป็นผู้ประกอบการที่ดี ซึ่งส่งผลไปสู่การพัฒนาสังคมโดยรวม

● โครงการสามารถสร้างการจ้างงานใหม่

ในเบื้องต้นพบว่าผู้ประกอบการใหม่/ขยาย/รับช่วง ที่เกิดจากผลการดำเนินงานโครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่ ในปี 2546 นั้น ทำให้เกิดมูลค่าในการลงทุนสูงถึง 2,563 ล้านบาท หรือประมาณ 8.27 เท่าของเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียง 310 ล้านบาท และมูลค่าการลงทุนส่วนมาก หรือประมาณร้อยละ 40 ของเงินลงทุนอยู่ในภาคการผลิต ซึ่งรวมเป็นมูลค่าการลงทุนประกอบกิจการ ระหว่างปี 2545 - 2546 ทั้งสิ้น 7,454.29 ล้านบาท และมูลค่าการลงทุนใหม่ที่เกิดจากการดำเนินงานโครงการฯ ในปี 2546 นี้ สามารถสร้างการจ้างงานใหม่ ช่วยลดการย้ายถิ่นของแรงงานและส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี ผู้ประกอบการและแรงงานมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยในปี 2546 กำหนดเป้าหมายให้เกิดการจ้างงานใหม่ จำนวน 2,070 ราย ซึ่งผลการดำเนินงานพบว่ามีการจ้างงานเพิ่มขึ้น จำนวน 4,709 ราย หรือมีการจ้างงานใหม่สูงกว่าที่เป้าหมายกำหนด 2.27 เท่า

● สถาบันการเงินมีความเชื่อมั่นเพิ่มขึ้นในการอนุมัติสินเชื่อ

โครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่ มีส่วนช่วยให้สถาบันการเงินมีความเชื่อมั่นเพิ่มขึ้นในการอนุมัติสินเชื่อแก่ผู้ประกอบการใหม่ ซึ่งในอดีตเป็นการยากที่ผู้ประกอบการใหม่

จะได้รับสินเชื่อจากสถาบันการเงิน แต่จากการดำเนินงานของโครงการฯ พบว่าแหล่งเงินลงทุนจากเงินกู้มีมากถึง 1,281,645,000 บาท หรือร้อยละ 52 ของจำนวนเงินลงทุนทั้งหมด ซึ่งแหล่งเงินลงทุนจากเงินกู้นี้เป็นเงินที่ได้รับอนุมัติสินเชื่อจากสถาบันการเงินถึงร้อยละ 97

● มูลค่าการลงทุนเพิ่มขึ้น

เมื่อพิจารณาผลตอบแทนโครงการเชิงเศรษฐศาสตร์ พบว่าผลการดำเนินงานโครงการในปี 2546 จาก 3 กิจกรรมหลัก คือ กิจกรรมฝึกอบรม กิจกรรมบริการบ่มเพาะธุรกิจ กิจกรรมตลาดนัดการเงินการลงทุน ซึ่งใช้เงินงบประมาณจำนวน 92,000,000 บาท นั้น ก่อให้เกิดผลตอบแทนในรูปแบบมูลค่าการลงทุนรวม 2,563,294,200 บาท หรือจากงบประมาณ 1 ล้านบาท สามารถทำให้เกิดการลงทุนจากการสร้างผู้ประกอบการใหม่ เป็นจำนวนเงิน 28 ล้านบาท

ตารางที่ 4 ผลตอบแทนโครงการเชิงเศรษฐศาสตร์ ปี 2546

กิจกรรม	ปี 2546		
	งบประมาณ (บาท)	มูลค่าการลงทุน (บาท)	สัดส่วนงบประมาณ 1 ล้านบาท ต่อมูลค่าการลงทุนที่เกิดขึ้น
1. การฝึกอบรมระยะสั้น/ยาว	66,000,000	2,506,194,200	1 : 38 ล้านบาท
2. กิจกรรมบ่มเพาะธุรกิจ	25,000,000	56,500,000	1 : 2 ล้านบาท
3. ตลาดนัดการเงิน	1,000,000	600,000	1 : 1 ล้านบาท
รวม	92,000,000	2,563,294,200	1 : 28 ล้านบาท

ที่มา : การติดตามประเมินผลโครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่ ประจำปี 2546 บริษัท แม็คส รีเสิร์ช จำกัด
สำนักพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมและผู้ประกอบการ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

● ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจโครงการอย่างมาก

ด้านความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการฝึกอบรม ของโครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่นั้น พบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจต่อบริการของโครงการอย่างมาก ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจโดยรวมต่อโครงการเฉลี่ยร้อยละ 85 ซึ่งเป็นความพึงพอใจโดยรวมต่อกระบวนการฝึกอบรมโดยเฉลี่ย ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ร้อยละ 80 โดยผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจในด้านความรู้ที่ได้รับสูงถึงร้อยละ 91 ลำดับรองลงมาคือความพึงพอใจในด้านวิทยากรถึง ร้อยละ 88 นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมยังมีทัศนคติที่ดีต่อโครงการฯ มาก ร้อยละ 98 ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมมีทัศนคติโดยรวม เห็นว่าเป็นโครงการที่มีประโยชน์และควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ร้อยละ 96 เห็นว่าเป็นโครงการที่พยายามสร้างผู้ประกอบการที่มีคุณภาพ ร้อยละ 92 เห็นว่าเป็นโครงการที่สอนให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ได้จริง

สำหรับกิจกรรมบ่มเพาะธุรกิจนั้น ผู้ร่วมกิจกรรมฯ มีความพึงพอใจโดยรวมต่อกิจกรรมคิดเป็นร้อยละ 80 ซึ่งเป็นความพึงพอใจซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อย่างไรก็ตามความพึงพอใจในด้านการให้บริการเจ้าหน้าที่ศูนย์บ่มเพาะและด้านที่ปรึกษานั้น คิดเป็นร้อยละ 78 มีอัตราส่วนต่ำกว่าเกณฑ์กำหนดเล็กน้อย นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ร่วมกิจกรรมบ่มเพาะธุรกิจมีทัศนคติที่ดีต่อโครงการโดยรวม โดยมีแง่มุมต่างๆ กัน กล่าวคือ ผู้เข้าร่วมโครงการร้อยละ 97 เห็นว่าโครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่เป็นโครงการที่พยายามสร้างผู้ประกอบการที่มีคุณภาพ ร้อยละ 96 มีความเห็นว่าเป็นโครงการที่มีประโยชน์และควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และร้อยละ 92 มีความเห็นว่าเป็น

เป็นโครงการที่สอนให้คนที่เรียนนำความรู้ไปใช้ประยุกต์ได้จริง ซึ่งทัศนคติของผู้เข้าร่วมโครงการที่มีต่อโครงการฯ นี้ เป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นว่าโครงการฯ ได้ทำการปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการ และความรู้ที่มีหลากหลายของผู้เข้าร่วมโครงการ

บทสรุป

การติดตามประเมินผลโครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่ในปี 2545 ที่ผ่านมา นับว่าได้รับความสำเร็จอย่างมาก สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้เป็นอย่างดี ก่อให้เกิดการจ้างงานและการลงทุนเพิ่มขึ้น โครงการจึงได้รับการสนับสนุนให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตามเพื่อให้โครงการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพจึงควรมีการบูรณาการแผนดำเนินงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย จัดตั้งคลินิกให้คำแนะนำผู้

ประกอบการ พัฒนาปรับปรุงเครือข่ายที่เชื่อมโยงฐานข้อมูลให้มีประสิทธิภาพ

สำหรับการติดตามประเมินผลการดำเนินงานโครงการประจำปี 2546 นั้น พบว่าการดำเนินงานโครงการ ยังคงประสบความสำเร็จอย่างมากเช่นกัน โดยสามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ หน่วยปฏิบัติต่างๆ สามารถนำประสบการณ์จากการดำเนินงานที่ผ่านมาเหล่านั้นไปประยุกต์ปรับปรุง พัฒนา การดำเนินงานโครงการในปี 2546 ให้ดียิ่งขึ้น เห็นได้จากการประเมินผลโครงการในปีนี้ ซึ่งพบว่าผู้เข้าร่วมการอบรมจากโครงการฯ มีทัศนคติที่ดีมากต่อโครงการและมีความพึงพอใจต่อกระบวนการฝึกอบรมโดยเฉลี่ยสูงกว่าเป้าหมายกำหนด บ่งชี้ให้เห็นว่าทั้งหน่วยปฏิบัติและวิทยากร ได้ทำการปรับปรุงการถ่ายทอดวิชาการ เนื้อหาหลักสูตร ให้มีความสอดคล้องต่อความต้องการของผู้รับการอบรม อย่างไรก็ตามมีข้อเสนอแนะที่ควรได้ทำการพิจารณาเพิ่มเติม คือ

- ผู้เข้าร่วมการอบรมในโครงการฯ ส่วนมากมีสถานภาพเป็นผู้ประกอบการอยู่แล้ว หรือผู้ที่มีประสบการณ์ในการเป็นผู้ประกอบการมาแล้ว มีส่วนน้อยที่เป็นผู้จบการศึกษาใหม่

ทั้งนี้เพราะผู้จบการศึกษาใหม่ยังไม่มีประสบการณ์ การประยุกต์ความรู้ที่ได้รับการอบรมยังไม่ดีเท่าผู้ที่มีประสบการณ์ ทำให้มีศักยภาพน้อยกว่าโดยเปรียบเทียบในการที่จะเกิดเป็นผู้ประกอบการใหม่ ผู้ดำเนินโครงการฯ จะต้องทบทวนการพิจารณาให้ผู้เข้าร่วมการอบรมที่มีพื้นฐานเป็นผู้ประกอบการอยู่แล้ว หรือผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาแล้ว ซึ่งทำให้ผู้จบการศึกษาใหม่ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหนึ่งของโครงการฯ ไม่ได้มีโอกาสมากพอในการพัฒนาตามโครงการนี้

- การจัดหลักสูตรเฉพาะสำหรับผู้จบการศึกษาใหม่ ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะกับศักยภาพของกลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้
- การพัฒนาระบบฐานข้อมูลในการติดตามผู้เข้ารับการอบรมให้มีประสิทธิภาพต่อไปทั้งในแง่การพัฒนาโปรแกรมที่ใช้ในการบันทึก สืบค้นข้อมูล รวมถึงตลอดถึงการอบรมความรู้ และจัดเตรียมบุคลากรเพื่อทำการบันทึกข้อมูล ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการนำเข้าข้อมูลอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการสืบค้น คัดสรร และป้องกันผู้สมัครทำการสมัครเข้ารับการอบรมซ้ำซ้อนหลายแห่ง ทำให้มีการใช้ทรัพยากร/งบประมาณโครงการฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

◆◆◆◆

โครงการธนาคารประชาชน

โครงการธนาคารประชาชน

เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายเศรษฐกิจจากหญ้า และหลักประกันสังคมของรัฐบาลที่เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2544 วัตถุประสงค์เพื่อเป็นการสร้างทางเลือกความช่วยเหลือด้านเงินกู้สำหรับผู้มีรายได้น้อยและผู้ประกอบอาชีพอิสระ รายย่อย รวมถึงอาชีพค้าขายประเภท รถเข็น หาบเร่ แผงลอย ตลอดจนผู้มีอาชีพประจำที่ต้องการอาชีพเสริม หรืออาชีพบริการต่างๆที่ไม่สามารถกู้ยืมเงินในระบบธนาคารพาณิชย์เนื่องจากไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน ช่วยให้ประชาชนมีโอกาสในการสร้างงานและสร้างรายได้ด้วยตนเองและลดการพึ่งพาเงินกู้ยืมจากระบบ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ดำเนินการติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลความสำเร็จและผลกระทบจากการดำเนินงาน รวมทั้งติดตามการปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะของ สศช. ที่ให้ข้อสังเกตไว้ในปีก่อน ผลการติดตามความก้าวหน้า ซึ่ง

ผลการติดตามประเมินผลการดำเนินงานโครงการธนาคารประชาชนตามประเด็นต่างๆ ชำรงต้นสรุปได้ ดังนี้

โครงการธนาคารประชาชน ปี 2546 : เติบโตช้ากว่าเดิม?

ผลการดำเนินงานธนาคารประชาชนจนถึงสิ้นเดือนธันวาคม 2546 ปรากฏว่าได้รับความสนใจจากประชาชนและผู้ประกอบการรายย่อยสมัครเป็นสมาชิกโครงการเพิ่มขึ้นอย่างมากจนมียอดสมาชิกสะสมถึงสิ้นปี 2546 รวม 627,591 ราย มีการยื่นคำขอกู้เป็นจำนวน 792,350 รายและธนาคารให้เงินกู้แก่สมาชิกเป็นจำนวน 740,718 ราย เป็นเงินให้กู้รวม 15,150.52 ล้านบาท ทั้งนี้ การดำเนินงานในช่วงปี 2546 มีจำนวน

สมาชิกโครงการเพิ่มขึ้นสุทธิทั้งสิ้น 61,076 รายหรือขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.78 จากปีก่อนหน้า ซึ่งน้อยกว่าจำนวนการเพิ่มสุทธิของสมาชิกในปีที่แล้วที่มีจำนวน 80,742 ราย หรือขยายตัวร้อยละ 16.62

สาเหตุสำคัญเนื่องจากในปี 2544-45 เป็นช่วงเริ่มต้นการดำเนินการโครงการธนาคารประชาชนเป็นปีแรก จึงเป็นการเร่งขยายฐานลูกค้าสนองตอบต่อการดำเนินงานเร่งด่วนตามนโยบายรัฐบาล แต่ในช่วงหลังมีโครงการของรัฐที่ปล่อยกู้ด้วยอัตราดอกเบี้ยที่เท่ากันหรือต่ำกว่า อาทิ โครงการกองทุนหมู่บ้าน จึงทำให้ประชาชนมีทางเลือกกู้เงินจากแหล่งอื่นมากขึ้น เป็นเหตุให้อัตราการขยายตัวของจำนวนสมาชิก และจำนวนเงินให้กู้ที่เพิ่มขึ้นด้วยอัตราที่ลดลงเมื่อเทียบกับปีก่อน

ตารางที่ 1 ผลการดำเนินโครงการธนาคารประชาชน ณ ธันวาคม 2546

	จำนวน			การเปลี่ยนแปลง %	
	ธันวาคม 44	ธันวาคม 45	ธันวาคม 46	2544 - 2545	2545 - 2546
1. จำนวนสมาชิก (ราย)	485,773	566,515	627,591	16.62	10.78
การเพิ่มสุทธิในแต่ละปี (ราย)	-	80,742	61,076		
2. จำนวนการยื่นขอกู้ (จำนวนเรื่อง)	339,968	583,297	792,350	71.57	35.84
%การยื่นขอกู้ต่อสมาชิก	70%	103%	126%		
3. จำนวนสมาชิกที่ได้รับเงินกู้ (ราย)	272,492	551,818	740,718	102.51	34.23
%การได้รับเงินกู้ต่อการยื่นขอกู้	80.2	94.6	93.5		
4. จำนวนเงินที่อนุมัติให้กู้ (ล้านบาท)	3,617.44	10,190.62	15,150.52	181.71	48.67

ที่มา : สำนักธนาคารประชาชน ธนาคารออมสิน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกรุงเทพมหานคร : แคมป์เงินกู้!

เมื่อจำแนกการดำเนินงานเป็นรายภูมิภาคจนถึงเดือนธันวาคม 2546 ส่วนใหญ่จะอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

โดยสัดส่วนจำนวนการยื่นขอกู้ จำนวนสมาชิกที่ได้รับเงินกู้ และจำนวนเงินให้กู้จะอยู่ใน 2 ภาคนี้รวมกันเกือบครึ่งหนึ่งของการดำเนินงานโครงการทั้งประเทศมาโดยตลอด (ในปี 2545 จำนวนการยื่นขอกู้จำนวนสมาชิกที่ได้รับเงินกู้มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 47 ขณะที่

ในปี 2546 มีประมาณร้อยละ 44 ขณะที่จำนวนเงินให้กู้ทั้ง 2 ปีจะอยู่ที่ประมาณร้อยละ 46 ของเงินกู้ทั้งโครงการ และอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ถึงร้อยละ 31.1 ของจำนวนเงินกู้ที่เพิ่มขึ้นในปี 2546)

ตารางที่ 2 ผลการดำเนินงานแยกเป็นรายภูมิภาค ณ ธันวาคม 2546

ภาค	จำนวนสมาชิก				จำนวนสมาชิกที่ได้รับเงินกู้				จำนวนเงินให้กู้			
	ปี 2545 (ราย)	ปี 2546 (ราย)	เปลี่ยนแปลง (ราย)	ร้อยละ	ปี 2545 (ราย)	ปี 2546 (ราย)	เปลี่ยนแปลง (ราย)	ร้อยละ	ปี 2545 (ล้านบาท)	ปี 2546 (ล้านบาท)	เปลี่ยนแปลง (ราย)	ร้อยละ
กรุงเทพและปริมณฑล	112,403	150,828	38,425	18.4	117,395	144,191	26,796	17.9	2,009.69	2,599.02	589.33	14.6
ภาคกลาง	73,052	107,744	34,692	16.6	75,519	95,747	20,228	13.5	1,489.86	2,056.41	566.55	14.1
ภาคเหนือ	67,075	100,165	33,090	15.8	76,830	98,046	21,216	14.2	1,443.49	2,044.84	601.35	14.9
ภาคตะวันออก	52,222	70,036	17,814	8.5	47,044	64,728	17,684	11.8	859.23	1,275.29	416.06	10.3
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	163,011	217,548	54,537	26.1	162,197	201,256	39,059	26.1	3,150.27	4,403.47	1,253.20	31.1
ภาคตะวันตก	36,405	43,283	6,878	3.3	32,879	40,059	7,180	4.8	629.88	811.00	181.12	4.5
ภาคใต้	79,129	102,746	23,617	11.3	79,213	96,691	17,478	11.7	1,540.44	1,960.50	420.06	10.4
รวม	583,297	792,350	209,053	100.0	591,077	740,718	149,641	100.0	11,122.86	15,150.53	4,027.67	100.0

ที่มา : สำนักธนาคารประชาชน ธนาคารออมสิน

หนี้ค้ำชำระของธนาคาร มีแนวโน้มสูงขึ้น

ตั้งแต่เริ่มดำเนินการให้บริการสินเชื่อจนถึงสิ้นปี 2546 ธนาคารได้รับการชำระหนี้เงินต้นคืนจากสมาชิกแล้วรวมเป็น 5,510.84 ล้านบาท มีรายได้จากดอกเบี้ยรับชำระหนี้เงินกู้เป็นเงิน 725.78 ล้านบาท และยังคงมีเงินกู้คงเหลือในมือสมาชิก 5,612.02 ล้านบาท ในจำนวนนี้เป็นสมาชิกที่มีหนี้ค้ำชำระเกิน 3 เดือน จำนวน 35,114 ราย เพิ่มจากปี 2545 ร้อยละ 66.24 คิดเป็นยอดหนี้ค้ำชำระจำนวน 447.16 ล้านบาท เพิ่มจากเมื่อสิ้นปี 2545 จำนวน 232.79 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นมากกว่า 1 เท่าตัว ทำให้สัดส่วนหนี้ค้ำชำระต่อสินเชื่อรวมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 2.1 เป็นร้อยละ 3.06 ของสินเชื่อรวม

ตารางที่ 3 หนี้ค้ำชำระเกิน 3 เดือน ของธนาคารประชาชน

การชำระหนี้คืน	จำนวน		การเปลี่ยนแปลง % 2545 - 2546
	ธันวาคม 2545	ธันวาคม 2546	
1. จำนวนหนี้ค้ำชำระ (ล้านบาท)	214.37	447.16	232.79
2. จำนวนสมาชิกที่ค้ำชำระ (ราย)	21,123	35,114	66.24
3. สัดส่วนหนี้ค้ำชำระ (ร้อยละ)			
● หนี้ค้ำชำระต่อสินเชื่อคงเหลือ	3.8	7.77	n.a.
● หนี้ค้ำชำระต่อสินเชื่อรวม	2.1	3.06	n.a.

ที่มา : สำนักธนาคารประชาชน ธนาคารออมสิน

เมื่อพิจารณาสัดส่วนหนี้ค้ำชำระเกิน 3 เดือนของปี 2545 และปี 2546 ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เนื่องจากปัญหาในการปล่อยสินเชื่อในช่วงปีแรกที่สมาชิกยังไม่เข้าใจหลักเกณฑ์เงื่อนไขของโครงการ ประกอบกับการเร่งปล่อยสินเชื่อในปีแรก ทำให้มีจำนวนผู้กู้ที่มีหลักแหล่งการประกอบอาชีพไม่แน่นอน ผู้ขอ กู้ที่ไม่รู้จักกันมาอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ทำให้ขาดความรับผิดชอบร่วมกัน ประกอบกับธนาคารมีปัญหในการติดตามเร่งรัดหนี้จากผู้ที่เป็นลูกค้ำ ซึ่งหลังจากที่ธนาคารได้ปรับปรุงระบบการติดตามหนี้ในปี 2546 ทำให้ปัญหาหนี้ค้ำชำระในช่วงหลังค่อนข้าง

ข้างคงที่ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก¹

การเข้าถึงบริการยังอยู่ในวงจำกัด

ผลการสำรวจสมาชิกธนาคารประชาชน 76 จังหวัด ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในปี 2547 ที่ผ่านมา พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่ร้อยละ 85 ขึ้นไป เป็นลูกค้ำเดิมของธนาคารออมสิน และมีอายุการเป็นสมาชิกโครงการมากกว่าปีขึ้นไปถึง ร้อยละ 77 แสดงถึงการที่สมาชิกส่วนใหญ่จะใช้บริการเงินกู้ขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง โดยมีผู้ที่เพิ่งเริ่มเป็นสมาชิกในปีแรกเพียงประมาณ ร้อยละ 20 ทั้งนี้ สาเหตุประการหนึ่งมาจากลักษณะของสินเชื่อโครงการที่มีลักษณะเป็น

ทุนหมุนเวียนการดำเนินกิจการ ที่สมาชิก กู้ไปใช้อย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นสมาชิกเดิม ประกอบกับธนาคารเข้มงวดในการรับสมาชิกใหม่มากขึ้นเพื่อป้องกันความเสี่ยงในการติดตามสินเชื่อ

ตารางที่ 4 การนำรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการประกอบอาชีพไปใช้

การนำรายได้ที่เพิ่มขึ้นไปใช้	จำนวน	สัดส่วน(%)
1. ชำระหนี้ในระบบ	84	7.76
2. ลงทุนในธุรกิจใหม่	128	11.82
3. ใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน	303	27.98
4. ลงทุนในกิจการเดิม	355	32.78
5. ฝากออม	173	15.97
6. อื่นๆ	40	3.69

ที่มา สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สศช.

สมาชิกมีความพอใจที่ได้เข้าร่วมโครงการ

สมาชิกส่วนใหญ่มีรายได้และผลกำไรจากการประกอบกิจการเพิ่มขึ้นน้อยกว่าในปีที่แล้วเล็กน้อย แต่มีผลช่วยในการจ้างงานที่สูงกว่าในปีที่แล้ว โดย จากแบบสอบถามสมาชิกโครงการ พบว่ากว่า 2 ใน 3 หรือร้อยละ 76.2 ของจำนวนสมาชิกมีผลการประกอบกิจการที่ดีขึ้น มีเพียงร้อยละ 6.1 ที่ผลการประกอบกิจการแย่งลงกว่าเดิม ส่วนรายได้จากการประกอบกิจการของสมาชิกที่เข้าร่วมในโครงการเทียบกับช่วงก่อนหน้าปรากฏว่าสมาชิกที่มีรายได้ดีกว่าเดิมร้อยละ 74.1 และมีเพียงร้อยละ 7.5 ที่รายได้ลดลงกว่าเดิม

รายได้ที่เพิ่มขึ้นของสมาชิกจะเป็นเงินทุนหมุนเวียนและลงทุนในกิจการเดิมเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 32.8) รองลงมาเป็นการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และเก็บออมไว้ร้อยละ 27.9 และ 16.0 ตามลำดับ อีกร้อยละ 11.8 ใช้เพื่อการลงทุนประกอบอาชีพในธุรกิจใหม่ๆ ทั้งนี้มีสมาชิกร้อยละ 7.76 ที่นำรายได้ที่เพิ่มขึ้นไปชำระหนี้ในระบบ ส่วนการสำรวจต้นทุนรายจ่าย พบว่า สมาชิก ส่วนใหญ่ร้อยละ 70 มีรายจ่ายที่เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีที่แล้ว แต่สมาชิกส่วนใหญ่ยังคงมีผลกำไรจากการประกอบกิจการร้อยละ 72.8 นอกจากนี้โครงการมีส่วนช่วยกระตุ้นการจ้างงานในครัวเรือนเพิ่มขึ้นมากกว่าปีก่อนถึงร้อยละ 41.3 มากกว่าการสำรวจในปีที่แล้วซึ่งเพิ่มขึ้น ร้อยละ

¹ ในช่วงสิ้นไตรมาสแรกของปี 2547 (31 มีนาคม) หนี้ค้ำชำระเพิ่มจำนวนขึ้นจาก 447.2 ล้านบาท เมื่อสิ้นไตรมาส 4 ปี 2546 เป็น 577.9 ล้านบาท ทำให้หนี้ค้ำชำระต่อสินเชื่อรวมเป็นร้อยละ 3.46

22.1 หรือเพิ่มขึ้นเกือบ 2 เท่า

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าเมื่อจำแนกผลกระทบต่อผลการประกอบการ รายได้ การออมตามระดับรายได้ของกลุ่มสมาชิกแล้ว พบว่ากลุ่มสมาชิกที่มีรายได้น้อย(ต่ำกว่า 5 พันบาท) จะเป็นกลุ่มที่ได้รับประโยชน์จากโครงการน้อยกว่ากลุ่มที่มีรายได้สูง โดยเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนผู้ที่ได้ผลกำไรและรายได้จากการประกอบกรดีขึ้นน้อยกว่ากลุ่มรายได้อื่น แสดงถึงผลกระทบจากประโยชน์ที่ได้ของโครงการแตกต่างกันในกลุ่มสมาชิกที่มีฐานะและรายได้ที่ไม่เหมือนกัน

ในด้านความพึงพอใจต่อโครงการ พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด และพึงพอใจมากที่สุดเท่ากับร้อยละ 37.7 และร้อยละ 46.8 ตามลำดับ โดยเรื่องการให้คำแนะนำในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมมีความพึงพอใจร้อยละ 68.2 ช่วยให้มีโอกาสออมมากขึ้นร้อยละ 87.3 ช่วยให้เงินไปลงทุนเพิ่มถึงร้อยละ 94.9 ขณะที่สมาชิกร้อยละ 85.2 ตอบว่าโครงการธนาคารประชาชนมีส่วนช่วยทำให้การพึ่งพาเงินนอกระบบลดลงถึง ร้อยละ 85.2 มากกว่าการสำรวจครั้งก่อนที่การพึ่งพาเงินนอกระบบลดลงร้อยละ 68. อย่างไรก็ตามมีผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 8 ที่ตอบว่าพึ่งพาเงินนอกระบบมากขึ้น ขณะที่ปีที่แล้วมีร้อยละ 4.5 ที่ตอบว่า พึ่งพาเงินนอกระบบมากขึ้น

ตารางที่ 5 ความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อโครงการธนาคารประชาชน

ระดับ	การให้คำแนะนำ		การนำเงินไปลงทุน		การมีเงินออม	
	จำนวน	สัดส่วน(%)	จำนวน	สัดส่วน(%)	จำนวน	สัดส่วน(%)
มากขึ้น	361	68.20	503	94.90	462	87.30
เท่าเดิม	105	19.80	3	0.60	5	0.90
ลดลง	63	11.90	24	4.50	62	11.70
รวม	529	100	530	100	529	100

ที่มา : สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สศช.

ภาวะหนี้สินนอกระบบลดลง

เมื่อสอบถามเกี่ยวกับภาวะหนี้สินทรัพย์สินของสมาชิกโครงการ พบว่าร้อยละ 49.4 ของผู้ตอบแบบสอบถามมีหนี้สินที่ลดลง ขณะที่การสำรวจในปีก่อนพบว่าร้อยละ 45.9 มีหนี้สินเพิ่มขึ้น และร้อยละ 62.4 ของผู้ตอบแบบสอบถามมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น ส่วนผลกระทบต่อเงินออมของสมาชิก ส่วนใหญ่ร้อยละ 58.1

มีเงินออมเพิ่มขึ้น ร้อยละ 33.2 และ ร้อยละ 8.6 มีเงินออมเท่าเดิมและลดลงตามลำดับ ซึ่งใกล้เคียงกับผลสำรวจในปีที่แล้ว สำหรับในด้านการจ้างงานนอกครัวเรือน การสำรวจพบว่าการจ้างงานนอกครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 28 ขณะที่ปีที่แล้วมีผลให้การจ้างงานเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.6 เท่านั้น

ตารางที่ 6 หนี้สิน ทรัพย์สินรวมของประชาชนหลังจากเข้าร่วมโครงการ

การเปลี่ยนแปลง	หนี้สิน		ทรัพย์สิน		เงินออม		การจ้างงาน		ทักษะการประกอบการ	
	จำนวน (ราย)	สัดส่วน (%)	จำนวน (ราย)	สัดส่วน (%)						
เพิ่มขึ้น	135	26.10	325	62.40	305	58.10	121	28.00	380	74.10
เท่าเดิม	127	24.50	173	33.20	175	33.30	244	56.50	129	25.10
ลดลง	256	49.40	23	4.40	45	8.60	67	15.50	4	0.80
รวม	518	100	521	100	525	100	432	100	513	100

ที่มา : สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สศช.

การปรับปรุงการดำเนินงานตามข้อเสนอของ สศช. ในปี 2545

● การปรับวิธีคิดอัตราดอกเบี้ย สศช. ได้ให้ข้อเสนอแนะในการติดตามประเมินผลปีที่ผ่านมา ธนาคารฯ ควรพิจารณาปรับวิธีการคิดดอกเบี้ยแบบคงที่มาเป็นวิธีการคิดดอกเบี้ยตามเงินต้นคงเหลือ เพื่อเป็นการให้ประโยชน์แก่สมาชิกมากขึ้น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากโครงการธนาคารประชาชนเป็นการปล่อยกู้แก่รายย่อยซึ่งทำให้ต้องมีรายจ่ายการดำเนินงาน (Operating Cost) สูงกว่าสินเชื่อทั่วไปในระบบธนาคารเพราะมีความเสี่ยงที่สูงกว่า จึงยังไม่ได้ทำการปรับลดอัตราดอกเบี้ยในปี 2546 โดยตรง แต่จะใช้การให้สิ่งจูงใจแก่ลูกค้าชั้นดีที่มีผลการชำระเงินกู้ตรงตามกำหนด เช่น เงินตอบแทนพร้อมโล่หรือรางวัล เป็นต้น²

● การให้บริการด้านการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพยังมีไม่มากนัก การฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และเพิ่มทักษะในวิชาชีพต่าง ๆ แก่ผู้ประกอบการรายย่อยที่เป็นสมาชิกโครงการ ไม่อยู่ในความรับผิดชอบโดยตรงของธนาคารส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานทางอ้อม โดยเป็นการประสานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบมาเผยแพร่แก่สมาชิก ซึ่งในระยะเวลาที่ผ่านมา ธนาคารได้จัดทำคู่มือประกอบอาชีพต่างๆ เผยแพร่ให้สมาชิกศึกษาเป็นแนวทาง และจัดการอบรมสมาชิกประจำปีเพื่อแนะแนวทางการประกอบอาชีพ ตลอดจนสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี และกระบวนการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความพร้อมในการประกอบอาชีพ

บทสรุป

การดำเนินงานในช่วงปี 2546 พบว่า โครงการธนาคารประชาชนบรรลุวัตถุประสงค์ในการลดปัญหาเงินกู้ยืมในระบบที่ประชาชนเสียดอกเบี้ยในอัตราสูงได้ ช่วยแก้ปัญหาการเข้าไม่ถึงสินเชื่อเงินทุนในระบบของประชาชนได้อย่างต่อเนื่อง โดยประชาชนสามารถนำเงินกู้ไปประกอบอาชีพโดยภาระดอกเบี้ยที่เคยจ่ายให้เงินกู้ยืมระบบลดลงมาก มีเงินทุนหมุนเวียนเพิ่มขึ้นทำให้ธุรกิจมีความคล่องตัวดีขึ้น ช่วยให้สมาชิกส่วนใหญ่มีรายได้และผลกำไรจากการประกอบการเพิ่มขึ้นที่แม้จะน้อยกว่าในปีที่แล้วเล็กน้อย แต่สมาชิกส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในโครงการธนาคารประชาชนโดย มีความพึงพอใจมากที่สุด และพึงพอใจมากเท่ากับร้อยละ 37.7 และร้อยละ 46.8 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของโครงการในระยะต่อไปอาจมีข้อจำกัดจากการขยายตัวของแหล่งสินเชื่ออื่น เช่น กองทุนหมู่บ้านที่กู้ด้วยอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าและเงื่อนไขการชำระคืนดีกว่า

นอกจากนี้ฐานสมาชิกเดิมที่มีอยู่ค่อนข้างมากยังเป็นต้นทุนค่าใช้จ่ายในการกำกับดูแลสูง ทำให้โอกาสการหาสมาชิกใหม่ทำได้ยากมากขึ้น การให้ความสำคัญกับการให้กู้ในลักษณะกลุ่มที่มีหน่วยงานรับผิดชอบผู้ดูแลที่เป็นระบบ จะช่วยทำให้การดำเนินงานระยะต่อไปง่ายขึ้น

ปัญหานี้ค้างชำระที่เริ่มสูงขึ้น ทำให้ธนาคารต้องเพิ่มการกลั่นกรองลูกค้าและการติดตามลูกค้าอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนต้องเร่งการประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการในหมู่ประชาชนอย่างถูกต้องและให้ความสำคัญในการบริการลูกค้ามากขึ้น นอกจากนี้ ธนาคารควรให้ความสนใจในการติดตามสถานการณ์ความเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจทั้งในระดับพื้นที่และระดับประเทศ และมีมาตรการรองรับความเสี่ยงเพื่อลดปัญหาจากภาวะผันผวนที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการคือผลกระทบต่อสมาชิก

² ปัจจุบันธนาคารออมสินกำลังอยู่ระหว่างจัดทำระเบียบเพื่อลดอัตราดอกเบี้ยให้เหลือร้อยละ 0.75 ต่อเดือนสำหรับลูกค้าชั้นดี พร้อมทั้งกำหนดค่าตอบแทนสำหรับหน่วยงานที่ทำหน้าที่เก็บเงินจากสมาชิกให้ธนาคารออมสินในกรณีที่เงินกู้ค้างชำระประชาชนแบบกลุ่มจำนวนร้อยละ 1 ของวงเงินที่จัดเก็บให้

โครงการในแต่ละกลุ่ม รายได้แตกต่างกัน คือผู้มีรายได้น้อยจะได้รับประโยชน์จากโครงการน้อยกว่ากลุ่มผู้มีรายได้สูงหรือผู้ประกอบการอาชีพ SME เนื่องจากแม้ว่าภาระดอกเบี้ยของโครงการที่ถูกกว่าตลาดเงินกู้ในระบบ จะช่วยลดต้นทุนค่าใช้จ่ายได้มาก แต่ในด้านการประกอบอาชีพยังมีปัจจัยในการประกอบอาชีพอื่นที่ต้องพิจารณาไปพร้อมกันนอกเหนือจากการมีเงินทุนหรือโอกาสในการเข้าถึง

เงินทุน เช่นความสามารถในการบริหารจัดการ การรู้ข่าวสารและช่องทางการติดต่อทางการตลาด ซึ่งผู้มีประสบการณ์และช่องทางการตลาดสูงกว่า จะเป็นผู้ได้ประโยชน์สูงสุดจากการมีโอกาสนำเงินทุนไปใช้

ขณะที่ลูกค้ารายย่อยที่มีรายได้น้อยและผู้ด้อยโอกาส แม้จะเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ควรช่วยเหลือแต่ขาดประสบการณ์จะได้ประโยชน์น้อย และ

หากเป็นผู้ที่ไม่มีวินัยในการใช้จ่ายที่แน่นอน เห็นเป็นช่องทางได้เงินโดยง่าย จะทำให้กลายเป็นการสร้างปัญหาหนี้สินสะสมเพิ่มขึ้นในระดับรากหญ้า ซึ่งรัฐควรมีมาตรการเสริมอื่นๆเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการบริหารเงินและการทำธุรกิจ รวมทั้งการสร้างวินัยทางการเงินแก่ประชาชน เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพในระดับที่สูงขึ้น

◆◆◆◆

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เกิดขึ้นจากนโยบายของรัฐที่ต้องการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในชนบท เพื่อสร้างรายได้ ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก และสนับสนุนขบวนการพัฒนาท้องถิ่น โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมด้วยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ สามารถจำหน่ายสู่ตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2544-2546)

โครงการนี้ได้สร้างกระแสความนิยมต่อสินค้าชุมชน ที่เกิดจากภูมิปัญญาไทยจนสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในระดับท้องถิ่นอย่างมากมาย โดยในระยะ 2 ปีแรก พ.ศ. 2544-2545 การดำเนินโครงการฯ ได้ใช้งบประมาณปกติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมหลัก 2 กิจกรรม คือ การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ และขึ้นบัญชีผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (นตผ.) ดีเด่น

สำหรับปี 2546 โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ได้มีการพัฒนานโยบาย โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เข้าสู่ระบบสากลทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้วยการคัดสรรสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของจังหวัด ภาค และประเทศ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนในระดับฐานรากมีโอกาสในการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานเพื่อสามารถส่งออกได้ รวมทั้งมีการเชื่อมโยงมาตรฐานสินค้าจากระดับภูมิภาคสู่สากล (Local Link Global Reach)

การคัดสรรจะนำมากำหนดระดับสินค้าออกเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่ 1-5 ดาว โดยการคัดสรรจะพิจารณาถึงความต้องการของตลาดเป็นหลัก นอกจากนั้น ได้มีการจัดระบบและแนวคิดการพัฒนาโครงการหนึ่งตำบลฯใหม่หมด โดยบูรณาการการทำงานร่วมกันของ 4 กระทรวงหลักที่รับผิดชอบ คือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงอุตสาหกรรม พร้อมทั้งแยกแยะหน้าที่ของแต่ละกระทรวงให้ชัดเจน เพื่อมิให้เกิดปัญหาการทำงานซ้ำซ้อนกัน

ทั้งนี้ ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินโครงการรวม 4 ด้าน คือ 1) เสริมสร้างศักยภาพและยกระดับกระบวนการผลิตมาตรฐานและคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน 2) สนับสนุนและส่งเสริมด้านการตลาดเพื่อเพิ่มโอกาสและช่องทางในการเข้าถึงผู้บริโภคและกลุ่มเป้าหมายอย่างเป็นระบบ 3) สนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้เชื่อมต่อกับการ

เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างเป็นระบบและยั่งยืน 4) เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

“

ฐานข้อมูลสินค้า
หนึ่งตำบลจะถูกนำไป
บันทึกไว้ในเว็บไซต์
ไทยตำบล ดอก คอม
เพื่อการเผยแพร่
ประชาสัมพันธ์ และเพิ่ม
ช่องทางการตลาด

”

ความก้าวหน้า 3 ปีของการดำเนินโครงการ

การดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในระยะเวลา 2 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2544-2545) สามารถทำรายได้จากการจำหน่ายรวมมูลค่า 19,027 ล้านบาท สำหรับยอดจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลฯ ทั่วประเทศ ในปี 2546 มีมูลค่าเพิ่มขึ้นเป็น 33,000 ล้านบาท สูงกว่าประมาณการที่ตั้งไว้ 20,000 ล้านบาท โดยมีความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการ ดังนี้

● ขึ้นทะเบียนและจัดทำฐานข้อมูลสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย

ในปี 2546 ภาครัฐได้เน้นการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนเข้าสู่ระบบสากลทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยดำเนินการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย (OTOP Product Champion) ทั่วประเทศ และทำการขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์ที่เข้าร่วมการคัดสรร ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าว กระทรวงมหาดไทยได้นำมาจัดทำฐานข้อมูลของสินค้าหนึ่งตำบลฯ ตั้งแต่ระดับ 1-5 ดาว เพื่อใช้ในการวางแผนการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลฯ รวมทั้งผู้ว่าราชการจังหวัด CEO ทุกจังหวัด และกลุ่มจังหวัด จะได้ใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลข้างต้น เพื่อส่งเสริมและพัฒนาสินค้าหนึ่งตำบลฯ ในจังหวัดของตนเองด้วย

สินค้าที่เข้ากระบวนการคัดสรรในปี 2546 มีทั้งสิ้น 16,808 ผลิตภัณฑ์ โดยฐานข้อมูลสินค้าหนึ่งตำบลฯจะถูกนำไปบันทึกไว้ในเว็บไซต์ ไทยตำบล ดอก คอม เพื่อการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และเพิ่มช่องทางการตลาด นอกจากนี้ ได้มีการเชื่อมโยงเครือข่ายของผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลฯ และกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่างๆ เพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างผู้ผลิตสินค้าการเพิ่มกำลังการผลิตโดยการร่วมมือซึ่งกันและกัน ซึ่งจะช่วยให้การวางแผนสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐตรงกับปัญหาและความต้องการของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลฯ แต่ละประเภทมากขึ้น

● พัฒนาคุณภาพและจัดทำมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ได้เริ่มดำเนินการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และดำเนินการรับรองและตรวจติดตามผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลฯ ในปี 2546 ไปแล้วทั้งสิ้น 760 ราย โดยผู้ผลิตในโครงการหนึ่งตำบลฯ ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ผลิตในโครงการฯ ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีคุณภาพเป็นที่เชื่อถือของผู้บริโภค อีกทั้งเป็นการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์เพื่อยกระดับให้มีการปรับปรุงการผลิตให้ดียิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจชุมชน และยังเป็นการส่งเสริมการตลาดให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับและเพิ่มความเชื่อถือของผู้ซื้อในประเทศและต่างประเทศ

นอกจากนี้ กรมทรัพย์สินทางปัญญาได้ดำเนินการส่งเสริมคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาและภูมิปัญญาไทย โดยการจัดสัมมนาและอบรมอาสาพิทักษ์ภูมิปัญญาไทย พร้อมทั้งให้บริการจดทะเบียนเคลื่อนที่ ส่งผลให้มีผู้ยื่นคำขอแจ้งข้อมูลและจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาจำนวน 153 ราย ขอรับหนังสือรับรองจดแจ้งข้อมูลทรัพย์สินทางปัญญาจำนวน 176 ราย รับแจ้งข้อมูลลับทางการค้า 129 เรื่อง และผู้ขอรับทุนสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาจำนวน 30 ราย

● สนับสนุนแหล่งทุนให้กับผู้ผลิตในโครงการหนึ่งตำบลฯ

รัฐจัดตั้งศูนย์ประสานงานแหล่งทุนวิสาหกิจชุมชนเป็นศูนย์กลางข้อมูลแหล่งทุน

ซึ่งขณะนี้ได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลของกลุ่มผู้ประกอบการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพในการผลิตได้แล้วรวม 225 ราย โดยขึ้นต้นได้รวบรวมรายชื่อกลุ่มอาชีพที่มีศักยภาพจังหวัดละ 3 กลุ่ม จาก 75 จังหวัดทั่วประเทศ เพื่อจะได้ทราบถึงความต้องการที่จะได้รับการสนับสนุนในด้านต่างๆของกลุ่มอาชีพ เพื่อให้การสนับสนุนต่อไป นอกจากนั้น

ศูนย์ฯ จะให้ข้อมูลด้านแหล่งเงินทุนวิสาหกิจชุมชนด้วย ซึ่งปัจจุบันยังอยู่ในขั้นเริ่มดำเนินการ

● ขยายตลาดภายในประเทศ

การคัดสรรสุดยอดผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลฯ ในปี 2546 ได้รับการขยายผลในด้านการตลาดของภาครัฐ ได้แก่ การจัดงานแสดงและจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลฯ ทั้ง 4 ภาค การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ 3-5 ดาวไปจัดแสดงและจำหน่ายในงาน APEC ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพที่จังหวัดเชียงใหม่ ภูเก็ต และกรุงเทพมหานคร การจัดงานมหกรรมสุดยอด OTOP ไทย ณ ศูนย์แสดงสินค้าอิมแพ็ค เมืองทองธานี การจัดงานเมืองแห่งภูมิปัญญาไทย (OTOP CITY) ณ ศูนย์แสดงสินค้าอิมแพ็ค เมืองทองธานี อีกทั้งจังหวัดต่างๆ และกรุงเทพมหานครได้สนับสนุนให้มีการนำสินค้าหนึ่งตำบลฯ ที่ผ่านการคัดสรรไปแสดงและจำหน่ายในกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ยังมีความร่วมมือกับภาคเอกชน โดยเฉพาะห้างสรรพสินค้าต่างๆ ในการจัดพื้นที่เพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลฯ การติดต่อนำสินค้าของกลุ่มหนึ่งตำบลฯ ไปจำหน่ายตามสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง ซูเปอร์มาร์เก็ต

สหกรณ์ การร่วมงานประจำปีและงานเทศกาลต่างๆ การจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลฯ และการพัฒนาผ่านตลาด E-Commerce ของกลุ่มผู้ผลิตในจังหวัดต่างๆ

● ขยายตลาดต่างประเทศ

การขยายโอกาสของสินค้าหนึ่งตำบลฯ ในตลาดสากล กระทรวงพาณิชย์ได้ดำเนินการจัดงานแสดงสินค้านานาชาติภายในประเทศเกี่ยวกับสินค้าอาหารสำเร็จรูป เสื้อผ้า/สิ่งทอ เครื่องหนัง ของขวัญ เครื่องประดับและอัญมณี เครื่องสำอาง เครื่องจักร อุปกรณ์เกี่ยวกับการตัดเย็บ ฯลฯ ณ ศูนย์นิทรรศการกรมส่งเสริมการค้าส่งออก ศูนย์การประชุมไบเทค และศูนย์แสดงสินค้าอิมแพ็ค เมืองทองธานี ตลอดจนนำกลุ่มผู้ผลิตและผู้ประกอบการเข้าร่วมงานแสดงสินค้าในต่างประเทศ อีกทั้งเชิญคณะผู้แทนการค้าจากต่างประเทศมาร่วมงานแสดงสินค้าเครื่องหนังและงานแฟชั่นในประเทศไทย เป็นต้น

นอกจากนี้ ได้มีการส่งเสริมและพัฒนาตลาดสู่ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ในระดับจังหวัด ซึ่งเริ่มมีการซื้อขายสินค้าหนึ่งตำบลฯ ผ่านเว็บไซต์ในบางจังหวัดแล้ว รวมทั้งพัฒนาและเพิ่มพูนความรู้โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่เจ้าหน้าที่และกลุ่มผู้ผลิต/ผู้ประกอบการในด้านต่างๆ และการนำเยี่ยมชมการแสดงสินค้าของภาครัฐและเอกชน ตลอดจนการส่งเสริมให้มีการใช้สิทธิ GSP ในการส่งออกสินค้าหนึ่งตำบลฯ

มากที่สุด เนื่องจากสินค้าหนึ่งตำบลฯ อยู่ในกลุ่มสินค้าที่สามารถใช้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร

ผลการประเมินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

จากการประมวลผลภาคสนามใน 4 จังหวัด คือ สงขลา อ่างทอง อุทัยธานี และ นครราชสีมา และรายงานผลการสำรวจการดำเนินโครงการนโยบายเศรษฐกิจจากหญ้าของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติว่าจ้างให้ดำเนินการในปี 2546 ผลการประเมินโครงการสรุปได้ ดังนี้

1. ผู้เข้าร่วมโครงการ เกือบร้อยละ 60 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และกว่าร้อยละ 80 เป็นสตรี

ผลการสำรวจกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 ตัวอย่างทั่วประเทศ พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการโดยรวมร้อยละ 81 เป็นสตรี และมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ยร้อยละ 4.1 ผู้เข้าร่วมโครงการร้อยละ 35 มีอาชีพหลัก ได้แก่ หัตถกรรม รับจ้าง ทอผ้า จักสาน ทำตุ๊กตา แปรรูปสมุนไพร อีกร้อยละ 30 มีอาชีพทำการเกษตรได้แก่ ทำนา ทำสวน ปศุสัตว์ และร้อยละ 22 มีอาชีพค้าขาย ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 1 มีอาชีพรับจ้างก่อสร้าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 58.2 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า รองลงมาร้อยละ 18.4 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. และร้อยละ 8.2, 8.2 และ 6.1 จบการศึกษาระดับอนุปริญญา ปริญญาตรี และมัธยมศึกษาตอนต้น ตามลำดับ ที่เหลืออีกร้อยละ 1 จบการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี

2. ผลิตภัณฑ์เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นถึงร้อยละ 66 ลักษณะการผลิตส่วนใหญ่ร้อยละ 75 รวมตัวเป็นกลุ่ม และใช้วัตถุดิบในการผลิตจากท้องถิ่นกว่าร้อยละ 60

ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลฯเกิดขึ้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นถึงร้อยละ 66 รองลงมาเป็นการนำภูมิปัญญาจากท้องถิ่นอื่นมาปรับปรุง ดัดแปลงแล้วผลิตเป็นสินค้าร้อยละ 25 ที่เหลือร้อยละ 9 มาจากการคิดค้นเอง การผลิตตามคำสั่งซื้อ การลอกเลียนแบบ เป็นต้น

รูปแบบการผลิตสินค้าหนึ่งตำบลฯ จะมี 5 แบบ คือ 1) ผลิตรวมกันเป็นกลุ่มร้อยละ 75 2) สมาชิกผลิตเอง-จำหน่ายเองร้อยละ 11 3) วัตถุดิบจากกลุ่มไปทำการผลิตร้อยละ 8 4) ต่างคนต่างผลิตแล้วนำมาขายรวมกันร้อยละ 4 และ 5) ผลิตสินค้ามาขายให้กลุ่มนำไปจำหน่ายต่อร้อยละ 2 โดยทุกรูปแบบจะมีวิธีการแบ่งผลประโยชน์คล้ายๆ กัน คือ สมาชิกกลุ่มจะรับเป็นค่าจ้างแรงงานในการผลิต รับเป็นเงินปันผล และรับในรูปแบบอื่น แต่ลักษณะการแบ่งผลประโยชน์ในรูปแบบค่าจ้างแรงงานจะเป็นวิธีที่นิยมใช้กันมากที่สุด และวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ส่วนใหญ่ร้อยละ 63.5 เป็นการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาใช้ในการผลิตที่เหลืออีกร้อยละ 36.5 ใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่นอื่นมาทำการผลิต

3. ผลิตภัณฑ์กว่าร้อยละ 90 ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน ขณะที่การส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ กว่าร้อยละ 80 เป็นการตลาดผ่านการจัดงานแสดงสินค้า และการอบรมด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลฯ กว่าร้อยละ 90 ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ใดๆ ขณะที่การสนับสนุนส่งเสริมจากภาครัฐ ส่วนใหญ่จะเป็นการขายตลาด

ผ่านการจัดงานแสดงสินค้า และการอบรมด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ รองลงมาคือ การถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การอบรมความรู้ด้านการบริหารจัดการ และการสนับสนุนด้านแหล่งวัตถุดิบราคาถูก และจากการสำรวจภาคสนามของสศช. ใน 4 จังหวัด คือ สงขลา ช่างทอง อุทัยธานี และนครราชสีมา พบว่า ทั้ง 4 จังหวัดได้รับมาตรฐานต่างๆ แล้ว รวม 325 ผลิตภัณฑ์ และสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์ได้ดำเนินการรับรองมาตรฐาน มผช. ให้แก่กลุ่มผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายแล้วรวม 760 ราย ทั่วประเทศ

4. ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้ รายจ่าย และเงินออมของครอบครัวเพิ่มขึ้นจากปี 2545 ขณะที่หนี้สินของครัวเรือนลดลงจากเดิม

ผลการประเมินพบว่า โครงการหนึ่งตำบลช่วยให้เศรษฐกิจของครัวเรือนในปี 2546 ดีขึ้น ครัวเรือนมีการจัดสรรรายได้เป็น 2 ส่วน คือ รายจ่ายร้อยละ 62.8 และเก็บเป็นเงินออมร้อยละ 37.2 การใช้จ่ายจะใช้ใน 3 ส่วน คือ การบริโภคสินค้าจำเป็น และสินค้าไม่จำเป็นร้อยละ 52.1 นำไปชำระคืนเงินกู้ร้อยละ 9.3 และที่เหลือร้อยละ 38.6 ใช้ในการผลิตได้แก่ เงินทุนหมุนเวียนร้อยละ 56.0 ซื้อเครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์การผลิตร้อยละ 18 ใช้เป็นค่าก่อสร้างร้อยละ 17.8 และที่เหลือร้อยละ 8.2 ใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ค่าจ้างแรงงาน

จากผลการประเมินกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 ตัวอย่างทั่วประเทศ พบว่า รายได้ รายจ่าย และเงินออมของครัวเรือนในปี 2546 เพิ่มขึ้น ส่วนหนี้สินลดลง ดังนี้

- รายได้ครัวเรือน เพิ่มขึ้นร้อยละ 11.9
- เงินออม เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.1
- รายจ่ายครัวเรือน เพิ่มขึ้นร้อยละ 18.6
- หนี้สิน ลดลงร้อยละ 24.4

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

หน่วย : บาท

ด้าน	2545	2546	อัตราเพิ่ม-ลด (%)
รายได้	365,063	408,386	11.9
รายจ่าย	216,157	256,318	18.6
เงินออม	148,905	152,068	2.1
หนี้สิน	92,950	70,276	-24.4

ผลสำเร็จของโครงการหนึ่งตำบล ในการสร้างงาน สร้างรายได้แก่ชุมชน ได้สร้างความต่อเนื่องทางเศรษฐกิจแก่ท้องถิ่น เพราะการผลิตสินค้าหนึ่งตำบล มีการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งการผลิตสินค้าหนึ่งตำบล มีการใช้แรงงานทั้งแรงงานในครอบครัวและแรงงานรับจ้าง ทำให้มีการจ้างงานในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นตามมา

5. ชุมชนเกือบร้อยละ 90 มีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น สามารถพึ่งพาตนเอง ใกล้เคียงดูแลกันและช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในชุมชน อีกทั้งชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น

การที่สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น และสมาชิกบางคนสามารถยึดงานที่ทำในโครงการหนึ่งตำบล เป็นอาชีพหลักสามารถทำการผลิตได้ตลอดปี อีกทั้งไม่ต้องอพยพไป

ทำงานต่างถิ่นส่งผลให้ครอบครัวมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น ครอบครัวมีความอบอุ่นได้อยู่ใกล้ชิดกัน ชุมชนมีความเอื้ออาทรกันมากขึ้น ปัญหาเสพติดภายในชุมชนลดลง/บางแห่งหมดปัญหาเรื่องยาเสพติด เนื่องจากกลุ่มหนึ่งตำบล ที่ทำการผลิตสินค้า ส่วนใหญ่ มักจ้างแรงงานเพิ่มเติมจากครอบครัวของสมาชิกให้ช่วยทำการผลิต ส่งผลให้สมาชิกในชุมชนมีงานทำตลอดปี จึงไม่มีเวลาไปข้องเกี่ยวกับยาเสพติด นอกจากนั้น ยังเพิ่มความสามารถในการพึ่งตนเองและการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งชุมชนประมาณร้อยละ 90 มีความเข้มแข็ง มีการดูแลเกื้อกูลกันและช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในชุมชนเพิ่มขึ้น คนในชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น อีกทั้งคนในชุมชนกลับมาทำงานในท้องถิ่นถึงร้อยละ 40.4 ซึ่งช่วยเสริมสร้างความอบอุ่นในครอบครัว และช่วยลดปัญหาเสพติดในชุมชนลงได้ถึงร้อยละ 59.8

ผลกระทบทางสังคม

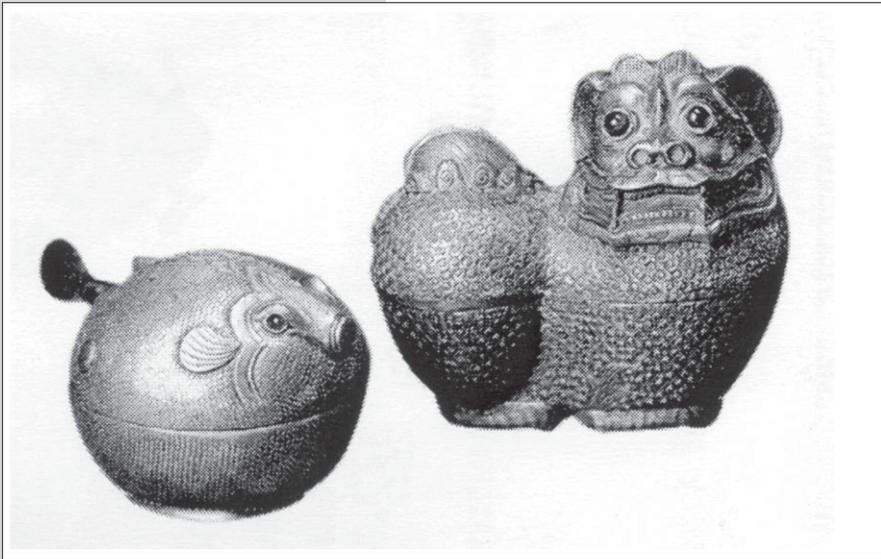
หน่วย : ร้อยละ

ด้าน	เพิ่มขึ้น	คงเดิม	ลดลง	รวม
ความเข้มแข็งของชุมชน	89.0	11.0	0.0	100.0
ความสามารถในการพึ่งตนเอง	89.0	10.0	1.0	100.0
การเกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในชุมชน	88.0	12.0	0.0	100.0
คนในชุมชนกลับสู่ท้องถิ่น	40.4	57.6	2.0	100.0
คนในชุมชนยังคงออกไปหางานทำต่างถิ่น	12.0	79.0	9.0	100.0
การมีส่วนร่วมของชุมชน	88.0	12.0	0.0	100.0
ปัญหาเสพติด	1.0	39.2	59.8	100.0
อื่นๆ เช่น เงินปันผล	20.0	60.0	20.0	100.0
เฉลี่ย	53.4	35.1	11.5	100.0

บทสรุป

การติดตามและประเมินผลโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในปี 2545 พบว่าโครงการนี้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ครบทุกตำบล ผลิตภัณฑ์เกิดจากการใช้ภูมิปัญญาและวัตถุดิบในท้องถิ่น แต่กระบวนการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ของแต่ละจังหวัดไม่มีความชัดเจน นอกจากนี้ โครงการมีส่วนสำคัญช่วยให้สมาชิกในโครงการมีอาชีพและมีรายได้เพิ่มขึ้น ตลอดจนสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนจากการรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพและการมีเครือข่าย และในปี 2546 พบว่า โครงการมีการกำหนดหลักเกณฑ์การคัดสรรผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นเกณฑ์เดียวกันทั่วประเทศ พร้อมทั้งขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์ที่เข้าร่วมการคัดสรร และนำมาจัดทำฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลฯ เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาด และวางแผนงานในการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนผลิตภัณฑ์ รวมทั้งมีการเชื่อมโยงมาตรฐานสินค้าจากระดับภูมิภาคสู่สากล อีกทั้งช่วยสนับสนุนกลุ่ม/ชุมชนในท้องถิ่น ผลิตสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้วัตถุดิบภายในประเทศเป็นหลัก พร้อมทั้งเสริมสร้างความรู้ด้านการผลิตและการบริหารจัดการให้กับผู้ผลิต สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยภาครัฐให้การสนับสนุนในทุกๆด้าน

ดังนั้นเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของโครงการหนึ่งตำบลฯ จึงควรมีแนวทางดำเนินการต่อไป ดังนี้

- ควรปรับปรุงเกณฑ์การคัดสรรสุดยอดผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลฯ เหลือเพียงระดับเดียว รวมทั้งปรับปรุงมาตรการการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนของภาครัฐแก่กลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เหมาะสมตามศักยภาพของผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ในกลุ่ม 1-2 ดาว

- รัฐควรมีมาตรการสนับสนุนทางด้านภาษี รวมทั้งช่วยเหลือผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลฯ ในการเข้าถึงแหล่งทุน โดยผู้ร่วมโครงการที่อยู่ในระยะเริ่มต้น ยังไม่มีศักยภาพเพียงพอ รัฐต้องมีมาตรการช่วยเหลือและสนับสนุนทางด้านภาษีที่เหมาะสม รวมถึงจัดหาแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำแก่ผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลฯ

- ภาครัฐต้องประชาสัมพันธ์การคัดสรรผลิตภัณฑ์ การจัดฝึกอบรมด้านต่างๆ ให้กว้างขวาง และสนับสนุนให้กลุ่มผลิตภัณฑ์เดียวกันรวมตัวกัน เพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรองราคาวัตถุดิบ การกำหนดราคารับซื้อผลิตภัณฑ์ของตน เป็นต้น ตลอดจนภาครัฐต้องสนับสนุนและช่วยเหลือในการให้ความรู้ด้านต่างๆ เช่น การติดต่อและทำตลาดต่างประเทศ ตลอดจนช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาวัตถุดิบราคาแพง และการขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือในการผลิต เป็นต้น

◆◆◆◆

โครงการกองทุนหมู่บ้าน

เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุ
จุกจิกและความจำเป็นเร่งด่วน
ตลอดจนการสร้างกระบวนการเรียนรู้
ในการบริหารจัดการเงินทุนภายใน
ชุมชน และส่งเสริมการสร้าง
ความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้านและชุมชนเมือง
อันจะเป็นการสร้างศักยภาพและ
เสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ
และสังคมของประเทศอย่างยั่งยืน

โครงการกองทุนหมู่บ้านและ
ชุมชนเมืองยังคงมีการดำเนินงานต่อเนื่อง
ในปี 2546 และได้มีการเพิ่มมาตรการ
จัดสรรเงินทุนให้กับกองทุนหมู่บ้าน
ที่ได้รับการจัดมาตรฐานเป็นหมู่บ้านที่มี
ประสิทธิภาพดีมาก (AAA) เพื่อเสริมสร้าง
ความแข็งแกร่งของประชาชนและชุมชน
ให้มากขึ้น สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
จึงได้ดำเนินการติดตามประเมินผล
การดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้าน
ต่อเนื่องจากปี 2545 เพื่อติดตาม
ความก้าวหน้าของการดำเนินโครงการ
และผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม
ของโครงการที่เกิดขึ้นในปี 2546 เปรียบ
เทียบกับปี 2545 ทั้งนี้ เพื่อประเมินผล
กระทบที่ว่าโครงการสามารถสร้างรายได้
และกระบวนการเรียนรู้ให้ประชาชนได้
เพิ่มขึ้นจากปี 2545 มากน้อยเพียงใด ขณะ
เดียวกันได้วิเคราะห์แนวทางการบริหาร
จัดการกองทุนที่มีต่อการช่วยเสริมสร้าง
ความแข็งแกร่งของประชาชนและชุมชน
และผลของการผ่อนคลายภาวะทางการเงิน
ของประชาชนด้วย

กองทุนหมู่บ้านและ
ชุมชนเมืองเป็นโครงการหนึ่งภายใต้
นโยบายเศรษฐกิจจากหน้าของรัฐบาล
โดยรัฐบาลจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่หมู่บ้าน
และชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท
ในลักษณะเงินทุนหมุนเวียน เพื่อเป็น
แหล่งเงินทุนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
สำหรับใช้ในการลงทุนสร้างอาชีพ

และชุมชนเมือง

ภาพรวมของโครงการ

ณ สิ้นเดือนธันวาคม 2546 มีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่จัดตั้งจำนวนทั้งสิ้น 74,838 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 99.06 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 98.73 ของหมู่บ้านและชุมชนเป้าหมายในปี 2545 โดยสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้จัดสรรและโอนเงินให้กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั้งหมดรวม 74,650 กองทุน รวมเป็นเงิน 74,650 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 98.81 ของกองทุนเป้าหมาย มีการจัดสรรและโอนเงินเพิ่มขึ้นจากปี 2545 เป็นจำนวน 364 ล้านบาท โดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้อนุมัติปล่อยกู้ให้สมาชิกแล้ว 12.1 ล้านราย คิดเป็นจำนวนเงินกู้ที่สมาชิกได้รับ 167,887 ล้านบาท และมีสมาชิกชำระคืนเงินต้น ณ เดือนธันวาคม 2546 คิดเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 96,149 ล้านบาท

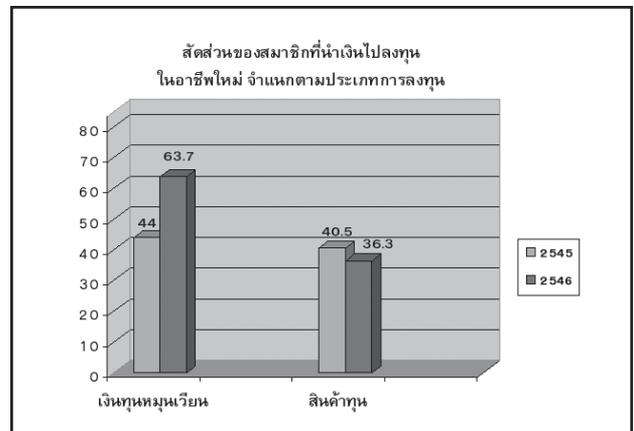
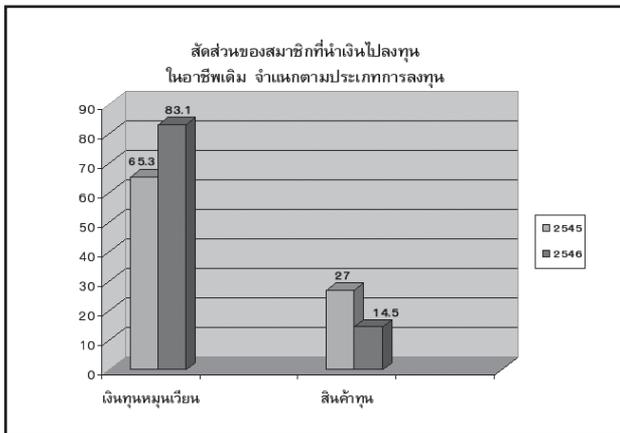
3 ปีของการดำเนินโครงการ

● **สมาชิกนำเงินไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่แจ้งไว้กับคณะกรรมการฯ เพิ่มขึ้น** เนื่องจากสมาชิกที่กู้เงินได้รับเงินกู้ไม่ตรงกับช่วงการผลิตหรือได้รับเงินกู้ในช่วงที่ต้องจ่ายอย่างอื่น และข้อจำกัดในเรื่องวงเงินกู้ที่ต่ำและระยะเวลาชำระคืนภายใน 1 ปี ทำให้มีการนำเงินไปลงทุนในรูปเงินทุนหมุนเวียนที่ไม่สร้างมูลค่าเพิ่มในการผลิตเพิ่มขึ้น จากข้อมูลสำรวจของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย พบว่า เงินกู้ที่ได้รับจากกองทุนหมู่บ้านนำไปใช้ในการลงทุนในอาชีพเดิมและในอาชีพใหม่ลดลงร้อยละ 4 และร้อยละ 3.1 ตามลำดับ ในขณะที่นำไปใช้เพื่อบริโภคในครัวเรือน ใช้หนี้สินอื่น ๆ บรรเทาเหตุฉุกเฉิน และปล่อยกู้ต่อเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.9, 1.9 , 1.3 และ 0.2 ตามลำดับ

นอกจากนี้ระเบียบข้อบังคับ

กองทุนกำหนดให้ระยะเวลาการชำระคืนเงินกู้ไม่เกิน 1 ปี และวงเงินที่สมาชิกได้รับอนุมัติจะไม่เกินรายละ 20,000 บาท ทำให้เกิดข้อจำกัดในการนำเงินไปใช้ในการลงทุน และเงินส่วนใหญ่ที่สมาชิกนำไปใช้จะเป็นไปในรูปเงินทุนหมุนเวียนที่ไม่สร้างมูลค่าเพิ่มในการผลิต โดยในปี 2546 สมาชิกลงทุนในรูปเงินทุนหมุนเวียนเพิ่มขึ้น ในขณะที่นำไปใช้จ่ายลงทุนในสินค้าประเภททุนลดลง โดยสมาชิกมีการนำเงินไปใช้ประกอบอาชีพใหม่ในสัดส่วนต่ำ เนื่องจากไม่มั่นใจว่าจะสามารถสร้างรายได้ให้เพิ่มขึ้น และมีตลาดรองรับการประกอบอาชีพใหม่

● **สมาชิกกู้เงินจากแหล่งสินเชื่ออื่นเพื่อมาชำระหนี้สินกองทุนมากขึ้น** เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาชำระคืนที่สั้นเกินไป หรือไม่ตรงกับช่วงเก็บผลผลิต แม้ว่าสมาชิกส่วนใหญ่สามารถชำระหนี้สินกองทุนได้ก็ตาม ข้อมูลจากผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ร้อยละ 98 สามารถชำระหนี้สินกองทุนได้ แต่ร้อยละ 1.7 ระบุว่าไม่สามารถชำระหนี้สินได้เนื่องจากเงินกู้ที่นำไปลงทุนยังไม่เกิดรายได้ รายได้ไม่เพียงพอในการชำระคืน ระยะเวลาการชำระคืนสั้นเกินไป และมีภาระหนี้สินอื่นที่ต้องชำระก่อน นอกจากนี้ จากการที่การคืนเงินกู้ยืมต้องมีภาระภายใน 1 ปี

หากเป็นการลงทุนในกิจการที่ต้องการระยะเวลาในการสร้างรายได้ เช่น การเลี้ยงสัตว์ ต้องใช้ระยะเวลานานกว่า 1 ปี หรือ ระยะเวลาการชำระคืนไม่ตรงกับช่วงเก็บผลผลิต ทำให้เกิดปัญหาในการชำระคืนได้ซึ่งอาจทำให้มีการกู้เงินเพิ่มจากแหล่งอื่นเชื่ออื่นมากขึ้นเพื่อมาคืนกองทุนมากขึ้น

ข้อมูลจากผลการสำรวจมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย พบว่า ในปี 2545 สัดส่วนเงินที่มาจาก การชำระหนี้คืนกองทุน มาจากรายได้ของกิจการที่กู้เงินกองทุนลดลง จากร้อยละ 87.7 ในปี 2545 ลดลงเหลือร้อยละ 83.6 ในปี 2546 ในขณะที่เงินที่มาจาก การชำระหนี้คืนกองทุนมาจากแหล่งอื่นมาชำระคืนมากขึ้น จากร้อยละ 6.3 ในปี 2545 เป็นร้อยละ 10.4 ในปี 2546 โดยเป็นแหล่งเงินกู้ธนาคารมากขึ้น แม้ว่าโครงการกองทุนฯ ช่วยลดภาระอัตราดอกเบี้ยประชาชน แต่จากการที่สมาชิกชำระคืนเงินต้นจากแหล่งเงินกู้ในระบบและนอกระบบ คิดเป็นอัตราดอกเบี้ยเฉลี่ยร้อยละ 6.6-12 ต่อปี ทำให้กลายเป็นการเพิ่มภาระอัตราดอกเบี้ยในที่สุด

● การบริหารจัดการกองทุนยังคงไม่มีความยืดหยุ่น เนื่องจากกองทุนแต่ละกองทุนได้รับการจัดสรรเท่ากันหมด โดยไม่ได้พิจารณาตามความต้องการเงินทุนของแต่ละหมู่บ้าน ทำให้หมู่บ้านที่มีจำนวนสมาชิกมาก ได้รับเงินจัดสรรต่อคนในวงเงินที่ต่ำให้กับหมู่บ้านที่มีความต้องการกู้ได้ อีกทั้งระเบียบข้อบังคับวงเงินที่สมาชิกได้รับอนุมัติยังคงไม่เกิน 20,000 บาท มีระยะเวลาการชำระคืนภายใน 1 ปี ทำให้เกิดข้อจำกัดในการนำเงินไปใช้เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในการผลิต และในการลงทุนที่มีผลตอบแทนยาวกว่า 1 ปี

66

กองทุนหมู่บ้านฯ

ช่วยให้ชุมชนมีการสร้าง

กระบวนการเรียนรู้มากขึ้น

ส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง

เพิ่มขึ้น

99

● กองทุนส่วนใหญ่มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการในระดับปานกลาง หรือระดับ AA โดยมีจำนวน 46,633 กองทุน ระดับมาตรฐานดีมาก AAA รวม 24,902 กองทุน และมาตรฐานต้องปรับปรุง A รวม 2,098 กองทุน ซึ่งเป็นกลุ่มที่รัฐบาลต้องให้ความช่วยเหลือในการส่งเสริมศักยภาพในการบริหารของคณะกรรมการกองทุนฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการขาดทักษะความรู้ในการอนุมัติเงินกู้ การจัดทำบัญชี และติดตามการนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์

● คนยากจนที่แท้จริงได้รับเงินกู้ในวงเงินที่ต่ำ จากการสอบถามคณะกรรมการกองทุนฯ ในพื้นที่ภาคสนามพบว่า มีการปล่อยกู้ให้กับคนยากจนในวงเงินที่ค่อนข้างต่ำ เฉลี่ยประมาณ 2,000-3,000 บาท ต่อราย ทั้งนี้เนื่องจากคนจนขาดศักยภาพในการชำระคืนและขาดผู้ค้ำประกัน ดังนั้นจึงควรมีหลักเกณฑ์พิเศษเพื่อช่วยเหลือคนยากจนที่แท้จริงในการเข้าถึงแหล่งเงินกู้กองทุนหมู่บ้าน

● กองทุนหมู่บ้านช่วยทำให้ครัวเรือนมีรายได้และเงินออมเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตามครัวเรือนจะมีรายจ่ายและหนี้สินเพิ่มขึ้น โดยในปี 2546 ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 13 เมื่อเทียบกับในปี 2545 ที่มีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 17 โดยรายได้ที่เพิ่มขึ้นนั้นครัวเรือนนำไปลงทุนประกอบอาชีพเดิมบริเวณในครัวเรือนและใช้หนี้โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ครัวเรือนมีรายจ่ายเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.1 จาก 128,918 บาทในปี 2545 เป็นเฉลี่ยปีละ 145,047 บาท ทั้งนี้รายจ่ายประมาณร้อยละ 46.2 เป็นรายจ่ายเพื่อการบริโภคเพื่อการลงทุนร้อยละ 29.1 และเพื่อชำระหนี้เงินกู้ร้อยละ 24.7 โดยครัวเรือนมีหนี้สินเพิ่มขึ้นร้อยละ 22.6 หรือจาก 29,512 บาทในปี 2545 เป็น 36,189 บาทในปี 2546 และก่อนนั้นนอกระบบเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.7 ก่อนนี้ในระบบเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.6

● กองทุนหมู่บ้านฯ ช่วยให้ชุมชนมีการสร้างกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น ส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนามพบว่า คนในชุมชนมีการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของกองทุนมากขึ้น โดยการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของกองทุน และสร้างระบบป้องกันไม่ให้เกิดหนี้สูญ เช่น ระบบการประกาศรายชื่อผู้ไม่ชำระหนี้หรือมีการจัดตั้งกลุ่มผู้กู้ 3 คนขึ้นไป เพื่อค้ำประกันและตรวจสอบกันเอง ชุมชนมีการรวมตัวกันมากขึ้น และมีระบบเครือข่ายกองทุนประจำจังหวัด และอำเภอทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกองทุนหมู่บ้าน มีการจัดตั้งเครือข่ายกองทุนประกันความเสี่ยง

ทั้งนี้ กองทุนฯ ส่วนใหญ่มีการนำดอกผลที่ได้จากกองทุนฯไปทำประโยชน์หรือสวัสดิการให้ชุมชน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของระบบเครือข่ายคุ้มครองทางสังคมเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม กองทุนที่ได้รับการ

จัดมาตรฐาน A (ต้องปรับปรุง) มีปัญหาในการรวมตัวและสร้างระบบเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างกองทุนและไม่มีการจัดการสวัสดิการในกองทุน นอกจากนี้สมาชิกผู้กู้เงินและคณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าความสามัคคีนั้นดีขึ้นกว่าเดิมและประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 57-59 เห็นว่าผลกระทบในชุมชนหลังจากมีกองทุนทำให้รายได้ครัวเรือน การพัฒนาอาชีพและการมีงานทำดีขึ้น แม้ว่าคนในชุมชนจะมีสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้น แต่ก็มีวิถีชีวิตที่ฟุ่มเฟือยมากขึ้น เช่น ใช้จ่ายซื้อมือถือ ซ่อมมอเตอร์ไซด์ เป็นต้น

บทสรุป

ผลการดำเนินงานโครงการกองทุนหมู่บ้านฯ ในปี 2546 พบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านฯ สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการในการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ให้กับคณะกรรมการและสมาชิกกองทุนเพิ่มมากขึ้น มีการนำดอกผลจากกองทุนไปช่วยเหลือผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสมากขึ้น และมีการสร้างเครือข่ายกองทุนเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของกองทุนมากขึ้น

อย่างไรก็ตามการนำเงินไปใช้ของสมาชิกยังไม่เกิดมูลค่าเพิ่มทางการผลิตมากนัก นอกจากนี้แม้ว่าสมาชิกส่วนใหญ่จะสามารถนำเงินมาชำระคืนได้ตามกำหนด แต่แหล่งเงินทุนที่มาชำระคืนส่วนมากมาจากแหล่งเงินกู้อื่น ๆ อีกทั้งคณะกรรมการกองทุนยังขาดความสามารถในด้านการบริหารจัดการ ทั้งในเรื่องการอนุมัติสินเชื่อ การติดตามการนำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ และการจัดทำบัญชี ทำให้เป็นอุปสรรคต่อความยั่งยืนของกองทุนในระยะยาว

ดังนั้นเพื่อสร้างความเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้านในการเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับประชาชนให้ยั่งยืนในระยะยาว

ควรมีการปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานดังนี้

1. เนื่องจากหมู่บ้านที่มีจำนวนสมาชิกมาก ได้รับเงินจัดสรรต่อคนในวงเงินที่ต่ำหมู่บ้านที่มีจำนวนสมาชิกน้อยได้รับเงินจัดสรรต่อคนในวงเงินที่มากหรือบางครั้งมีเงินเหลือ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจึงควรออกระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติให้อำนาจกับกองทุนที่มีเงินเหลือสามารถนำเงินนี้ไปปล่อยกู้ให้กับกองทุนหมู่บ้านที่มีความต้องการกู้ได้ และควรปรับระเบียบข้อบังคับกองทุนกำหนดให้ระยะเวลาการชำระคืนเงินกู้ไม่เกิน 1-3 ปี ตามกิจกรรมการผลิต เพื่อให้การนำเงินไปใช้ของสมาชิกสร้างมูลค่าเพิ่มทางการผลิต และลดปัญหาการกู้เงินจากแหล่งอื่นมาชำระหนี้

2. พัฒนาศักยภาพของกองทุนในการบริหารจัดการของกองทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกองทุนที่ได้รับการจัดประสิทธิภาพการบริหารในกลุ่ม AA และในกลุ่ม A โดยจัดทำโครงการฝึกอบรมบัญชีอย่างง่าย และให้สมาชิกจัดทำบัญชีรายรับและรายจ่ายตามกิจกรรมที่สมาชิกขอู้ เพื่อประเมินผลการดำเนิน

งานของสมาชิกที่กู้เงิน ตลอดจนให้กองทุนแต่ละกองทุนจัดทำข้อมูลหนี้ค้างชำระเพื่อให้สามารถประเมินผลโครงการได้อย่างถูกต้องมากขึ้น

3. ส่งเสริมการอนุมัติเงินกู้ที่เชื่อมโยงกับโครงการอื่นๆ ของรัฐบาลให้มากขึ้น เช่นมีการปล่อยกู้ให้โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้การปล่อยกู้เกิดประโยชน์ในการผลิตมากขึ้นหรือปล่อยกู้ให้กับสมาชิกที่นำเงินไปทำโครงการพัฒนาการเกษตร ที่จัดทำขึ้นภายใต้ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร เพื่อให้โครงการที่ทำการกู้ยืมจากกองทุนประสบผลสำเร็จในการสร้างอาชีพและสร้างรายได้มากขึ้น

4. เนื่องจากสมาชิกกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่สามารถกู้เงินจากแหล่งอื่นได้หลายแหล่ง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ หากไม่มีระบบการตรวจสอบที่ดี อาจทำให้สมาชิกมีหนี้สินซ้ำซ้อนเกินขีดความสามารถในการชำระคืนเงินกู้ได้ ดังนั้น จึงควรมีการเชื่อมโยงเครือข่ายระบบบัญชีของกองทุนกับแหล่งเงินทุนอื่น ๆ ในชุมชน เพื่อให้สามารถตรวจสอบความเข้มแข็งทางด้านสถานภาพการเงินของสมาชิกได้อย่างถูกต้อง และรวดเร็ว

◆◆◆◆

โครงการพักชำระหนี้

ให้แก่เกษตรกรรายย่อย

โครงการพักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลเพื่อฟื้นฟูและกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้า ซึ่งกลุ่มเป้าหมาย คือ เกษตรกรรายย่อยที่มีหนี้สินอยู่กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในวงเงินไม่เกิน 100,000 บาท เพื่อแก้ปัญหาความยากจนและลดภาระค่าใช้จ่ายของเกษตรกร โดยการบรรเทาและลดภาระหนี้สินของเกษตรกรรายย่อย เพื่อให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีเวลาพักฟื้นตนเองจากภาระหนี้สิน ที่จะส่งผลให้เกษตรกรรายย่อยมีเงินลงทุนในการประกอบอาชีพมากขึ้น รวมทั้งให้มีการฟื้นฟูและปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตให้ดียิ่งขึ้น อันจะนำมาซึ่งรายได้และคุณภาพชีวิตของเกษตรกรรายย่อยที่สูงขึ้น กำหนดระยะเวลาดำเนินโครงการรวม 3 ปี เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2544 ซึ่งปัจจุบันการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้รวมทั้งการฟื้นฟูอาชีพให้แก่เกษตรกรรายย่อยได้ดำเนินการมาครบ 3 ปี และโครงการได้สิ้นสุดลงแล้ว เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2547

3 ปีของการดำเนินโครงการ

1. การบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายโครงการ

- การดำเนินการพักชำระหนี้

และลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย ผลปรากฏว่า มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการรวมทั้งสิ้นในปีแรก จำนวน 2,309,966 ราย หนี้เงินกู้รวม 94,328.46 ล้านบาท แบ่งเป็นเกษตรกรที่ขอพักชำระหนี้ จำนวน 1,171,817 ราย และเกษตรกรที่ขอลดภาระหนี้ จำนวน 1,138,149 ราย หรือเป็นสัดส่วนร้อยละ 50.7 และ 49.3 ต่อเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมดตามลำดับ

ผลการดำเนินโครงการมาจนถึงระยะเวลาสิ้นสุดโครงการ ในวันที่ 31 มีนาคม 2547 ปรากฏว่า คงมีเกษตรกรอยู่ร่วมโครงการ จำนวน 1,944,029 ราย หรือร้อยละ 84.2 ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ หนี้เงินกู้คงเหลือรวม 75,476.67 ล้านบาท เหลือ

ร้อยละ 80.0 ของหนี้เงินกู้ เหลือเกษตรกรลดภาระหนี้ จำนวน 878,555 ราย และเกษตรกรพักชำระหนี้ จำนวน 1,065,474 ราย ทั้งนี้ในการดำเนินโครงการรวม 3 ปี มีเกษตรกรขอออกจากโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ รวม 365,937 ราย และมีเกษตรกรที่ขอย้ายจากการพักชำระหนี้เป็นขอลดภาระหนี้ จำนวน 214,650 ราย

● **การฟื้นฟูอาชีพให้แก่เกษตรกรหลังเข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ ในรอบ 3 ปี** กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่เกษตรกรรวม จำนวน 849,595 ราย ร้อยละ 93.5 ของเป้าหมายที่กำหนดไว้จำนวน 908,344 ราย และฟื้นฟูอาชีพจำนวน 671,182 ราย คิดเป็นร้อยละ 86.8 ของเป้าหมายที่กำหนดไว้จำนวน 772,948 สาขาที่การดำเนินการไม่เป็นไปตามเป้าหมายจำนวนเกษตรกรที่กำหนด เนื่องจากเกษตรกรบางส่วนย้ายถิ่นที่อยู่หรือไปประกอบอาชีพรับจ้างต่างถิ่น รวมทั้งมีเกษตรกรที่ขอออกจากโครงการไปก่อน จึงไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ และเกษตรกรที่เข้าร่วมการถ่ายทอดเทคโนโลยีไม่ครบตามกำหนดหรือไม่มีการประกอบอาชีพ อีกทั้งเจ้าหน้าที่ในระดับตำบลมีภารกิจที่ต้องรับ

ผิดชอบงานด้านการเกษตรทุกด้านและมีอัตรากำลังไม่เพียงพอครบทุกตำบล ทำให้การดำเนินการล่าช้าไม่เป็นไปตามกำหนดเวลาของโครงการ แต่อย่างไรก็ตามในปี 2545 ได้มีการฝึกอบรมเพื่อสร้างแกนนำอาสา จำนวน 70,230 รายที่จะนำความรู้ไปถ่ายทอดให้แก่เกษตรกรในหมู่บ้านของตนเองในอนาคตต่อไปอีกทางหนึ่งด้วย

เมื่อพิจารณาถึงเกษตรกรที่ได้รับบริการพักชำระหนี้ที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด จำนวน 1,171,817 ราย ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่โครงการกำหนดให้จำเป็นต้องได้รับการฟื้นฟูพัฒนาอาชีพเพื่อที่จะสามารถปรับปรุงการผลิตให้ดีขึ้น ปรากฏว่ายังมีเกษตรกรพักชำระหนี้อีกจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับการฟื้นฟูอาชีพ แบ่งเป็นเกษตรกรที่ยังไม่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีอีกจำนวน 332,222 ราย และยังไม่ได้รับการฟื้นฟูอาชีพอีกจำนวน 500,635 ราย ซึ่งเกษตรกรเหล่านี้อาจไม่สามารถปรับปรุงการผลิตของตนเองให้ดีขึ้นเพียงพอที่จะสร้างรายได้ให้เพิ่มขึ้นที่จะสามารถชำระหนี้ได้เมื่อสิ้นโครงการ

นอกจากนี้ ธ.ก.ส. ได้มีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรระหว่างการพักชำระหนี้ โดยในรอบปี 2544-2547 มีการอบรมเกษตรกรเพื่อให้รู้จักลดละเลิก

ด้วยการลดค่าใช้จ่าย การหารายได้เสริมการบริหารและการจัดการหนี้สิน รวมจำนวน 658,415 ราย แบ่งเป็นการจัดเวทีการเรียนรู้การจัดการทุนและหนี้สิน การพัฒนาเกษตรกรผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตเกษตรกร รวมทั้งมีการอบรมเกษตรกรในด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการพัฒนาอาชีพ การพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงสู่การพึ่งตนเอง การสนับสนุนการสร้างชุมชนเข้มแข็ง การอบรมวิทยากรกระบวนการเพื่อพัฒนาการเกษตร และการพัฒนาอาชีพนอกภาคเกษตร

2. ผลการจัดสรรและใช้จ่ายงบประมาณ

หน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินโครงการทั้ง ธ.ก.ส. และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้มีการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อดำเนินการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ รวมทั้งการฟื้นฟูอาชีพให้แก่เกษตรกรรายย่อยที่เข้าร่วมโครงการตั้งแต่ปีงบประมาณ 2544-2546 เป็นเงินรวมทั้งสิ้น 19,404.1 ล้านบาท กล่าวคือ ธ.ก.ส. ได้เบิกจ่ายจากงบประมาณประจำปี 2544-2546 เป็นเงินรวมทั้งสิ้น 15,282.8 ล้านบาท เพื่อสนับสนุนในการให้สิทธิประโยชน์แก่เกษตรกร โดยเบิกจ่ายจากงบประมาณรัฐบาลในรอบปี 2544 จำนวน 5,501.2 ล้านบาท รอบปี 2545 จำนวน 5,143.6 ล้านบาท และในรอบปี 2546 จำนวน 4,636.0 ล้านบาท และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้รับการจัดสรรงบประมาณประจำปีงบประมาณ 2544-2546 เป็นเงิน 4,847.1 ล้านบาท สำหรับดำเนินการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ เพื่อถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยี และสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ รวมทั้ง

การสร้างแกนนำอาสา (ครู บัญชี และ หมอคืน) โดยมีการเบิกจ่ายงบประมาณไปแล้ว เป็นเงิน 4,121.3 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 85.03 ของงบประมาณที่ได้รับจัดสรรทั้งหมด

ผลการประเมินโครงการ

● โครงการประสบความสำเร็จ ในการ แก้ไข ปัญหาหนี้สิน ของเกษตรกรเกษตรกรรายย่อยร้อยละ 84 ได้รับการบรรเทาและลดภาระหนี้สินตลอดระยะเวลาของโครงการ

ณ วันสิ้นสุดโครงการในวันที่ 31 มีนาคม 2547 ปรากฏว่าคงมีเกษตรกรยังอยู่ร่วมโครงการรวมทั้งหมด 1,944,029 ราย คิดเป็นร้อยละ 84.2 จากจำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการในปีแรกที่มีจำนวน 2,309,966 ราย หนี้เงินกู้รวมลดลงเป็นเงิน 18,851.79 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 20 คงเหลือหนี้รวม 75,476.67 ล้านบาท จากจำนวนหนี้รวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการในปีแรก 94,328.46 ล้านบาท คงเหลือเกษตรกรพักชำระหนี้จำนวน 878,555 ราย และเกษตรกรลดภาระหนี้จำนวน 1,065,474 ราย มีเกษตรกรที่ออกจากโครงการไปก่อนวันสิ้นสุดโครงการรวม 365,937 ราย หรือลดลงร้อยละ 15.8 โดยมีเกษตรกรขอออกจากการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้จำนวน 239,262 และ 72,675 ราย ตามลำดับ

ทั้งนี้ มีเกษตรกรบางส่วนขอเปลี่ยนจากการพักชำระหนี้ไปเป็นขอลดภาระหนี้แทนเกษตรกรที่ออกจากโครงการหรือขอเปลี่ยนประเภทนั้นมีสาเหตุหลักมาจากความต้องการกู้เงินเพิ่มจาก ธ.ก.ส. เพื่อมาลงทุนประกอบอาชีพทางการเกษตรในฤดูกาลผลิตใหม่ และต้องการได้รับสิทธิประโยชน์ด้านการถูกจัดเป็นลูกค้าชั้นที่สูงขึ้น ที่จะทำให้อัตราดอกเบี้ย

“

การใช้จ่ายของเกษตรกร
สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
ของโครงการที่ต้องการให้
นำเงินไปพัฒนาปรับปรุงและ
ลงทุนประกอบอาชีพ
เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

”

ต่ำลง จึงพยายามหาเงินมาชำระหนี้คืน ธกส. ก่อนสิ้นสุดโครงการ

การที่มีเกษตรกรได้รับประโยชน์จากโครงการจนถึงวันสิ้นสุดโครงการร้อยละ 84.2 จากจำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการในปีแรก ร้อยละ 97.1 ของจำนวนเกษตรกรเป้าหมายโครงการ แสดงให้เห็นว่าโครงการพักชำระหนี้บรรลุผลตามที่เป้าหมายกำหนด สามารถให้สิทธิประโยชน์แก่เกษตรกรรายย่อยได้เป็นจำนวนมาก ในการได้รับการพักชำระเงินต้นและการยกเว้นดอกเบี้ย รวมถึงได้รับการลดดอกเบี้ยเพื่อที่จะมีเงินทุนสำหรับประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น และปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตได้อย่างเต็มความสามารถตลอดช่วงระยะเวลาที่อยู่ร่วมโครงการ

● โครงการประสบความสำเร็จในการสร้างความตระหนักให้แก่เกษตรกรที่ร่วมโครงการนำเงินที่ได้รับบรรเทาและลดภาระหนี้สินไปใช้ในการลงทุนประกอบอาชีพมากกว่านำไปใช้จ่ายด้านอื่น

การใช้จ่ายเงินส่วนที่ไม่ต้อง

ผ่อนชำระเงินต้นและดอกเบี้ย ของเกษตรกรรายย่อยนั้น ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้แก่เกษตรกรรายย่อยพ.ศ.2547 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการนำเงินไปใช้ลงทุนประกอบอาชีพเดิมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 58.1 และใช้ลงทุนในการประกอบอาชีพเสริมร้อยละ 39.4 รองลงมาคือการนำไปใช้หนี้แหล่งเงินกู้อื่น ๆ ฝากออมไว้กับ ธ.ก.ส. และใช้ซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกภายในครัวเรือน ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ที่พบเช่นกันว่าเกษตรกรนำเงินไปลงทุนในการประกอบอาชีพมากที่สุดรวมร้อยละ 52.9 แบ่งเป็นการลงทุนในอาชีพเดิมร้อยละ 47.7 และอาชีพเสริมหรืออาชีพใหม่ร้อยละ 5.2 รองลงมาคือการนำไปใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในครัวเรือนร้อยละ 28.1 ใช้หนี้สินอื่น และบรรเทาเหตุฉุกเฉินร้อยละ 8.6 และ 4.1 ตามลำดับ

การที่เกษตรกรนำเงินไปใช้จ่ายในการลงทุนประกอบอาชีพเพิ่มขึ้นมากจากการสำรวจดังกล่าว ซึ่งแตกต่างจากในช่วง 2 ปีแรก ของโครงการที่เกษตรกรนำเงินไปใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือนมากที่สุด มีการนำเงินไปลงทุนประกอบอาชีพเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เนื่องจากในรอบปี 2546 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของโครงการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะ ธ.ก.ส. ได้ทำการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรนำเงินไปลงทุนให้มากขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรตระหนักและเห็นประโยชน์จึงนำเงินไปลงทุนประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น จึงถือได้ว่าการใช้จ่ายของเกษตรกรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการที่ต้องการให้นำเงินไปพัฒนาปรับปรุงและลงทุน

ประกอบอาชีพเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

● **ครัวเรือนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 5.9 เนื่องจากมีรายได้เพิ่มขึ้นจากทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริม**

จากการสำรวจภาคสนามของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ในช่วงเดือนเมษายน 2547 พบว่าเกษตรกรมีรายได้ก่อนเข้าร่วมโครงการต่อครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 83,215.5 บาท หลังจากเข้าร่วมโครงการรวม 3 ปี ปัจจุบันมีรายได้ปีละ 93,400.5 บาท หรือเพิ่มขึ้น

มากกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการร้อยละ 5.9 เงินรายได้ที่เพิ่มขึ้นมาจากการประกอบอาชีพหลักเป็นเงิน 4,323 บาท และอาชีพเสริมเป็นเงิน 5,862 บาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.1 และ 9.0 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้แก่เกษตรกรรายย่อย พ.ศ.2547 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าเมื่อสิ้นสุดโครงการ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีความเห็นว่าครัวเรือนของตนมีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 61.7 รายได้เท่าเดิมร้อยละ 34.5 ส่วนที่เห็นว่ามีราย

ได้ลดลงมีร้อยละ 3.8 อีกทั้งยังมีความเห็นว่าสภาพครัวเรือนสามารถฟื้นตัว มีความมั่นคงในการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการ ร้อยละ 66.5

การที่เกษตรกรนำเงินส่วนที่ได้รับบริการบรรเทาและลดภาระหนี้สินไปใช้จ่ายเพื่อการลงทุนทั้งอาชีพเดิมและอาชีพเสริมเพิ่มขึ้นสูงมากในรอบปีสุดท้ายของโครงการ ประกอบกับการพัฒนาและปรับปรุงพัฒนาการผลิตของตนเองได้ดีขึ้น จากการได้รับการฟื้นฟูอาชีพจากหน่วยงานต่างๆ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และได้รับการอบรมด้านการลดค่าใช้จ่าย ลดอบายมุข การสร้างจิตสำนึกในการประหยัด รวมทั้งการจัดการด้านหนี้สิน จาก ธ.ก.ส. ซึ่งมีเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการได้ผ่านการอบรมด้านต่างๆ เป็นจำนวนมาก จึงส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นที่จะสามารถนำไปเก็บออมและเป็นเงินทุนหมุนเวียนในการลงทุนประกอบอาชีพและสร้างรายได้ต่อเนื่องต่อไป

● **เกษตรกรที่ได้รับการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้มีเงินออมโดยรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 31 และเกษตรกรกว่าร้อยละ 83 คาดว่าตนเองจะสามารถชำระหนี้คืนได้เมื่อสิ้นสุดโครงการ**

การออมเงินลูกค้าโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ของ ธ.ก.ส. ณ วันสิ้นสุดโครงการ ปรากฏว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีเงินออมสะสมรวมเป็นเงิน 14,471 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากก่อนเริ่มดำเนินโครงการที่มีเงินออมรวมเป็นเงิน 6,410 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 31.5 โดยเกษตรกรมีเงินออมเพิ่มขึ้นตามลำดับจากจำนวน 8,497 ล้านบาท เมื่อสิ้นปีแรกของโครงการ เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2545 เพิ่มขึ้นเป็น 10,220

ล้านบาท หรือร้อยละ 32.6 และเพิ่มขึ้นเป็นเงิน 10,220 ล้านบาท เมื่อสิ้นปีที่สองของโครงการหรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 20.3 สำหรับปีสุดท้ายของโครงการเงินออมสะสมรวมเพิ่มขึ้นมากที่สุดร้อยละ 41.6

เมื่อพิจารณาตามลักษณะการเข้าร่วมโครงการปรากฏว่าเมื่อสิ้นสุดโครงการ เกษตรกรพักชำระหนี้มีเงินออมสะสมรวมเป็นเงิน 5,969 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 43.6 จากเงินออมจำนวน 2,035 ล้านบาท สำหรับเกษตรกรลดภาระหนี้มีเงินออมสะสมเป็นเงิน 8,502 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก 4,375 ล้านบาท ก่อนเข้าร่วมโครงการหรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 26.5 ทั้งนี้เกษตรกรแต่ละรายมีเงินออมเฉลี่ยเพิ่มขึ้นสะสมเมื่อสิ้นสุดโครงการเป็นเงิน 7,489 บาท หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 35.0 เงินออมสะสมเพิ่มขึ้นตามลำดับ 3,062 บาท เมื่อก่อนมีโครงการเป็น 4,032 บาท และ 5,107 บาท เมื่อสิ้นปีที่ 1 และ 2 ของโครงการตามลำดับ โดยเกษตรกรพักชำระหนี้มีเงินออมเฉลี่ยเพิ่มจากจำนวน 1,887 บาท เป็น 6,680 บาท หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 52.6 ส่วนเกษตรกรลดภาระหนี้มีเงินออมเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 22.5 เพิ่มขึ้นจากจำนวนเงินออมเฉลี่ยร้อยละ 4,309 บาท เป็น 8,185 บาท

การออมเงินของเกษตรกรที่เพิ่มขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรพักชำระหนี้ที่มีอัตราการออมเงินเฉลี่ยเพิ่มขึ้นมากนั้น นอกเหนือจากหลักเกณฑ์ของโครงการที่ให้สิทธิประโยชน์โดยการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินฝากเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 1 จากอัตราปกติที่เป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรมีการออมเงินเพิ่มขึ้นแล้ว ในรอบปีสุดท้าย ธ.ก.ส. ยังดำเนินการเร่งรัดให้เกษตรกรมีการนำเงินมาฝากออกให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งมีการจับรางวัลให้แก่เกษตรกรที่ฝากเงินทุก 2,000 บาท สำหรับเป็นหลักประกันว่า

เกษตรกรจะสามารถชำระหนี้เงินกู้ได้เมื่อสิ้นสุดโครงการเพื่อลดปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้และหนี้สูญของเกษตรกรที่จะมีผลกระทบต่อฐานะทางการเงินของ ธกส. ในอนาคต

● **รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกรรายย่อยที่ร่วมโครงการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 6 อีกทั้งยังมีหนี้สินทั้งในและนอกระบบเพิ่มขึ้นร้อยละ 22**

แม้ว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจะมีรายได้และเงินออมเพิ่มขึ้นเป็นลำดับทุกปีที่เข้าร่วมโครงการ แต่ปรากฏว่าครัวเรือนเกษตรกรก็มีรายจ่ายเพิ่มขึ้นจาก 96,137 บาทต่อปี เมื่อก่อนมีโครงการเป็น 108,717 บาทต่อปีในปัจจุบัน คิดเป็นเงินรายจ่ายที่เพิ่มขึ้นเป็นเงิน 12,581 บาทต่อปี หรือร้อยละ 6.3 โดยปัจจุบันมีการใช้จ่ายเพื่อการผลิตเพิ่มขึ้นจากก่อนมีโครงการเป็นเงิน 12,120 บาทต่อปี หรือมีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 18.7 ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการที่ต้องการให้เกษตรกรมีการลงทุนเพื่อสร้างรายได้ให้เพิ่มมากขึ้น รองลงมาคือนำเงินไปชำระหนี้เงินกู้เป็นเงิน 5,179 บาทต่อปี สำหรับรายจ่ายเพื่อการบริโภคลดลงเป็นเงินปีละ 4,718 บาท หรือมีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ 4.3 จากการที่ครัวเรือนเคยใช้จ่ายเพื่อการบริโภคก่อนมีโครงการเป็นเงิน 56,636 บาทต่อปี ปัจจุบันลดลงเหลือ 51,918 บาทต่อปี

สำหรับด้านหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรปรากฏว่า ปัจจุบันมีเพิ่มขึ้นเฉลี่ยเป็นเงิน 37,502.9 บาทต่อครัวเรือน จากก่อนเข้าร่วมโครงการที่มีหนี้สิน 76,630 บาท เพิ่มเป็น 114,132.9 บาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 22 แบ่งเป็นหนี้สินในระบบที่เพิ่มขึ้นจากก่อนเข้าร่วมโครงการ เป็นเงิน 7,112.9 บาท และหนี้สินนอกระบบเพิ่มขึ้นเป็นเงิน

30,390 บาท ต่อครัวเรือน

ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากรายได้และเงินออมของเกษตรกรที่เพิ่มขึ้นของเกษตรกรรายย่อย เปรียบเทียบกับรายจ่ายและหนี้สินที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน ในเบื้องต้นสรุปได้ว่า รายได้ของเกษตรกรที่เพิ่มขึ้นอาจไม่เพียงพอต่อรายจ่าย โดยเฉพาะรายจ่ายเพื่อการลงทุน จากราคาสินค้าที่สูงขึ้น ทำให้เกษตรกรต้องกู้เงินมาลงทุนเพิ่มมากขึ้น กรณีเช่นนี้ก็จะเป็แนวโน้มที่ดีที่จะทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น หากการลงทุนประสบความสำเร็จ แต่อาจมีเกษตรกรบางส่วนกู้เงินเพิ่มขึ้นเพื่อการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็นก็จะส่งผลให้เกษตรกรรายนั้นๆ มีหนี้สินเพิ่มขึ้นมากขึ้น ซึ่งในประเด็นนี้จึงควรมีการศึกษาเจาะลึกในรายละเอียดที่จะทำให้สามารถแก้ปัญหาหนี้สินที่เพิ่มขึ้นดังกล่าวได้ถูกต้องต่อไป

● **เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการกว่าร้อยละ 83 คาดว่าตนเองสามารถชำระหนี้คืน ธ.ก.ส. ได้เมื่อสิ้นสุดโครงการ**

จากผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนฯ พ.ศ. 2547 ของ

สำนักงานสถิติแห่งชาติ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ร้อยละ 83.7 ระบุว่าตนเองสามารถชำระหนี้คืน ธ.ก.ส. ได้ และร้อยละ 16.3 ระบุว่าไม่สามารถชำระหนี้คืนได้ ทั้งนี้สาเหตุหลักที่ทำให้ไม่สามารถชำระหนี้เกิดจากผลผลิตเสียหายทำให้การประกอบอาชีพประสบความสำเร็จ รองลงมาคือมีหนี้สินแหล่งอื่นที่ต้องชำระ ราคาผลผลิตตกต่ำ การฟื้นฟูอาชีพของตนเองไม่ประสบความสำเร็จ อีกทั้งจำเป็นต้องนำเงินไปใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล และเกิดโรคระบาดสัตว์

จากการสำรวจของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย พบว่าเกษตรกรสามารถชำระหนี้คืน ธ.ก.ส. ได้เมื่อสิ้นสุดโครงการร้อยละ 65.7 แบ่งเป็นชำระหนี้ได้ทั้งหมดร้อยละ 35.4 ชำระหนี้ได้บางส่วนร้อยละ 30.3 สำหรับเกษตรกรที่ระบุว่าไม่สามารถชำระหนี้คืนได้และไม่แน่ใจมีรวมร้อยละ 34.4 ซึ่งก็สอดคล้องกับการสำรวจภาคสนามของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในช่วงเดือนมีนาคม - เมษายน 2547 พบว่าเกษตรกรกว่าร้อยละ 90 ที่ระบุว่าตนเองสามารถชำระหนี้คืนได้เมื่อสิ้นสุด

โครงการ แม้ว่าเงินออมของเกษตรกรเฉลี่ยแต่ละรายจะมีไม่มากนักประมาณ 7,400 บาท แต่เกษตรกรส่วนใหญ่เต็มใจที่จะชำระหนี้คืน ธ.ก.ส. เมื่อสิ้นสุดโครงการ ถึงแม้ว่าจะไม่สามารถชำระได้ทั้งหมด ก็ จะชำระเป็นรายงวดตามสัญญา และหากไม่มีเงินเพียงพอก็ต้องการเงินมาชำระคืนโดยให้เหตุผลว่าต้องการกู้เงินจาก ธ.ก.ส. เพื่อมาเป็นเงินทุนในการประกอบอาชีพต่อไป ต้องการได้สิทธิพิเศษในการลดดอกเบี้ย และต้องการรักษาคำมั่นสัญญากับ ธ.ก.ส. อีกทั้งการกู้เงินของเกษตรกรมีทั้งสัญญาที่ใช้กลุ่มบุคคลค้ำประกัน และสัญญาที่ใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นที่ดินทำกินของตนเอง เกษตรกรต้องขวนขวายหาทางรวบรวมเงินมาชำระหนี้ต่อ ธ.ก.ส. ให้ได้

● โครงการยังไม่ส่งผลต่อการสร้างงานในท้องถิ่นให้เพิ่มมากขึ้น เพราะเกษตรกรใช้แรงงานของตนเองและบุคคลในครัวเรือนเป็นหลัก

การสำรวจภาคสนามของ ศศช. พบว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก ไม่มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างตอบว่ายังคงจ้างแรงงานเท่าเดิมร้อยละ 69.7 มีการจ้างงานเพิ่มขึ้นร้อยละ 24.2 และมีการจ้างงานลดลงร้อยละ 6.1 สอดคล้องกับการสำรวจของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย พ.ศ. 2547 เกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 83 ระบุว่าคนในหมู่บ้านกลับคืนสู่ท้องถิ่นเท่าเดิมและลดลง มีผู้ระบุว่าเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 17 และกลุ่มตัวอย่างยังระบุอีกว่ามีคนในหมู่บ้านยังคงไปทำงานต่างถิ่นเพิ่มขึ้นและเท่าเดิม ร้อยละ 30.3 และเท่าเดิมร้อยละ 63.6 แสดงว่าโครงการยังไม่ส่งผลต่อการจ้างงานในท้องถิ่นเช่นเดียวกับสองปีแรกของการดำเนินโครงการ เนื่องจากการทำเกษตรกรรมในที่ดินขนาดเล็กของตนเอง

“

โครงการยังไม่ส่งผลต่อการสร้างงานในท้องถิ่นให้เพิ่มมากขึ้น เพราะเกษตรกรใช้แรงงานของตนเองและบุคคลในครัวเรือนเป็นหลัก

”

แต่อย่างไรก็ตามโครงการได้ส่งผลดีต่อชุมชน หมู่บ้าน หลายด้าน อาทิ สร้างความเข้มแข็งของชุมชน ความสามารถในการพึ่งตนเองของเกษตรกรรายย่อย การมีส่วนร่วมของชุมชน และการเกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน เป็นต้น

บทสรุป

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ดำเนินการติดตามประเมินผลโครงการพักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยตลอดทั้ง 3 ปี ของการดำเนินโครงการพบว่า ผลการดำเนินงานโครงการพักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย เมื่อสิ้นสุดโครงการไปแล้วเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2547 ในภาพรวมนับว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี สามารถบรรเทาและลดภาระหนี้สินให้แก่เกษตรกรรายย่อย ตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการในปีแรกได้กว่าร้อยละ 97 ของเป้าหมาย และคงมีเกษตรกรที่ได้รับประโยชน์จนถึงวันสิ้นสุดโครงการจำนวน 1,944,029 ราย คิดเป็นร้อยละ 84.2 ของจำนวนเกษตรกร

ที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด เกษตรกรจำนวน 1.5 ล้านคน ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและฟื้นฟูอาชีพจากหน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และมีการพัฒนาเกษตรกรระหว่างการพักชำระหนี้โดย ธ.ก.ส. อีกกว่า 6.5 แสนราย ส่งผลให้เกษตรกรมีการพัฒนาปรับปรุงการผลิตของตนเองได้ดีขึ้น

รวมทั้งมีความตระหนักในการใช้จ่ายเงินโดยมีการนำเงินที่ได้รับจากบรรเทาภาระหนี้สิน ไปลงทุนประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น ทั้งในอาชีพเดิมและอาชีพเสริมสูงถึง ร้อยละ 58.1 และ 39.4 ตามลำดับ ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.9 ต่อปี อีกทั้งเงินออมยังเพิ่มขึ้นเฉลี่ย ร้อยละ 31.5 คิดเป็นเงินออมที่เกษตรกรมีเฉลี่ยต่อรายในปัจจุบันเป็นเงิน 14,471 บาท อีกทั้งเกษตรกรสามารถลดรายจ่ายเพื่อการบริโภคเฉลี่ยร้อยละ 4.3 ต่อปี โดยมีรายจ่ายเพื่อการชำระหนี้เงินกู้และการผลิตเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 23.6 และ 18.7 ต่อปี แต่ทั้งนี้ครัวเรือนเกษตรกรรายย่อยก็มีหนี้สินเพิ่มขึ้นเฉลี่ย ร้อยละ 22 ต่อปี อย่างไรก็ตาม เกษตรกรรายย่อยกว่าร้อยละ 83 คิดว่าตนเองจะสามารถชำระหนี้คืน ธ.ก.ส. ได้เมื่อสิ้นสุดโครงการ คงมีเกษตรกรอีกประมาณร้อยละ 16 ที่อาจไม่สามารถชำระหนี้คืนได้อันเนื่องมาจากผลผลิตเสียหาย มีหนี้แหล่งอื่นที่ต้องชำระ ราคาผลผลิตตกต่ำและไม่ประสบความสำเร็จในการฟื้นฟูอาชีพ ซึ่งเกษตรกรเหล่านี้ควร จะได้รับการพิจารณาให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ให้มีความเข้มแข็งและสามารถยืนอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืนในอนาคต

แม้ว่าโครงการจะสิ้นสุดลงแล้ว และเกษตรกรส่วนใหญ่สามารถชำระหนี้ได้เมื่อสิ้นสุดโครงการ แต่เมื่อพิจารณาถึงรายได้ เงินออมที่ยังมีไม่มากนัก และ

หนี้สินที่เพิ่มสูงขึ้นแล้ว ภาครัฐยังมีความจำเป็นต้องพัฒนาเกษตรกรรายย่อยให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรที่ยังขาดศักยภาพในการสร้างรายได้ทำให้ยังไม่สามารถชำระหนี้คืนได้ ดังนี้

- **เร่งฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรายย่อยให้มีรายได้สูงขึ้น** โดยเน้นแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะเกษตรกรที่มีปัญหาไม่สามารถชำระหนี้คืนได้ ให้ถือเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีความสำคัญเร่งด่วนที่จะต้องให้ความช่วยเหลือต่อไป รวมทั้งการหาแหล่งเงินทุนที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ การป้องกันและแก้ไขปัญหาราคาสินค้าเกษตรไม่ตกต่ำ การจัดหาตลาดรองรับผลผลิตให้เพียงพอต่อปริมาณผลผลิตของเกษตรกร เร่งสร้างจิตสำนึกในการประหยัด การลดรายจ่ายและควรสนับสนุนให้มีการหารายได้เสริมด้วยการรวมกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรของตนเองให้มีมูลค่าสูงขึ้น เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น

- **ส่วนที่หนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรเพิ่มขึ้นทั้งนี้ในระบบและนอกระบบซึ่งทำให้เกษตรกรต้องมีรายจ่ายด้านหนี้สินสูงกว่าด้านการ**

ผลิตนั้น จึงควรมีการศึกษาถึงสาเหตุที่แท้จริงว่าเกิดจากการเห็นลู่ทางในการประกอบอาชีพจากการได้รับการฟื้นฟูและพัฒนาการผลิตจึงกู้เงินมาลงทุนเพิ่มขึ้น หรือเกิดจากกู้เงินเพื่อไปบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็นที่จะก่อให้เกิดปัญหาหนี้สินเพิ่มขึ้น และอาจจะไม่สามารถสร้างรายได้เพียงพอที่จะชำระหนี้ได้ในอนาคต เพื่อที่จะหาแนวทางสนับสนุนช่วยเหลือด้านเงินทุนที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ หรือแก้ไขปัญหที่เกิดจากการใช้จ่ายเกินตัวได้ถูกต้องในระยะต่อไป

- **การดำเนินโครงการลักษณะนี้ควรเน้นให้ความช่วยเหลือเฉพาะเกษตรกรที่มีปัญหาอย่างแท้จริง** โดยการกำหนดกลุ่มเป้าหมายเกษตรกรที่มีปัญหาหนี้สินและยากจนด้วยวิธีประชาสังคม และการจัดการอบรมฟื้นฟูพัฒนาเกษตรกรควรคำนึงถึงอายุ ความแตกต่างของพื้นความรู้ ประสบการณ์ เพื่อที่จะจัดทำโครงการที่เหมาะสมในการปรับปรุงการประกอบอาชีพ รวมทั้งจะได้มีงบประมาณสำหรับช่วยเหลือเกษตรกรแต่ละรายที่มีปัญหาได้มากเพียงพออีกด้วย

◆◆◆◆◆

u.p.สงวน นิตยารัมภ์พงศ์

เลขาธิการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

“30 บาทรักษาทุกโรค” ..มุ่งสร้างหลักประกัน ทางสุขภาพถ้วนหน้าและเท่าเทียม

ย้อนเวลาไป 3 ปี ที่ปรากฏชื่อโครงการ “30 บาทรักษาทุกโรค” หรือที่มีชื่อเรียกเต็มๆว่า “โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาทรักษาทุกโรค” ได้เกิดกระแสวิพากษ์ตามมาต่างๆ นานา ทั้งทางบวกและทางลบ จวบจนปัจจุบัน โครงการนี้สามารถสร้างหลักประกันทางสุขภาพอันมั่นคง พร้อมทั้งกระจายโอกาสไปถึงกลุ่มคนยากจน คนด้อยโอกาสได้อย่างแท้จริงหรือไม่นั้น หลายคนยังมีข้อกังขาอยู่ โดยเฉพาะในประเด็นของ **คุณภาพการให้บริการ** ซึ่งโยงไปถึงเรื่องของ **งบประมาณ** และ **การบริหารจัดการโครงการ** อย่างมีประสิทธิภาพด้วย จากความกรุณาของเลขาธิการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ นายแพทย์ **สงวน นิตยารัมภ์พงศ์** ทำให้วารสารฯ ฉบับนโยบายรัฐบาล สามารถไขข้อข้องใจในประเด็นดังกล่าว พร้อมทั้งได้รับข้อคิดเห็นในประเด็นที่น่าสนใจเพิ่มเติม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

หลักประกันสุขภาพเพื่อ คนรากหญ้า

แม้ว่าที่ผ่านมา รัฐได้มีความพยายามสร้างหลักประกันสุขภาพหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการสงเคราะห์ผู้มีรายได้น้อยและผู้ที่ยากจนช่วยเหลือเกื้อกูล (สปร.), การประกันสุขภาพโดยสมัครใจภาครัฐ, สวัสดิการรักษาพยาบาลข้าราชการ ลูกจ้างและพนักงานรัฐวิสาหกิจ, การประกันสุขภาพโดยบังคับ และการประกันสุขภาพภาคเอกชนแต่ทว่าหลักประกันสุขภาพทั้ง 5 รูปแบบดังกล่าวมานั้น ยังไม่สามารถให้บริการเจาะ

ลึกไปถึงกลุ่มคนจน คนด้อยโอกาสทางสังคมได้ทั้งหมด

ทำอย่างไรกลุ่มคนส่วนน้อยที่เหลือน้อยนี้ จะสามารถได้รับบริการอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกับคนกลุ่มอื่นๆ นั้น เป็นประเด็นปัญหาที่รัฐบาล พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้ให้ความสำคัญ โดยกำหนดให้เป็นนโยบายในระดับรากหญ้า และพยายามผลักดันโครงการสร้างหลักประกันถ้วนหน้า 30 บาทรักษาทุกโรค ไปสู่การปฏิบัติที่สามารถเกิดผลได้อย่างเป็นรูปธรรมขึ้น โดยเริ่มดำเนินงานนับตั้งแต่วันที่ 1

เมษายน 2544 เป็นต้นมา หลังจากนั้นไม่นาน ก็ได้ออกพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2545 ขึ้นมารองรับ พร้อมจัดตั้งสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ หรือ สปสช. ทำหน้าที่สานต่อนโยบายรัฐบาลและดูแลโครงการนี้โดยตรง

เส้นชัยการสร้างหลักประกันสุขภาพ

เลขาธิการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ นายแพทย์สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ เผยว่า คำว่า “30 บาท รักษาทุกโรค” นั้น เป็นประเด็นที่สร้างความสับสนและคนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจกันมากในช่วงเริ่มต้นดำเนินงาน โดยมักคิดกันว่า เป็นการให้บริการขั้นพื้นฐานสำหรับการเจ็บป่วยเล็กน้อย เช่น ปวดหัว ตัวร้อน เป็นต้น แต่แท้จริงแล้วเป็นการให้บริการหลักที่จำเป็นแก่ชีวิต รวมถึงความทุกข์ผลาญต่างๆ ด้วย อาทิ บริการผ่าตัดหัวใจ มะเร็ง ซึ่งการให้บริการหลักเหล่านี้ คือจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายแรกของโครงการ ที่ต้องการให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงบริการหลักได้และเกิดความเท่าเทียมกัน

ส่วนเป้าหมายที่สองก็คือ ต้องการให้ระบบสุขภาพทั้งระบบมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเดิมมีการใช้งบประมาณในแต่ละปีรวมทั้งประเทศ มีมูลค่าสูงถึงประมาณ 2 แสนล้านบาท และมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในทุกปี โดยมีข้อค้นพบว่า อัตราการเพิ่มโดยเฉลี่ยมักสูงกว่าอัตราการเพิ่มของ GDP แต่ในขณะเดียวกัน งบประมาณที่ใช้เพิ่มในแต่ละปี ก็ไม่ช่วยให้ประชาชนได้รับบริการโดยถ้วนทั่ว

นอกจากนี้ ในเรื่องความซับซ้อนของการให้บริการ ประสิทธิภาพของ

ระบบสุขภาพ ยังคงเป็นปัญหาที่ต้องหาทางแก้ไขกันต่อไป โดยปัญหาที่พบได้แก่ การเข้าถึงบริการส่วนใหญ่ยังคงค้างอยู่ที่โรงพยาบาลขนาดใหญ่ ในขณะที่โรงพยาบาลขนาดเล็กยังไม่สามารถดึงดูดให้คนไข้ไปรักษาได้ ในบางพื้นที่อาจจะมีสถานพยาบาลไม่เพียงพอ แต่ในบางพื้นที่ก็มีสถานพยาบาลมากเกินไป ฯลฯ

เป้าหมายที่สาม เป็นระบบบริการสุขภาพที่อย่างน้อยคนสามารถรู้สึกได้ว่ามีคุณภาพที่ดีขึ้น เพราะเดิมที่เคยมีโครงการที่ช่วยเหลือคนจนมาก่อน แต่มักได้รับเงินอุดหนุนจากภาครัฐต่ำ อาทิ โครงการ สปร. ได้ให้บริการต่อหัว 120 กว่าบาท โครงการบัตรประกันสุขภาพให้บริการต่อหัวสูงกว่า แต่ก็ไม่ถึง 200 บาท ทำให้ประชาชนยังเข้าถึงบริการได้ไม่เต็มที่ ส่งผลให้ภาพลักษณ์ต่อการให้บริการภายใต้โครงการดังกล่าวต่ำไปด้วย

เป้าหมายสุดท้าย ต้องการให้เป็นระบบสุขภาพที่ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการได้จริงและสามารถตรวจสอบได้ ขณะเดียวกันจะเป็นช่องทางในการสื่อสารระหว่างแพทย์และผู้รับบริการที่สามารถสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งจะส่งผลให้ไม่เกิดการร้องเรียนกันมากเกินไป

ประชาชนพึงพอใจมากขึ้น แต่ประสิทธิภาพของระบบต้องพัฒนาต่อไป

เลขาธิการ สปสช. กล่าวว่า สำนักงานฯ ได้ให้ความสำคัญกับการติดตามโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรคมาอย่างต่อเนื่อง ว่าทั้ง 4 เรื่องตามจุดมุ่งหมายข้างต้นนั้น มีการพัฒนาขึ้นมาอย่างไร และมีข้อที่ควรแก้ไขและให้ความสำคัญในเรื่องใดต่อไป ซึ่งจากการประเมินผล พบว่า

● **ประชาชนเข้าถึงบริการดีขึ้น** มาก จากเดิมที่เคยเข้าถึงบริการประมาณร้อยละ 14 โดยรวม พอหลังมีโครงการแล้ว ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการเกือบทั้งหมด

● **ประสิทธิภาพของระบบจะต้องมีการพัฒนาต่อไป** เนื่องจากกระยะเริ่มต้น 3-4 ปีแรก จะให้พัฒนาที่เดียวทั้งระบบ ทำไม่ได้ง่ายนัก จากการประเมินผลหลังมีโครงการฯ แล้ว พบว่า คนไข้นอกในภาพรวมได้เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 69 ขณะที่คนไข้ลดลงประมาณร้อยละ 9 จึงสามารถบ่งบอกว่า การมารักษาแต่เนิ่นๆ โดยไม่ปล่อยให้เจ็บป่วยหนักเกินไป คือทางเลือกในการรักษาที่ประชาชนแสวงหากันมากขึ้น ขณะเดียวกันการรักษาพยาบาลที่ยากๆ อาทิ การผ่าตัดหัวใจ ประชาชนก็ได้รับบริการเหล่านี้ดีขึ้นเช่นกัน

● **คุณภาพการให้บริการ** จากการทำโพลส์เกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้รับบริการและผู้ให้บริการตลอด 3 ปีที่ผ่านมา พบว่า ในปีแรกความพึงพอใจต่อโครงการฯ โดยรวมดีกว่าร้อยละ 80 แต่ในเรื่องคุณภาพยังไม่ค่อยมั่นใจ พอขึ้นปีที่สอง ทั้งความพึงพอใจในเรื่องคุณภาพและโครงการโดยรวมฯ ต่างก็ดีขึ้น ส่วนปีที่สาม ความพึงพอใจของคนไข้ในภาพรวมเท่าเดิม ขณะที่ความพึงพอใจในด้านคุณภาพนี้ดีขึ้น

หากพิจารณาจากคำว่า “คุณภาพ” สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ คุณภาพทางด้านสังคม และคุณภาพทางด้านบริการแพทย์ ซึ่งคุณภาพทางด้านสังคมนั้น เป็นเรื่องที่ประชาชนรู้สึกเอง ได้แก่ การต้อนรับขับสู้ การรอคิว ถึงแม้ว่าความรู้สึกพึงพอใจดีขึ้น แต่การรอคิวยังเหมือนเดิม ส่วนคุณภาพทางด้านบริการแพทย์สามารถพิจารณาได้จากผลการศึกษางานบางเรื่อง เช่น ในใบสั่งยา โดยวิเคราะห์จากจำนวนยาที่ใช้ต่อโรคนั้นๆ อย่างการเป็นหวัดเจ็บคอพบว่า ยาที่ใช้ต่อใบสั่งยาแพทย์ใกล้เคียงของเดิม ส่วนเวลาการนัดผ่าตัดกรณีของมดลูกผู้หญิงก็ไม่เปลี่ยนแปลงเช่นกัน กล่าวได้ว่า เรื่องของการบริการการแพทย์ไม่ได้แตกต่างกัน แต่ในเรื่องความพึงพอใจนั้น มีความพึงพอใจมากขึ้น

“แต่เมื่อดูทางด้านความพึงพอใจของผู้ให้บริการ พบว่ายังมีปัญหาอยู่ ถ้าให้ 10 คะแนน โดยภาพรวมแล้วจะได้ 6 คะแนน โดยความพึงพอใจในวิชาชีพนี้มีน้อยที่สุด เพียง 4 กว่าคะแนน สรุปได้ว่า วิชาชีพแพทย์จะเป็นบุคลากรที่ไม่สบายใจในโครงการนี้มากกว่า เพราะเนื่องจากว่าต้องมีภาระรับงานหนักมากขึ้น ขณะเดียวกันอาจจะ

มีปัญหาเรื่องงบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอ”

● **การปฏิสัมพันธ์ระหว่างแพทย์กับประชาชน** สามารถพิจารณาได้จากข้อมูลของแพทย์สภา เกี่ยวกับอัตราการฟ้องร้องแพทย์ต่อประชากรเปรียบเทียบก่อนและหลังเริ่มโครงการ ซึ่งมีอัตราส่วนน้อยลง และเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น นอกจากนี้แล้ว ยังสามารถตรวจสอบข้อมูลได้จากปฏิกริยาทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการผ่านทางหนังสือพิมพ์ ซึ่งมีน้อยลงอย่างเห็นได้ชัดหากเปรียบเทียบกันในช่วงปีที่ 1, ปีที่ 2 และปีที่ 3

“ใน 3 ปีนี้ ผมคิดว่าการสร้าง **ความเข้าใจของผู้รับบริการและผู้ให้บริการยังไม่เพียงพอ** เป็นประเด็นที่ยังต้องมีการปรับปรุงกันอีกมาก อย่างเช่น สิทธิในปีแรกเกี่ยวกับการผ่าตัดหัวใจ การรักษาคอนไชน์ที่เป็นมะเร็ง การผ่าตัดสมอง โดยหลักแล้ว สถานพยาบาลต้องสมทบจ่ายในกรณีที่เกิดค่าใช้จ่ายที่ส่วนกลาง กำหนดในปีที่ 1 และปีที่ 2 แต่พอถึงปีที่ 3 จะไม่มีการสมทบจ่ายอีกต่อไป มีสถานพยาบาลบางแห่งที่ยังไม่รู้เรื่องนี้ อาจจะบอกคนไข้ในทำนองว่า ถ้าไม่มีเงินจะจ่ายทางสถานพยาบาล ก็ไม่สามารถส่งต่อไปยังสถานพยาบาลอื่นที่มีความพร้อมกว่า ทำให้เกิดเป็นปัญหาการร้องเรียนตามมา”

อาจกล่าวได้ว่า ในการติดตามประเมินผลตลอด 30 ปีที่ผ่านมานับจากเริ่มมีโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค สามารถสรุปประเด็นที่เป็นปัญหาสำคัญอยู่ 3 เรื่องใหญ่ๆ คือ ปัญหาประสิทธิภาพของระบบ ปัญหาคุณภาพการให้บริการ และปัญหางบประมาณ

สร้างความมั่นใจในคุณภาพการให้บริการ

ในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของสถานพยาบาลให้เป็นที่น่าเชื่อถือถือนั้น นับเป็นเรื่องสำคัญที่จะมีส่วนช่วยให้ระบบสุขภาพทั้งระบบมีประสิทธิภาพขึ้น จึงเห็นว่า จากปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้น ได้นำไปสู่การแก้ไขปัญหาหลายประการ โดยให้ความสำคัญกับเรื่องการจัดทำมาตรฐานการให้บริการจัดทำแผนพัฒนาและติดตามประเมินผลของหน่วยบริการ พร้อมทั้งสร้างความชัดเจนในแนวทางปฏิบัติ

● **การจัดทำมาตรฐานการให้บริการสาธารณสุข** ได้แบ่งตามระดับของหน่วยบริการ ซึ่งมีอยู่ 4 ระดับ ได้แก่ ระดับปฐมภูมิ ระดับทุติยภูมิ ระดับตติยภูมิ และระดับตติยภูมิเฉพาะด้าน (Ecellence Center) 3 ด้าน คือ หัวใจ มะเร็ง และอุบัติเหตุ โดยจะเริ่มใช้ในปีงบประมาณ 2548

● **ให้หน่วยบริการจัดทำแผนพัฒนาและติดตามประเมินผล** โดยจัดทำเกณฑ์ที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาคูณภาพการให้บริการได้ตามมาตรฐานซึ่งในขณะนี้มุ่งให้ความสำคัญกับหน่วยบริการ 2 ระดับก่อน คือ ระดับปฐมภูมิ กับระดับตติยภูมิเฉพาะด้าน

- **หน่วยบริการปฐมภูมิ** คือ ศูนย์สุขภาพชุมชนของแต่ละจังหวัด จะต้องจัดทำแผนพัฒนาและตรวจประเมินโดยจัดทำเกณฑ์ขึ้นมาเพื่อให้ทุกพื้นที่ยึด

เป็นแนวทางในการปฏิบัติ

- **หน่วยบริการตติยภูมิ เฉพาะด้าน** ได้จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาาระบบบริการทั้งศูนย์มะเร็ง ศูนย์โรคหัวใจ และศูนย์อุบัติเหตุ พร้อมทั้งจัดทำคู่มือหลักเกณฑ์การประเมินผล จัดทำแนวทางปฏิบัติในการส่งต่อผู้ป่วยโรค มะเร็ง และออกตรวจคุณภาพการรักษาพยาบาล (Medical Audit) ของหน่วยบริการตติยภูมิด้านโรคมะเร็ง ฯลฯ

● **พัฒนาแนวทางปฏิบัติการ ให้บริการสาธารณสุข** (Health Service Practice Guideline : HSPG) เพื่อช่วยให้เกิดการบริการที่มีมาตรฐานในการปฏิบัติอย่างชัดเจนขึ้น โดย สปสช. ได้ลงนามในข้อตกลงกับสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุขไปแล้วเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2547

“ปัญหางบประมาณ” ข้อห่วงใยที่จะมีผลต่อคุณภาพในระยะยาว

ปัญหางบประมาณเป็นประเด็นที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกัน และมีความพยายามหาทางเลือกที่เหมาะสมมาโดยตลอด ซึ่งเลขาธิการ สปสช. เห็นว่า ปัญหางบประมาณนี้ มีทั้งส่วนที่เข้าใจผิดกับส่วนที่เป็นปัญหาจริงๆ

“ส่วนที่เข้าใจผิดก็คือ เข้าใจว่า งบประมาณโครงการฯ ได้บานขึ้นไปเรื่อยๆ ผมอยากจะเปรียบเทียบตัวเลขให้เห็นว่า แต่เดิมนั้นงบประมาณด้าน Health care expenditure โดยรวมของประเทศ เพิ่มขึ้นในอัตราประมาณร้อยละ 8 ต่อปี เมื่อเริ่มมีโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าแล้ว Health care expenditure โดยรวมของประเทศ จะเพิ่มขึ้นในอัตราเพียงร้อยละ 2 ต่อปี พุดง่าย ๆ ว่างบประมาณในภาพรวมดีขึ้น ไม่ใช่บานปลายขึ้น”

ส่วนที่เป็นปัญหาจริงๆ เลขาธิการ

สปสช. เห็นว่า **ประเด็นหลักอยู่ที่การ เหม่าจ่ายรายหัวไม่พอ มิใช่อยู่ที่วิธีการบริหารจัดการ** โดยการเหม่าจ่ายรายหัวที่ผ่านมานั้น สถานพยาบาลไม่เคยได้รับงบประมาณครบตามที่นักวิชาการได้เสนอ ตัวอย่างเช่นในปีที่ 2 ได้รับเงินเหม่าจ่ายรายหัวเท่ากับปีแรกคือ 1,202 บาทต่อหัว ซึ่งผิดหลักความจริงตรงที่การเหม่าจ่ายรายหัวนั้น ได้รวมเงินเดือนเข้าไปด้วย ขณะที่เงินก็ต้องเพิ่มขึ้นทุกปีอยู่แล้ว ฉะนั้น งบเหม่าจ่ายรายหัวก็ต้องเพิ่มขึ้นด้วย

จนกระทั่งถึงปีงบประมาณ 2548 ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขใหม่สำหรับโรงพยาบาลประจำจังหวัด/อำเภอ และสถานีนามัย จากเดิมที่สำนักงานประมาณเคยตัดงบประมาณไปร้อยละ 30 เพราะคิดอยู่บนสมมุติฐานที่ว่า บุคลากรทั้งหมดทำงานให้กับโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค แต่ในความเป็นจริงบุคลากรต้องทำงานอื่นๆ ควบคู่กันไปด้วย ปัจจุบันจึงได้มีการชดเชยเงินเดือนให้ราว 5,000 ล้านบาท หรือลดยอดการตัดเงิน

ตารางเปรียบเทียบงบเหม่าจ่ายรายหัวและจำนวนงบประมาณที่ควรจะเป็นและที่ได้รับการสนับสนุนปีงบประมาณ 2545-2548

อัตราเหม่าจ่ายรายหัว	ปีงบประมาณ 2545	ปีงบประมาณ 2546	ปีงบประมาณ 2547	ปีงบประมาณ 2548
งบเหม่าจ่ายรายหัวที่ขอสนับสนุน	1,202	1,414	1,447	1,510
งบเหม่าจ่ายรายหัวที่ได้รับอนุมัติ	1,202	1,202	1,308	1,396

ที่มา : สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

เดือนลงมาเหลือร้อยละ 79 ซึ่งจะส่งผลให้ปีงบประมาณ 2549 ได้รับงบเหม่าจ่ายรายหัวตามที่นักวิชาการเสนอคือ 1,510 บาทต่อหัว

“ผมคิดว่า ส่วนหนึ่งเป็นความพยายามของรัฐบาลที่ต้องการปรับประสิทธิภาพของระบบให้ดีขึ้น ในส่วนของงบประมาณที่ได้มาไม่เพียงพอนี้ บางโรงพยาบาลที่มีขนาดเล็กก็ได้รับผล

กระทบคือ มีงบประมาณติดลบ โชคดีที่รัฐบาลได้ให้งบประมาณรายหัวเพิ่มในปีงบประมาณ 2548 และมีการเพิ่มในส่วนของชดเชยเงินเดือนเข้ามาในเหม่าจ่ายรายหัวมาให้ประมาณ 5,000 กว่าล้านบาท ซึ่งก็ทำให้ปัญหาในปี 2548 เบาบางลง และพอถึงปี 2549 ก็ได้อนุมัติตัวเลขเหม่าจ่าย 1,510 บาทต่อหัวตามที่นักวิชาการเสนอ ผมคิดว่าปัญหานี้จะค่อยๆ หายไป ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ผมยังเชื่อว่าไม่กระทบถึงคุณภาพ แต่ถ้าไม่ได้มีงบประมาณเพิ่ม จะก่อให้เกิดผลกระทบท่อโครงการในระยะยาวได้อย่างแน่นอน”

ต้องแก้กฎหมายเพื่อให้ประชาชนได้รับบริการเต็มร้อย

ตามจุดมุ่งหมายแรกของโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค ที่ต้องการให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงบริการหลักได้อย่างเท่าเทียมกันนั้น ถึงแม้ว่าในปัจจุบันได้มีการให้บริการนี้ครอบคลุมไป

แล้วทุกพื้นที่ โดยมีผู้ขึ้นทะเบียนสิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้า จำนวน 46.81 ล้านคน และมีหน่วยบริการ จำนวน 1,051 แห่ง เป็นภาคเอกชน จำนวน 74 แห่ง แต่ยังมีประชาชนส่วนหนึ่งที่ยังเฝ้ารอความหวังอยู่ คือ กลุ่มคนไทยจริงๆ ที่เป็นผู้ด้อยโอกาส ซึ่งอาศัยอยู่ในสลัม เป็นชาวไทยภูเขา โดยกลุ่มคนเหล่านี้ยังไม่มีบัตรประชาชนที่เป็นเลข 13 หลัก จึงขัดกับหลัก

ทางกฎหมายที่ได้อนุญาตให้มีการกระจาย
บัตรเฉพาะผู้ที่เป็นคนไทยมีเลข 13 หลัก
เท่านั้น หากต้องการแก้ไขปัญหานี้ คงมี
ทางออกอยู่เพียงทางเดียวคือ ไปแก้ที่
กฎหมายฉบับปัจจุบันนอกจากนี้แล้ว ยังมี
คนอีกกลุ่มหนึ่งที่เป็นผู้ด้อยโอกาสแต่เป็น
ชาวต่างประเทศ ซึ่งถือว่าเป็นภาระอัน
หนักอึ้งสำหรับโรงพยาบาลในขอชายแดน

“ถ้าถามว่า มีการให้บริการตาม
โครงการนี้ ทั้งถึงไหม ผมคิดว่าทั่วถึงพอ
สมควร มีงานศึกษาวิจัยของสำนักงาน
สถิติแห่งชาติที่พอจะสะท้อนได้ 2 ประการ
ก็คือ **ประการแรก** ค่าใช้จ่ายทางด้าน
สุขภาพของประชาชนโดยรวม ซึ่งแบ่ง
ตามสถานะของประชาชน 10 กลุ่ม
สำหรับ 8 กลุ่มแรกนั้น มีค่าใช้จ่ายทาง
ด้านสุขภาพลดลงอย่างเห็นได้ชัด
ประการที่สอง มีการเปรียบเทียบค่าใช้จ่าย
สุขภาพโดยรวมในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา
พบว่า ในปี 2535 คนจนรับภาระทางด้าน

ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพในสัดส่วนที่สูงกว่า
คนรวย โดยต่างกันประมาณ 26 เท่า แต่
มาถึงปี 2545 ช่องว่างของคนจนและ
คนรวยในเรื่องนี้ลดลงเหลือแค่ 1.6 เท่า
แสดงว่า **ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของ
ครัวเรือนที่ลดลงไป ช่วยให้ค่าใช้จ่าย
ทางด้านสุขภาพโดยรวมของประเทศ
ในปีที่ผ่านมาลดลงถึง 17,000 ล้านบาทต่อปี”**

บทส่งท้าย

โครงการหลักประกันสุขภาพ
ถ้วนหน้า 30 บาทรักษาทุกโรค เป็นเพียง
ทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยสร้างความมั่นคง
ทางด้านสุขภาพให้แก่คนไทย โดยเฉพาะ
คนที่ยากจน คนด้อยโอกาส หากต้องการ
ให้คนไทยทุกคนมีสุขภาพแข็งแรง
สมบูรณ์ไปจนถึงแก่เฒ่าด้วยแล้ว จะต้อง
เริ่มต้นจากตัวเราเองที่จะต้องหมั่นดูแล
และป้องกันสุขภาพของตนเองให้ดี
อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นช่วงจังหวะโอกาส
อันดี ที่ขณะนี้รัฐบาลปัจจุบันและ
กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดทิศทางการ
ปฏิรูปสุขภาพเน้น **“สร้างนำซ่อม”**
โดยพยายามบูรณาการเรื่องการสร้าง
สุขภาพที่หน่วยงานต่างๆ รับผิดชอบอยู่
ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อาทิ มีการ
รณรงค์ตามโครงการ Healthy Thailand ที่
รับผิดชอบโดยกระทรวงสาธารณสุข
ดำเนินการควบคู่ไปกับโครงการหลัก
ประกันสุขภาพถ้วนหน้า ที่รับผิดชอบโดย
สปสข. เพื่อสร้างเสริมให้ประชาชนมี
สุขภาพแข็งแรง มีบริการเชิงรุกในเรื่อง
การส่งเสริมป้องกัน ขณะเดียวกันเมื่อ
เจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมาคราใด ก็จะได้รับการ
รักษาพยาบาลที่มีคุณภาพและเท่าเทียม
กันอย่างแน่นอน ไม่ว่าจะยากดีมีจนมา
จากไหนหรือเจ็บป่วยด้วยโรคใดๆ มา
ก็ตาม

ปีที่ 41 ฉบับที่ 4
เดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2547

มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการ

พัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งแนวคิด

เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศแก่สาธารณชน

ทั่วไป ตลอดจนเป็นสื่อกลางในการรายงาน

ความเคลื่อนไหวสถิติทางเศรษฐกิจและสังคม

ให้ผู้อ่านทราบข้อเท็จจริง อย่างถูกต้อง

กับสถานการณ์

วารสารเศรษฐกิจและสังคม

สารบัญ

ลัทธิพิเศษ

- ❖ น.พ.สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ : 30 บาทรักษาทุกโรค ... มุ่งสร้างหลักประกันทางสุขภาพ..... 4
    ถั่วหน้าและเท่าเทียม

นโยบายรัฐบาล

- ❖ โครงการพักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย..... 9
- ❖ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง..... 16
- ❖ โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์..... 20
- ❖ โครงการธนาคารประชาชน..... 27
- ❖ โครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่..... 33
- ❖ โครงการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาทรักษาทุกโรค..... 38
- ❖ บ้านเอื้ออาทร : บ้านเพื่อผู้มีรายได้น้อยและด้อยโอกาส..... 44

ลฎีกุพิเศษ

- ❖ ธนาคารออมสิน : กลไกสร้างพลังเศรษฐกิจฐานราก..... 50

เรียนรู้อะไร

- ❖ 30 บาทรักษาทุกโรค : โรงพยาบาลบริหารจัดการอย่างไร..... 57
- ❖ OTOP ... สู้เพื่อไทยก้าวไกลในเวทีโลก..... 64

เรื่องน่ารู้

- ❖ การประเมินผลกระทบของนโยบายกองทุนหมู่บ้าน ธนาคารประชาชน..... 71
    และพักชำระหนี้เกษตรกรต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจในปี 2544-2546

คอลัมน์ประจำ

- ❖ มติบอร์ดสภาพัฒน์ : โครงการก่อสร้างทางคู่ในเส้นทางรถไฟสายฝั่งทะเลตะวันออกช่วง..... 75
    ศรีราชา-ฉะเชิงเทรา-คลองสิบเก้า-แก่งคอย ตอน ศรีราชา-ฉะเชิงเทรา
- ❖ หมุนตามโลก : ทิศทางการพัฒนาความสามารถแข่งขันของสิงคโปร์..... 78
- ❖ หลากหลายเรื่องราวจากเลขาธิการสภาพัฒน์ : ประชาชนชาวบ้าน 80
    ลึกซึ้งถึงแก่นของเศรษฐกิจพอเพียง

รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจรากหญ้าและหลักประกันสังคมมาตั้งแต่ปี 2544 เพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาค่าครองชีพให้แก่ประชาชน ลดค่าใช้จ่าย สร้างรายได้ และสร้างโอกาสให้แก่ประชาชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงเงินทุนในระบบได้ และได้รับการบริการด้านสุขภาพอย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งสร้างความมั่นคงในที่อยู่อาศัย ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความเข้มแข็ง มีศักยภาพมากขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

ผลการประเมินความสำเร็จ และผลกระทบเบื้องต้นที่เกิดจากการดำเนินนโยบายโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และโครงการธนาคารประชาชนพบว่าทั้ง 3 โครงการ มีส่วนกระตุ้นการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ในปี 2544 - 2546 รวมทั้งสิ้นร้อยละ 0.86 หรือคิดเป็นมูลค่า 45,506 ล้านบาท นอกจากนี้ ยังพบว่านโยบายเศรษฐกิจรากหญ้าได้สร้างรายได้ให้แก่ประชาชนเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.8 และประชาชนมีหลักประกันสุขภาพเพิ่มเป็นร้อยละ 96 หรือเพิ่มขึ้นจากปี 2545 จำนวน 9.5 แสนคน

เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับผลการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจรากหญ้า และสร้างหลักประกันสังคม วารสารเศรษฐกิจและสังคม ฉบับนี้จึงได้นำเสนอแนวคิด ผลการดำเนินงาน และผลการประเมินโครงการดังกล่าว จำนวน 6 โครงการ รวมทั้งความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง อาทิ นายแพทย์สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ เลขาธิการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ได้มาไขข้อข้องใจในประเด็นต่างๆ ของโครงการ 30 บทฯ ท่านสามารถติดตามอ่านรายละเอียดเรื่องต่างๆ ได้ในวารสารฯ ฉบับนี้ค่ะ

พบกับใหม่ฉบับหน้า... *สวัสดิศัค*

โปรดทราบ

บทความ ข้อคิดเห็นและข้อเขียนต่างๆ ในวารสารเศรษฐกิจและสังคมเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน มิใช่เป็นความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ดำเนินการโดย

สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

962 ถนนกรุงเกษม เขตป้อมปราบฯ กรุงเทพฯ 10100

โทร. 0-2282-4840-2 โทรสาร 0-2281-6635, 0-2282-2559

<http://www.nesdb.go.th> e-mail: dsid@nesdb.go.th

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์สหมิตรพริ้นติ้ง

โทร. 0-2903-8257-9 โทรสาร 0-2921-4587 กด 0

คณะที่ปรึกษา

เลขาธิการฯ นายจักรมณต์ ผาสุกวณิช

รองเลขาธิการฯ นายสมเจตน์ เตรศุภ

รองเลขาธิการฯ นายสันติ บางอ้อ

รองเลขาธิการฯ นายวิษณุ พูลสุข

รองเลขาธิการฯ นายบุญยงค์ เวชมนีศรี

รองเลขาธิการฯ น.ส.พรรณราย ชันธกิจ

รองเลขาธิการฯ น.ส.วิไลพร ลีวงษมศานต์

รองเลขาธิการฯ นายกิตติศักดิ์ สีนธวนิช

ที่ปรึกษาด้านนโยบายฯ นายอุทิศ ชาวเจริญ

ที่ปรึกษาด้านนโยบายฯ นายสุรนนท์ วงศ์วิทย์กำจร

ที่ปรึกษาด้านนโยบายฯ นางจุฑามาศ บาระมีชัย

ที่ปรึกษาด้านนโยบายฯ นายสมบัติ ชูตินันท์

ที่ปรึกษาด้านนโยบายฯ นายปณิธาน ยามวินิจ

ที่ปรึกษาด้านนโยบายฯ นายอาคม เต็มพิทยาไพสิฐ

บรรณาธิการบริหาร

นางนิตยา กมลวทันนิตา

บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

นายวรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล

กองบรรณาธิการ

นางภาณี ชนาธิปกรณ์ น.ส.ช่อมภา แก้วใหญ่

น.ส.มนนิภา สังข์ศักดิ์ดา น.ส.วัชรี พุ่มทอง

นางนิสวันต์ พิษณุดำรง นายธีระพงษ์ มาลัยทอง

น.ส.รวีวรรณ เลียดทอง

ฝ่ายการเงิน

นายเทวินทร์ อมิตรพ่าย

ฝ่ายจัดการ

นางนุชดา ตังคณานุกุลชัย นางจันทนา กระจำนตร

นายสุรพล สอนชัยน

ฝ่ายศิลปกรรม

นายเนาวฤทธิ์ ฤทธิแปลก

ฝ่ายภาพ

น.ส.สุวิมล พิมพ์วงศ์

เรื่องเด่นในฉบับ

30 บาทรักษาทุกโรค ... มุ่งสร้างหลักประกันทางสุขภาพถ้วนหน้าและเท่าเทียม

“โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาทรักษาทุกโรค” สามารถสร้างหลักประกันทางสุขภาพอันมั่นคง พร้อมทั้งกระจายโอกาสไปถึงกลุ่มคนยากจน คนด้อยโอกาสได้อย่างแท้จริงหรือไม่ หลายคนยังมีข้อกังขาอยู่ โดยเฉพาะในประเด็นของคุณภาพการให้บริการ ซึ่งโยงไปถึงเรื่องของงบประมาณ และการบริหารจัดการโครงการอย่างมีประสิทธิภาพด้วย

นายแพทย์สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ เลขาธิการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ได้ให้ความกรุณาไขข้อข้องใจในประเด็นดังกล่าว พร้อมทั้งข้อคิดเห็นในประเด็นที่น่าสนใจมากมาย ติดตามรายละเอียดได้ใน “30 บาทรักษาทุกโรค ... มุ่งสร้างหลักประกันทางสุขภาพถ้วนหน้าและเท่าเทียม”

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ณ สิ้นเดือนธันวาคม 2546 มีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่จัดตั้งจำนวน 74,838 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 99.06 ของหมู่บ้านและชุมชนเป้าหมายในปี 2546 บทความเรื่อง “โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง” จะนำเสนอผลการดำเนินงานโครงการกองทุนหมู่บ้านฯ ปี 2546 ที่บรรลุวัตถุประสงค์ในการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ให้กับคณะกรรมการและสมาชิกกองทุนเพิ่มมากขึ้น มีการนำดอกผลจากกองทุนไปช่วยเหลือผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสมากขึ้น และมีการสร้างเครือข่ายกองทุนเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของกองทุนมากขึ้น

โครงการธนาคารประชาชน

การดำเนินงานโครงการธนาคารประชาชน ในช่วงปี 2546 บรรลุวัตถุประสงค์ในการลดปัญหาเงินกู้ยืมในระบบที่ประชาชนเสียดอกเบี้ยในอัตราสูงได้ ช่วยแก้ปัญหาการเข้าไม่ถึงสินเชื่อเงินทุนในระบบของประชาชนได้อย่างต่อเนื่อง ประชาชนสามารถนำเงินกู้ไปประกอบอาชีพโดยภาระดอกเบี้ยที่เคียดจ่ายให้เงินกู้ยืมลดลงมาก มีเงินทุนหมุนเวียนเพิ่มขึ้น ทำให้ธุรกิจมีความคล่องตัวดีขึ้น ช่วยให้สมาชิกส่วนใหญ่มีรายได้และผลกำไรจากการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น ถึงแม้จะน้อยกว่าในปีที่แล้วเล็กน้อย แต่สมาชิกส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในโครงการนี้ ติดตามรายละเอียดได้ในนโยบายรัฐบาล “โครงการธนาคารประชาชน”

OTOP ... ลู่เพื่อไทยก้าวไกลในเวทีโลก

สินค้า OTOP กำลังได้รับการพิจารณาให้เป็นสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP Product Champion) ตั้งแต่ระดับอำเภอ จังหวัด ภาค และประเทศ ให้เข้าสู่ระบบสากล เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนระดับฐานรากได้มีการพัฒนาคุณภาพมาตรฐาน เพื่อสามารถส่งออก รวมถึงการเชื่อมโยงมาตรฐานสินค้าจากระดับภูมิภาคสู่สากล (Local Link Global Reaches) OTOP ... ลู่เพื่อไทยก้าวไกลในเวทีโลก จะนำเสนอประสบการณ์ของผู้ประกอบการผลิตสินค้า OTOP ที่มีศักยภาพในการส่งออกสินค้าไปยังต่างประเทศได้